

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI DAXİLİ İSLƏR NAZİRLİYİ

P O L İ S A K A D E M İ Y A S I

FAKÜLTƏ: «Əyani»

K A F E D R A: «DİO-nun inzibati fəaliyyəti»

FƏNN: «DİO-nun inzibati fəaliyyəti»

M Ü H A Z İ R Ə

MÖVZU № 13. "Daxili işlər orqanlarının növbətçi hissələrinin təyinatı, hüquqi vəziyyəti və işinin təşkili"

Vaxt: 6 saat
müh: 4 saat
sem: 2 saat

Tərtib etdi:
"DİO-nun inzibati fəaliyyəti"
kafedrasının rəisi, polis polkovniki
V.G.Abişov

Mühazirəyə əlavə və dəyişiklər etmişdir:
kafedranın müəllimi,
polis polkovnik-leytenantı, h.ü.f.d.

S.T.Şükürov

Mühazirəyə edilmiş əlavə və dəyişiklər kafedra iclasında müzakirə olunmuş və təsdiq edilmişdir.

Protokol № _____, «_____» 2018-ci il

MÖVZU №-13 . “Daxili işlər orqanlarının növbətçi hissələrinin təyinatı, hüquqi vəziyyəti və işinin təşkili”

P L A N:

G İ R İ Ş

1. DİO-nun növbətçi hissələrinin təyinatı, sistemi, vəzifələri və funksiyaları.
2. DİO-nun növbətçi hissələrinin işinin təşkili.
3. Növbətçi hissənin gündəlik naryadının vəzifələrinin yerinə yetirilməsində məsul növbətçinin hüquqları.
4. Növbətçi hissələri idarəetmə xidməti-DİO-nun növbətçi hissələrinin fəaliyyətinə rəhbərliyi həyata keçirən DİN-in müstəqil struktur hissəsi kimi.

NƏTİCƏ

Ə D Ə B İ Y Y A T:

1. Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası.
2. “Polis haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu, 28 oktyabr 1999-cu il.
3. Azərbaycan Respublikası Daxili İşlər Nazirliyinin Əsasnaməsinin və Strukturunun təsdiq edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı, 30 iyun 2001-ci il.
4. “2013-cü ildə cinayətkarlıqla mübarizənin, ictimai qaydanın qorunmasının və ictimai təhlükəsizliyin təmin edilməsinin yekunlarına və qarşıda duran vəzifələri haqqında” Azərbaycan Respublikasının Daxili İşlər Nazirliyinin Kollegiyasının 28 yanvar 2014-ci il tarixli KQ-1nömrəli qərarı (DİN-in 29.01.2014 tarixli Ə81-201-14 nömrəli əmri).
5. **Azərbaycan Respublikası DİN-in 08 yanvar 2015-ci il tarixli Q2-001-15 № qərarı: “Cinayət və hadisələr barədə əməliyyat məlumatlarının hazırlanması və təqdim edilməsi qaydalarına dair Təlimat”.**
6. Azərbaycan Respublikası DİN-in 02 yanvar 2001-ci il tarixli 1 sayılı əmri: “Daxili işlər orqanlarının operativ növbətçi hissələrinin işinin təşkilinə dair Təlimatın təsdiq edilməsi barədə”.
7. www.mia.gov.az. Azərbaycan Respublikasının Daxili İşlər Nazirliyinin 2015-ci il oktyabrin 16- tarixli Kollegiyası barədə Məlumat.
8. «Şəhər, rayon polis növbətçi hissələrində xidmətin təşkili vəziyyətinin yoxlanılması nəticələri haqqında» 29 yanvar 2014-cü il tarixli G6-001-14 nömrəli göstərişi
9. **Azərbaycan Respublikası DİN-in 13 iyul 2009-ci il tarixli 390 №-li əmri:** “Şəhər, rayon, nəqliyyatda polis orqanları haqqında” Əsasnamənin, “Şəhər, rayon, nəqliyyatda polis orqanlarının işinin təşkili haqqında” Təlimatın, “Şəhər, rayon, nəqliyyatda polis orqanlarının rəhbərliyi arasında nümunəvi vəzifə bölgüsünün” təsdiq edilməsinə dair.
10. «Şəhər, rayon, polis orqanlarında vətəndaşların müraciətlərinə baxılması və qəbulu işinin vəziyyətinə dair» Azərbaycan Respublikasının Daxili İşlər Nazirliyinin Kollegiyasının 29 noyabr 2013-cü il tarixli KQ-5\1 n-li qərarı

11. Şəhər, rayon polis orqanlarının növbətçi hissələrində “Təhlükəsiz şəhər” və “102” xidmətlərində fəaliyyətin vəziyyəti haqqında” Azərbaycan Respublikası DİN-in kollegiyasının 03 dekabr 2011-ci il KQ-6/1 №-li qərarı (DİN-in 05.02.2011 tarixli 740№-li əmri).
12. “Təhlükəsiz şəhər xidmətinin rolunun artırılması tədbirlərinə dair” Azərbaycan Respublikası DİN-in 27.11.2013-ci il tarixli Ə933-001-13 nömrəli əmri.
13. “2013-cü ilin 6 ayında cinayətkarlığa qarşı mübarizənin, ictimai qaydanın qorunmasının və ictimai təhlükəsizliyin təmin edilməsinin Təhlili. iyul 2013.
14. www.mia.gov.az. Azərbaycan Respublikasının Daxili İşlər Nazirliyinin 15 oktyabr 2015-ci il tarixli Kollegiyası.
15. DİN-in 2016-ci il 28.06 tarixli Q37-001-16 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmişdir Azərbaycan Respublikası DİN-in Növbətçi Hissələri İdarəetmə Xidməti haqqında Əsasnamə.
16. DİN-in Növbətçi Hissələri İdarəetmə Xidmətinə bilavasitə tabe olan Təhlükəsiz Şəhər Xidməti haqqında Əsasnaməsi. (Azərbaycan Respublikası DİN-in 05 oktyabr 2009-cu il tarixli 571 nömrəli əmri.)
17. DİN-in Növbətçi Hissələri İdarəetmə Xidmətinə bilavasitə tabe olan 102 xidməti-zəng mərkəzi sistemi haqqında Əsasnaməsi. (Azərbaycan Respublikası DİN-in 05 oktyabr 2009-cu il tarixli 571 nömrəli əmri.)
18. “Dejurnie çasti OVD”. Tədris-metodik vəsait. Leningrad. 1981-ci il.
19. A.P.Korenov. Administrativnaya deyatel'nost' organov vnutrennih del. Çastg obhaə. A.P.Korenovun redaksiyası ilə. Moskva,2001.
20. Tədris programı. DİO-nun inzibati fəaliyyəti. Polis Akademiyası. Bakı,2002
21. DİN-in 2016-ci il 28.06 tarixli Q37-001-16 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmişdir Azərbaycan Respublikası DİN-in Növbətçi Hissələri İdarəetmə Xidməti haqqında Əsasnamə.
22. «102» Xidməti - Zəng mərkəzi sisteminin fəaliyyətinin təşkili haqqında DİN-in 2016-ci il 03 mart tarixli Q1-001-16 nömrəli qərarı ilə təsdiq olunmuş TƏLİMAT.
- 23. Конспект лекций. «Административная деятельность полиции». Краснодарский Университет МВД России , Под ред С.Н. Ершова.2013 год.**

GİRİŞ

Müstəqillik əldə edən Azərbaycan Respublikasında hüquqi islahatların günün tələbləri səviyyəsində getməsi daxili işlər orqanlarına da öz təsirini göstərmişdir.

Cinayətkarlıqla mübarizə, ictimai təhlükəsizliyin təmin olunması, eləcə də daxili işlər orqanlarının qarşısına qoyulmuş digər vəzifələrin yerinə yetirilməsi işinin təşkili və həyata keçirilməsində, o cümlədən ərazidəki əməliyyat şəraitinin nəzarətdə saxlanılmasında, cinayətlərin və digər hüquq-pozmaların qarşısının alınması və “isti izlərlə” açılmasında, fəvqəladə və gözlənilməz hadisələrə operativ reaksiya verilməsində, insan və vətəndaş hüquqlarının, azadlıqlarının qorunmasında, daxili işlər orqanlarının qüvvə və vasitələrinin çevik və səmərəli istifadə olunmasında növbətçi hissələrin işinin düzgün qurulması xüsusi əhəmiyyət kəsb edir.

«Şəhər, rayon polis növbətçi hissələrində xidmətin təşkili vəziyyətinin yoxlanılması nəticələri haqqında» 29 yanvar 2014-cü il tarixli G6-001-14 nömrəli göstərişin arayışında DİN-in 2013-cü il üçün əsas təşkilati tədbirlərin planının 1.48-ci bəndinə əsasən paytaxtın rayon polis idarələrinin, eləcə də Gəncə, Ağdaş, Astara, Balakən, Zaqatala, İmişli, Kürdəmir, Göyçay, Lənkəran, Salyan, Tərtər, Şəmkir polis orqanlarının növbətçi hissələrində xidmətin təşkili vəziyyəti yoxlanılmışdır.

Məlum olmuşdur ki, növbətçi hissə əməkdaşlarının iştirakı ilə bir çox cinayətlərin tutulması, ayrı-ayrı dövlət və beynəlxalq əhəmiyyətli tədbirlər, kütləvi toplantılar zamanı ictimai asayışın etibarlı qorunması təmin edilmişdir. Bir sıra ərazi qurumlarında, o cümlədən Nizami, Yasamal, Şamaxı, Salyan, Astara, Kürdəmir şəhər, rayon polis idarə və şəbələrində növbətçi hissələrin fəaliyyətini tənzimləyən daxili normativ sənədlərin şəxsi heyətlə öyrənilməsi təmin edilmiş, görülən işlərin vəziyyəti əməliyyat müşavirələrin müzakirəsinə çıxarılmışdır. Yoxlanılan bir çox orqanda aidiyəti kollegiya qərarlarına uyğun olaraq növbətçi hissələrin müəyyən edilmiş normalara uyğun xidməti otaqlar, mebel və digər avadanlıqlarla təminatında olan çatışmazlıqlar aradan qaldırılmış, zəruri təmir işləri aparılmışdır.

Şəhər, rayon polis orqanlarının növbətçi hissələrində “Təhlükəsiz şəhər” və “102” xidmətlərində fəaliyyətin vəziyyəti haqqında” Azərbaycan Respublikası DİN-in kollegiyasının 03 dekabr 2011-ci il KQ-6/1 №-li qərarında qeyd edilir ki, ictimai qaydanın və ictimai təhlükəsizliyin təmini, cinayətlərin qarşısının alınması və açılması sahəsində Nazirlik tərəfindən həyata keçirilən hərtərəfli təşkilati-praktiki tədbirlər çərçivəsində vətəndaşların müraciətlərinin qəbulu, qeydiyyatı və baxılmasında, polisə gətirilən şəxslərin hüquqlarının qorunmasında, cinayət və hadisələrə çevik reaksiya verilməsində əhəmiyyətli rolü olan növbətçi hissələrin fəaliyyətinin təkmilləşdirilməsinə də böyük önəm verilir. Növbətçi hissə əməkdaşlarının iştirakı ilə bir çox cinayətlərin “isti izlərlə” açılması, axtarışda olan cinayətkarların tutulması, ayrı-ayrı dövlət və beynəlxalq əhəmiyyətli

tədbirlər, kütləvi toplantılar zamanı ictimai asayışın etibarlı qorunması təmin edilmişdir.

Bununla belə, Kollegiya qabağı araşdırımlarla ayrı-ayrı şəhər, rayon polis orqanlarında növbətçi hissələrin işinin təşkili və aparılmasında nöqsan və çatışmazlıqların tam aradan qaldırılması, fəaliyyətin müvafiq normativ sənədlərin tələbləri səviyyəsində qurulması məlum olmuşdur.

Cəlilabad, Saatlı, Kürdəmir, İmişli, Balakən, Sabirabad, Masallı, Tərtər, Şirvan, Biləsuvar, Beyləqan, Zaqatala, Qazax və digər şəhər rayon polis orqanlarında DİN-in 1-01 və 366-03 nömrəli əmrlərinə zidd olaraq ərizəsi qəbul olunmuş şəxslərə bir sıra hallarda qəbzlər verilmişdir. Cari ildə Bakı şəhəri üzrə bütövlükdə 43 cinayət, o cümlədən 23 xuliquanlıq, 17 oğurluq, 2 qəsdən sağlamlığa zərər vurma və 1 soyğunçuluq barədə Nazirliyə gündəlik məlumatlar təqdim olunmamış, 128 cinayət, o cümlədən 92 xuliquanlıq, 24 oğurluq, 4 qəsdən sağlamlığa ağır zərər vurma, 2 soyğunçuluq, 2 hədə- qorxu ilə tələb etmə, 1 zorlama və 3 nəqliyyat vasitələrinin qaçırlılması barədə məlumatlar gecikdirilməklə ötürülmüşdür. Eyni qəbahətlər Ağsu, Astara, Ağcabədi, Balakən, Biləsuvar, Quba, Qəbələ, Oğuz, Tovuz, Sabirabad, Saatlı, Salyan, Samux, Mingəçevir, Zaqatala, Yevlax, Goranboy, Göygöl, Cəlilabad, İsmayıllı, Lerik, Şirvan, Şəki, Sumqayıt və s. polis orqanlarının fəaliyyətində də nəzərə çarpılmışdır. Həmin ərazi orqanlarından bütövlükdə 139, o cümlədən 94 xuliquanlıq, 35 oğurluq, 2 qəsdən sağlamlığa ağır zərər vurma, 1 quzdurluq, 3 soyğunçuluq, 4 yol-nəqliyyat hadisəsi və s. barədə məlumatlar Nazirliyin növbətçi hissəsinə vaxtında təqdim edilməmişdir.

“Təhlükəsiz şəhər xidmətinin rolunun artırılması tədbirlərinə dair” Azərbaycan Respublikası DİN-in 27.11.2013-ci il tarixli Ə933-001-13 nömrəli əmrinə əsasən 2009-cu ildən fəaliyyət göstərən “Təhlükəsiz şəhər” xidməti Bakı və Sumqayıt şəhərləri, eləcə də Abşeron rayonu üzrə əhalinin təhlükəsizliyinin və qanuni mənafelərinin huquqa zidd əməllərdən qorunmasında, yolhərəkəti qaydalarınna riayət olunmasına nəzarətin həyata keçirilməsində mühüm rol oynamış və bu gün də böyük əhəmiyyət kəsb edir.

Sistemin imkanlarından daha geniş istifadə olunması məqsədilə 2012-ci ildə bir sıra ərazi orqanlarında xidmətin yerli qurumları yaradılıraq müvafiq vəzifələr komplektləşdirilmiş, əməkdaşların ixtisaslaşması üçün zəruri tədbirlər görülmüşdür. Operatorların fəaliyyətinin düzgün təşkili, o cümlədən ərazilərin fasiləsiz izlənməsi, texniki nasazlıqların aradan qaldırılması ilə bağlı Kollegiya iclaslarında, əməliyyat müşavirələrində lazımi tapşırıqlar verilmiş, ayrıca əmr və göstərişlər imzalanmışdır.

Bununla belə, yerlərdə operatorlarının işinin təşkilində ciddi nöqsan və çatışmazlıqlar qalmaqdadır. Qeyd edilmədir ki, orqan rəislərinin müvafiq sahədə idarəciliyinin, aidiyyəti əməkdaşların işinə nəzarətinin və tələbkarlığının lazımı səviyyədə olmamasının, məsələ ilə bağlı dəfələrlə edilmiş xəbərdarlıqdan nəticə çıxarılmaması səbəbindən videomüşahidə vasitələri ilə cari ilin 9 ayında aşkarlanmış 6585 hadisədən yalnız 21,1%-i(1392) rayon polis orqanları tərəfindən müəyyən edilmişdir(Bakı 392, Nərimanov 304, Nəsimi 167, Nizami 73, Binəqədi

61, Xətai 51, Suraxani 40, Yasamal 35, Səbail 31, Sabunçu 25, Xəzər 25, Qaradag 18, Sumqayıt 168, Abşeron 2).

Bu məqsədlə hüquqi biliklər əldə edəcəyimiz mövzunun sizin üçün əhəmiyyəti böyükdür.

2015-ci il oktyabrın 16-da Daxili İşlər Nazirliyində "Şəhər, rayon polis orqanlarında vətəndaşların müraciətlərinə baxılması və qəbulu işi"nin və "Narkotik vasitələrin, psixotrop maddələrin və onların prekursorlarının qanunsuz dövriyyəsinə qarşı mübarizə"nin vəziyyətinə həsr olunmuş geniş Kollegiya iclası keçirilib.

Daxili işlər naziri, general-polkovnik Ramil Usubov Kollegiya iclasını açaraq müzakirəyə çıxarılan məsələlərin xidməti fəaliyyətin mühüm sahələrini əhatə etdiyini, vətəndaşların müraciətlərinə baxılmasının Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin daim diqqət və nəzarətində olduğunu, məhz onun tapşırığına əsasən, son illər mərkəzi icra hakimiyyəti orqanları rəhbərlərinin şəhər və rayonlarda mütəmadi olaraq vətəndaşların qəbulunu keçirdiklərini, onların problemlərini şəxsən dinlədiklərini vurğulayıb.

Bununla yanaşı, qeyd olunub ki, kriminogen duruma mənfi təsir göstərən amillərdən olan narkotik vasitələrin qanunsuz dövriyyəsi də müvafiq sahədə fəaliyyətin təşkilinə xüsusi diqqət, vəziyyətin daim nəzarətdə saxlanılmasını və adekvat tədbirlərin vaxtında müəyyən edilib icraya yönəldilməsini tələb edir.

Nazir son illər hər iki istiqamətdə işin daha səmərəli yerinə yetirildiyini, lakin uğurlarla yanaşı, ayrı-ayrı polis orqanlarının fəaliyyətində hələ də müəyyən nöqsan və çatışmazlıqların mövcudluğunu xatırladıb.

Mühazirənin birinci sualında DİO-nun növbətçi hissələrinin təyinatı, sistemi, vəzifələri və funksiyaları öz əksini tapacaq. Qeyd olunacaq ki, növbətçi hissə-ictimai qaydanın qorunması, ictimai təhlükəsizliyin təmin edilməsi, cinayətkarlığa qarşı mübarizədə DİO-nun üzərinə düşən vəzifələrin tam, effektli və vaxtında yerinə yetirilməsi məqsədi ilə digər xidmət sahələrinin fəaliyyətinə idarəciliyin və rəhbərliyin həyata keçirilməsini təşkil edən DİO-nun sistemində müstəqil struktur bölmədir.

İkinci sualında DİO-nun növbətçi hissələrinin işinin təşkili haqqında qeyd edərkən əməkdaşların düzgün seçilib yerləşdirilməsinin təmin edilməsi, növbətçi hissənin fəaliyyətinə daim nəzarət etməklə, xidməti vəzifələrin yerinə yetirilməsində əməkdaşlara əməli və metodiki yardım göstərilməsi haqqında qeyd olunacaq.

Növbətçi hissənin gündəlik naryadının vəzifələri **mövzunun üçüncü sualında** nəzərinizə çatdırılacaq sualda DİN və yuxarı daxili işlər orqanlarının növbətçi hissəsindən aidiyəti orqanların zərfində göstərilmiş hazırlıq dərəcəsinin yerinə yetirilməsi barədə siqnal və parolu alıqdə, xidmət zamanı cinayət və hadisələr, hüquq pozuntuları və digər məlumatlar barədə növbətçi hissəyə daxil olan ərizə və məlumatların qəbul edilməsi və qeydiyyata alınmasında məsul növbətçinin hüquqları qeyd ediləcək.

Nəhayət, **mövzunun dördüncü sualında** DİO-nun növbətçi hissələrinin fəaliyyətinə əməli rəhbərliyin həyata keçirilməsi məqsədi ilə yaradılan DİN-in idarə səlahiyyətli müstəqil struktur hissəsi olan növbətçi hissələri idarəetmə

xidməti haqqında qeyd olunacaq. Sualda xidmətin əsas vəzifələri və funksiyaları öz əksini tapacaq.

“Daxili işlər orqanlarının inzibati fəaliyyəti” fənni üzrə mövzular üzrə (Конспект лекций. «Административная деятельность полиции». Краснодарский Университет МВД России, Под ред С.Н. Ершова.2013 год.) qeyd olunan mənbədən tərcümələr etməklə mühazirəyə əlavələr daxil edilmişdir.

Beləliklə, mövzunun birinci sualının açıqlanmasına keçək.

SUAL I. “DİO-nun növbətçi hissələrinin təyinatı, sistemi, vəzifələri və funksiyaları.”

Cinayətkarlıqla mübarizə, ictimai qaydanın qorunması və ictimai təhlükəsizliyin təmin edilməsi, eləcə də daxili işlər orqanlarının qarşısına qoyulmuş digər vəzifələrin yerinə yetirilməsi işinin təşkili və həyata keçirilməsində, o cümlədən ərazidəki əməliyyat şəraitinin nəzarətdə saxlanılmasında, cinayətlərin və digər hüquqpozmaların qarşısının alınması və “isti izlərlə” açılmasında, fövqəladə və gözlənilməz hadisələrə operativ reaksiya verilməsində, insan və vətəndaş hüquqlarının, azadlıqlarının qorunmasında, daxili işlər orqanlarının qüvvə və vasitələrinin çevik və səmərəli istifadə olunmasında növbətçi hissələrin işinin düzgün qurulması xüsusi əhəmiyyət kəsb edir.

“2013-cü ilin 6 ayında cinayətkarlığa qarşı mübarizənin, ictimai qaydanın qorunmasının və ictimai təhlükəsizliyin təmin edilməsinin Təhlilində qeyd olunur ki, “102” xidmətinə 100.019. o cümlədən 6277 cinayət xarakterli məlumat daxil olmuş. Onlardan 15,8%-(990)üzrə cinayət işi başlanmışdır. Məişət zəminində baş vermiş 4407 hüquqaziddə əməlin qarşısı alınmış, müxtəlif məsələlərə əlaqədar müraciət etmiş 7500-dən çox vətəndaşa hüquqi yardım göstərmiş və ya müvafiq izahlar verilmişdir.

Növbətçi hissə-ictimai qaydanın qorunması və ictimai təhlükəsizliyin təmin edilməsi, cinayətkarlığa qarşı mübarizədə daxili işlər orqanlarının üzərinə düşən vəzifələrin tam, effektli və vaxtında yerinə yetirilməsi məqsədi ilə digər xidmət sahələrinin fəaliyyətinə idarəciliyi və rəhbərliyi həyata keçirən DİO sistemində müstəqil struktur bölmədir. Konkret olaraq şəhər, rayon, xətt polis orqanlarının, əlahiddə hissələrin (bundan sonra DİO) növbətçi hissələri-şəhər, rayon, xətt polis orqanlarının, əlahiddə hissələrin struktur hissəsidir.

Növbətçi hissə - daxili işlər orqanlarının sistemində müstəqil struktur hissəsidir hansı ki, xarakter və xidmət funksiyaları idarəetmənin müxtəlif mərhələlərinin aparatları üzrə ictimai qaydanın və cinayətkarlıqla mübarizə sahəsində məsələlərin effektiv həlli məqsədilə rəhbərlik və nəzarəti həyata keçirmək üçün nəzərdə tutulub.

Növbətçi istintaq-əməliyyat qrupu baş verən cinayət barəsində məlumat və ərizələrə çevik münasibət göstərmək məqsədilə cinayətlərin açılması üzrə vaxtında və peşəkar təxirəsalınmaz istintaq hərəkətlərin əməliyyat-axtarış və

digər tədbirlərin, həmçinin isti izlər üzrə cinayətkarların axtarışı və saxlanılması məqsədilə yaradılır.

İstintaq əməliyyat qrupunun bir neçə növü vardır.

Növbətçi (növbətçi hissə nəzdində) – cinayətlər barəsində məlumatlara dərhal münasibətini təmin edir. İsti izlər üzrə əməliyyat-axtarş tədbirlərinin və təxirəsalınmaz istintaq hərəkətlərini həyata keçirir.

Müstəntiq əməliyyat ekspert-kriminalist qruplardan və itlə olan əməkdaşdan ibarətdir.

Məqsədli (müvəqqəti) – konkret cinayət işinin açılması və araşdırılması üzrə.

İxtisaslaşdırılmış (daimi fəaliyyət göstərən) müvafiq kateqoriyalı cinayətlərin baxılması və açılması üzrə, həmçinin cinayəti törədən müəyyən olunmayan şəxslər üzrə.

Birgə istintaq-əməliyyat qrupu (briqada) ağır cinayətlərin, xüsusən mütəşəkkil cinayətkar qruplar tərəfindən törədilmiş cinayətlərin və ya da böyük həcmli işlə olan mürəkkəb cinayət işinin araşdırılması. Qrupun tərkibinə (briqada) prokurorluğun DTX-nin və digər hüquq-mühafizə orqanlarının əməkdaşları daxil ola bilərlər.

Daxili işlər orqanlarının növbətçi hissələri sistemində-yuxarı təbəqəli növbətçi hissə DİN-in növbətçi hissəsi, aşağı təbəqəli növbətçi hissə şəhər, rayon, xətt polis orqanlarının, əlahiddə hissələrinin növbətçi hissələridir. DİO-nun növbətçi hissəsi müəyyən olunmuş ştatlara uyğun formalaşır. Belə ki, yuxarı təbəqəli növbətçi hissənin fəaliyyətini DİN-də və Naxçıvan MR DİN-də növbətçi hissələri İdarəetmə Xidməti (bundan sonra NHİX) həyata keçirir. Bu xidmətin ştat cədvəlinə xidmət rəisi, rəis müavini, növbətçi hissələrlə iş və informasiya təminatı bölməsinin rəisi, xüsusilə mühüm tapşırıqlar üzrə baş inspektor, inspektor, məsul növbətçi, məsul növbətçinin köməkçisi aiddir.

Baş Polis İdarələri, Şəhər-Rayon Polis İdarələrinin növbətçi hissəsinin ştat cədvəli xidmət rəisi, növbətçi hissənin rəisi, baş inspektor, inspektor, məsul növbətçisi və məsul növbətçinin köməkçisindən ibarətdir.

Şəhər, rayon polis şöbələri, polis bölmələri, xətt polis şöbələri, xətt polis bölmələri, xətt polis məntəqələrinin növbətçi hissəsinin ştat cədvəli məsul növbətçidən, nizami hissələrdə isə baş növbətçi-inspektor və növbətçi inspektordan ibarətdir.

DİO-nun növbətçi hissəsi müstəqil struktur bölmə olaraq DİN-in növbətçi xidməti sistemində xüsusi yer tutur. ***DİO-nun növbətçi hissəsi öz fəaliyyətini DİN-in 02 yanvar 2001-ci il tarixli 1 №-li əmri ilə təsdiq edilmiş, "Şəhər, rayon, xətt polis orqanlarının, əlahiddə hissələrin növbətçi hissələrinin işinin təşkilinə dair Təlimat"la tənzimləyir.*** Növbətçi hissə qarşısında qoyulmuş vəzifələri yerinə yetirərkən Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasını, qanunları, Prezidentin fərman və sərəncamlarını, Nazirlər Kabinetinin qərar və sərəncamlarını, o cümlədən DİN-in normativ-hüquqi aktlarını rəhbər tuturlar.

Daxili işlər orqanının növbətçi hissəsinin əsas vəzifələri aşağıdakılardır:

1. daxili işlər orqanının hazırlıq dərəcəsinin praktiki tətbiqinin təmin edilməsi;

2. cinayətlər, hadisələr və digər hüquqpozmalar barədə ərizə və məlumatların qəbulu, onların əsasında operativ tədbirlərin görülməsi, cinayətlər barədə ərizə və məlumatların uçotunun dolğunluğuna nəzarətin həyata keçirilməsi;

3. hüquqpozmalara görə növbətçi hissəyə gətirilənlərin işlərinin araşdırılması;

4. xidməti naryadlarının hazırlanması və onların əməli idarə olunmasının edilməsi;

5. tutulmuş və həbs edilmiş şəxslərin müvəqqəti saxlama yerlərinə yerləşdirilməsi, bu yerlərdən azad edilməsi və onların müşayiət məsələlərinin təmin edilməsi;

6. aidiyəti ərazi üzrə əməliyyat şəraiti barədə məlumatların toplanması, daxili işlər orqanı rəisinə məruzə edilməsi, müəyyən edilmiş orqanlara məlumat verilməsi;

7. daxili işlər orqanı və MSY-nin mühafizəsinin vəziyyətinə nəzarət edilməsi;

8. növbətçi hissədə olan bütün xidməti sənədlərin, silah-sursatın, xüsusi mühafizə və rabitə vasitələrinin, əməliyyat və kriminalistik texnikanın, digər əmlakin qorunmasının təmin edilməsi;

9. daxili işlər orqanının inzibati binasında və onun ətrafında sanitariya yanğın təhlükəsizlik qaydalarına riayət olunmasına nəzarət edilməsi.

Daxili işlər orqanının növbətçi hissəsi bilavasitə daxili işlər orqanının rəisinə tabedir. Eyni zamanda, daxili işlər orqanının növbətçi hissəsi yuxarı daxili işlər orqanları rəhbərliyinin, NHİX-nin və növbətçi hissələrin əməliyyat tabeliyindədir.

Daxili işlər orqanının bölmə və hissələrinin növbətçiləri, habelə xidməti naryadlar (xidməti naryadlar-xidməti vəzifələri yerinə yetirməkdən ötrü ayrılmış post-patrul və yol-patrul xidməti, mühafizə xidməti, tutulmuş və həbsə alınmış şəxslərin müşayiəti və mühafizəsi naryadları və digər naryadlar) həmin orqanın növbətçi hissəsinin əməliyyat tabeliyindədir.

Bir qayda olaraq idarəetmə fəaliyyəti ilə məşgul olan yuxarı təbəqəli DİO-nun növbətçi hissələrindən fərqli olaraq, aşağı təbəqəli DİO-nun növbətçi hissəleri ictimai qaydanın qorunması və ictimai təhlükəsizliyin təmin edilməsi sahəsində, cinayətkarlıqla mübarizədə DİO-nun üzərinə düşən vəzifələrin həllində bilavasitə iştirak edir.

Belə ki, onlar ictimai qaydanın qorunmasında iştirak edən bölmə və xidmətlərə idarəetməni həyata keçirməklə yanaşı, xidməti ərazidə əməliyyat vəziyyəti haqqında daima məlumat toplanmasını, hüquqpozma və hadisələr haqqında ərizə və məlumatlara təcili reaksiya verilməsini, növbətçi hissəyə gətirilmiş şəxslərə qarşı qanunçuluğun tələblərinə, insan və vətəndaş hüquq və azadlıqlarına ciddi riayət etməklə obyektiv araşdırmanın təmin edir.

Növbətçi hissə DİO-nun hüquq-mühafizə fəaliyyətinin təşkilati-informasiya təmini məqsədilə xidməti ərazidə əməliyyat şəraiti barədə məlumatların toplanması, təhlili, orqanın rəisinə və ya müavininə məruzəsi, müvafiq xidmət və bölmələrin rəhbərlərinə xəbər verilməsi, naryadların, xidmətin

aparılmasına hazırlanması və mövcud şəraitdən asılı olaraq onların idarə edilməsi kimi vəzifələri həyata keçirir.

Növbətçi hissə sutkaliq naryad və maddi texniki vasitələr yerləşən xüsusi təchiz edilmiş otaqlarda yerləşdirilir. Belə otaqlar vətəndaşların qəbul otaqları və hüquqpozmalarla araştırma otaqlarından ayrı olmalıdır. Növbətçi hissələrdə inzibati qaydada tutulmuşlar üçün ən azı 3 otaq təchiz edilir, lazımlı gəldikdə şübhəli və təqsirləndirilən şəxslərin saxlanılması üçün xüsusi təchiz edilmiş otaqlar yaradılır. MSY-nin və tutulmuş şəxslərin saxlanılma otaqlarının yerləşdirilməsi, təchiz edilməsi və mühafizə qaydası DİN-in müvafiq normativ aktlarının tələblərinə uyğun həyata keçirilir.

Daxili işlər orqanlarının, hissələrinin məsul növbətçisi cinayət və hadisələr haqqında məlumat aldıqda onun etibarlığını və tamlığını diqqətlə yoxlayır, hadisə və cinayət haqqında dərhal daxili işlər orqanının, hissələrin rəhbərliyinə məruzə edir. ***Azərbaycan Respublikası DİN-in 08 yanvar 2015-ci il tarixli Q2-001-15 № qərarı: “Cinayət və hadisələr barədə əməliyyat məlumatlarının hazırlanması və təqdim edilməsi qaydalarına dair Təlimat”*** da göstərilmiş cinayət və hadisələr, eləcə də təbii fəlakətlər haqqında əməliyyat məlumatlarını müəyyən edilmiş qaydada və müddətdə hazırlayaraq DİN-in Növbətçi Hissələri İdarəetmə Xidmətinə məruzə edir.

Cinayət və hadisələr haqqında məlumatın DİN-in Növbətçi Hissələri İdarəetmə Xidmətinə (NHİX) vaxtında verilməsi, düzgünlüyü və tamlığı üçün məsuliyyət daxili işlər orqanlarının rəislərinin üzərinə düşür. Cinayət və hadisələr haqqında gündəlik məlumatların DİN-ə verilməsi, eləcə də, bu məlumatların DİO-da vaxtında qəbulu və qeydiyyatı qaydalarının pozulması faktları üzrə DİN-in Növbətçi Hissələri İdarəetmə Xidməti yoxlama xidməti təhqiqatlar apararaq, həm də məlumatın təqdim edilməsi qaydalarının dəqiqliğinə icrasına nəzarəti həyata keçirir.

Daxili işlər orqanının rəisi növbətçi hissənin işinin təşkili məqsədilə aşağıda göstərilənləri edir:

- növbətçi hissəsinin əməkdaşlarının düzgün seçilib yerləşdirilməsini təmin edir;
- növbətçi hissənin fəaliyyətinə daim nəzarət etməklə, xidməti vəzifələrin yerinə yetirilməsində əməkdaşlara əməli və metodiki yardım göstərir;
- növbətçi hissənin əməkdaşlarının xidməti və döyüş hazırlığının təşkili ilə yanaşı, xidməti məşğələlər aparılmasında bilavasitə iştirak edir;
- növbətçi hissənin fəaliyyətində qabaqcıl iş təcrübəsinin tətbiq edilməsi üçün tədbirlər görür;
- növbətçi hissənin silah, sursat, xüsusi müdafiə və rabitə vasitələri, əməliyyat və kriminalistik texnika, xidməti otaqlar, avtonəqliyyat, eləcə də digər əmlakla təmin olunması üçün tədbir görür, operativ növbətçi hissədə saxlanan maddi-texniki vasitələrin düzgün istifadə olunmasına və saxlanmasına, köhnəlmış sənədlərin dəyişdirilməsinə nəzarət edir;
- növbətçi hissədə uçot-qeydiyyat işinin aparılmasını təmin edir.

Növbətçi hissənin ştatda olan əməkdaşlarının təyinatı üzrə vəzifələrinə uyğun olmayan işlərə cəlb edilməsi qadağandır.

Növbətçi hissədə işi təşkil etmək üçün aşağıdakı tərkibdə gündəlik naryad təyin edilir: məsul növbətçi, növbətçi köməkçisi və növbətçi hissəyə təhkim olunmuş avtomasının sürücü-əməkdaşı. Daxil olan məlumatların həcmindən və 102 rabitə xəttinin sayından asılı olaraq, gündəlik naryadın heyətinə 102 xidməti üzrə operator, eləcə də teletayp operatoru daxil edilə bilər. Məsul növbətçi gündəlik naryada başçılıq edir və onun işinə görə şəxsən məsuliyyət daşıyır.

Növbətçi hissənin ştatdakı əməkdaşları müvəqqəti olmadığı hallarda (xəstəlik, məzuniyyət və s.) onları növbətçi xidmətinin fəaliyyətini tənzimləyən normativ aktlar üzrə məqbul vermiş digər xidmətlərin əməkdaşları əvəz edə bilərlər.

Əməliyyat şəraiti mürəkkəbləşdikdə, şəxsi heyət gücləndirilmiş xidmət rejiminə keçirildikdə gündəlik naryad əlavə qüvvə ayrılması hesabına gücləndirilə bilər.

Gündəlik naryadın şəxsi heyəti adı hallarda gündəlik geyim formasında, bayram günlərində isə müəyyən edilmiş geyim formasında olmalı, xidməti vəsiqələri özlərində olmalıdır. Xidməti vəzifələrini yerinə yetirən məsul növbətçinin və növbətçi köməkçisinin iki dolu darağı olan tapançası olmalıdır. Daxili işlər orqanı rəhbərlərinin göstərişinə əsasən onlara avtomat silahlar da verilə bilər.

Baş vermiş cinayətlər barədə ərizə və məlumatlara operativ surətdə reaksiya verilməsi, cinayətlərin “isti izlərlə” açılması və cinayətkarların tutulması üçün əməliyyat-axtarış və digər tədbirlərin həyata keçirilməsi, eləcə də cinayət işlərinin vaxtında başlanılması, təxirəsalınmaz istintaq hərəkətlərinin görülməsi məqsədilə növbətçi hissələrdə gündəlik əməliyyat-istintaq qrupları yaradılır. Cinayət-prosessual məcəlləyə müvafiq olaraq əməliyyat-istintaq qruplarına prokurorluğun müstəntiqləri və məhkəmə-tibb ekspertləri də daxil edilə bilərlər. Kütləvi iğtişaşlar, fövqəladə hadisələr, təbii fəlakətlər, yanğınlar, istehsalat qəzaları, radioaktiv, güclü təsireddi, zəhərli maddələrin saxlanması və onların daşınması zamanı baş verən hadisələr, ağır nəticələrə səbəb olmuş nəqliyyat qəzaları, eləcə də ağır cinayət hadisələri zamanı orqan rəisinin (onu əvəz edən şəxsin) əməliyyat-istintaq qrupu ilə birləşdə hadisə yerinə şəxsən çıxması vacibdir.

Məsul növbətçi və gündəlik naryadın digər üzvləri xidməti vəzifələrini yerinə yetirərkən, “Polis haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanununu, digər normativ-hüquqi aktları və şəhər, rayon xətt polis orqanlarının, əlahiddə hissələrin növbətçi hissələrinin işinin təşkilinə dair Təlimatı rəhbər tuturlar.

Üzərinə düşən vəzifələrin layiqincə yerinə yetirilməsi üçün növbətçi hissə xüsusi xidməti otaqlar, maddi-texniki avadanlıq, xidməti sənədlər, silah-sursat, xüsusi mühafizə və rabitə vasitələri, əməliyyat və kriminalistik texnika, avtonəqliyyat və digər əmlakla təmin edilir.

Polisə gətirilmiş və barəsində Azərbaycan Respublikası İXM-nin 398-ci maddəsi ilə müəyyən olunmuş inzibati qaydada tutma tədbiri tətbiq edilmiş şəxslərin saxlanması üçün növbətçi hissənin nəzdində azı 2 ayrı-ayrı otaq olmalıdır.

İnzibati qaydada tutma müddətləri Azərbaycan Respublikası İXM-nin 399-cu maddəsi ilə müəyyən edilir.

DİO-nun növbətçi hissəsinin fəaliyyəti əsasında digər xidmət sahələri və bölmələr arasında qarşılıqlı əlaqələndirmə təbəqəsi yaranır. Bu və ya digər vəzifələrin həyata keçirilməsi üçün **DİO-nun növbətçi hissəsinin fəaliyyətinin əsas prinsipləri aşağıdakılardır:**

- yüksək döyüş hazırlığı;
- operativlik;
- xidməti ərazidə əməliyyat şəraitini dərindən bilmək;
- qanunçuluğa ciddi riayət edilməsi;
- dövlət və xidməti sirrin qorunub saxlanılması;
- normativ aktların tələblərini dəqiqliyən yerinə yetirmək;
- sayıqlıq;
- vətəndaşlara nəzakətli və hörmətli münasibət.

Bu prinsiplərin konkret realizəsinin təzahürü ondadır ki, DİO-ya sutka ərzində böyük həcmidə ərizə, şikayət və məlumatlar daxil olur, bunların da əksəriyyəti hüquqpozmalar barədədir. Ona görə də qeyd etdiyimiz prinsiplərə əməl olunması DİO-nun növbətçi hissələrinin işinin effektli aparılmasının vacib şərtidir. Belə ki, məlumatların araşdırılmasında, pozulmuş ictimai qaydanın bərpasında, cinayətlərin “isti izlərlə” açılmasında vaxt amili böyük rol oynayır.

Göstərilən prinsiplərə riayət edilməsində məsul növbətçi əsas rol oynayır. O, həmçinin, şəxsən təşkilatçılığı, sayıqlığı, peşə mədəniyyəti ilə digər əməkdaşlara nümunə olmalıdır.

Növbətçi hissənin fəaliyyətində vətəndaşlara nəzakətli və hörmətli münasibət prinsipi mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Növbətçi hissə DİO-nun ümumi səviyyəsinin mədəniyyət göstəricisi kimi əhali arasında, vəzifəli şəxslər, müəssisə, təşkilatlar, ictimai birliliklər və digər qurumlar arasında hörmətini artırır. Vətəndaşlara qarşı laqeyd, hörmətsiz, kobud, formal yanaşma yolverilməzdür. Növbətçi hissəyə müraciət etmiş hər bir vətəndaşı maraqlandıran suallar diqqətlə dinlənilməlidir. DİO-nun səlahiyyətlərinə aid olmayan müraciətləri məsul növbətçi və ya onun köməkçisi vətəndaşın hara müraciət etməsini mehribanlıqla başa salmalıdır. Qeyd etdiyimiz prinsiplərin məzmunu onu göstərir ki, onlar növbətçi hissənin fəaliyyətinin təşkilati əsasını, məsul növbətçinin və tabelikdə olan şəxslərin hərəkətlərinin xarakterini, digər xidmət və bölmələrlə qarşılıqlı əlaqəsini ifadə edir.

DİN-in Növbətçi Hissələri İdarəetmə Xidmətinə bilavasitə tabe olan Təhlükəsiz Şəhər Xidməti haqqında Əsasnaməsi Azərbaycan Respublikası DİN-in 05 oktyabr 2009-cu il tarixli 571 nömrəli əmri ilə təsdiq edilmişdir.

Təhlükəsiz Şəhər Xidməti – insan və vətəndaş hüquq və azadlıqlarını, əhalinin təhlükəsizliyini, dövlətin, fiziki və hüquqi şəxslərin qanuni mənafelərini hüquqazidd əməllərdən qorumaq məqsədi daşıyır. Xidmət ərazilərdə hüquq qaydasına riayət edilməsi vəziyyətinin videoəzarət vasitəsilə fasiləsiz və canlı izlənilməsi, qanunazidd hallara, fövqəladə vəziyyətlərə çəvik reaksiya verilməsi üzrə fəaliyyəti həyata keçirən ixtisaslaşdırılmış struktur qurumdur.

Xidmət DİN-in Növbətçi Hissələri Xidmətinə bilavasitə tabedir.

Xidmət öz fəaliyyətində Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasını və qanunlarını, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fərman və sərəncamlarını, Nazirlər Kabinetinin qərar və sərəncamlarını, Azərbaycan Respublikasının tərəfdar çıxdığı beynəlxalq müqavilələri, DİN-in normativ hüquqi aktlarını, habelə bu Əsasnaməni rəhbər tutur.

Xidmətin strukturu və ştat cədvəli Azərbaycan Respublikasının daxili işlər naziri tərəfindən təsdiq edilir.

Xidmətin rəisi, rəis müavini, böyük, orta, sıravi və kiçik rəis heyətindən olan əməkdaşları, habelə mülki işçiləri DİN-in 13 iyul 2006-cı il tarixli 310 nömrəli əmri ilə müəyyən edilmiş qaydada vəzifəyə təyin edilir və vəzifədən azad olunurlar.

Xidmətin fəaliyyətinin təşkilati əsasını Nazirliyin əsas təşkilati tədbirlər, Növbətçi Hissələri İdarəetmə Xidmətinin və özünün iş planları təşkil edir.

Xidmətdə karguzarlıq işi və məxfilik rejiminin təmin olunması Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi və Nazirliyin normativ-hüquqi aktları ilə müəyyən edilmiş qaydalara uyğun aparılır.

Xidmətin əsas funksiyaları:

- Elektron müşahidə vasitələri ilə dövlət əhəmiyyətli binaların, əhalinin kütləvi toplantı yerlərinin, küçə və meydanların, təhsil, mədəniyyət və səhiyyə müəssisələrinin, sosial və nəqliyyat infrastrukturlarına aid obyektlərin, ərazilərin və s. zəruri yerlərin tam əhatə olunması yolu ilə ictimai qaydaya və ictimai təhlükəsizliyə nəzarəti həyata keçirmək;
- müxtəlif qanun pozuntularına, cinayətlərə, fövqəladə vəziyyətlərə çevik reaksiya vermək;
- aşkar olunmuş cinayət və hadisələr, habelə yol hərəkəti qayda pozuntuları barədə məlumatları müvafiq tədbirlər görülməsi üçün təxirəsalınmadan aidiyyəti üzrə ötürmək.

Xidmətin vəzifələri:

- ictimai yerlərdə, o cümlədən küçələrdə və videomüşahidə vasitələri ilə əhatə olunmuş digər yerlərdə hüquq qaydasına riayət edilməsi vəziyyətini fasıləsiz və canlı izləmək;
- aşkar edilmiş qayda pozuntuları barədə qanunvericiliyə uyğun tədbirlərin görülməsi məqsədilə müvafiq sənədləşmə aparmaq, materialları aidiyyəti ərazi polis orqanına göndərmək;
- cinayətlər və digər hüquqpozmalar, şübhəli və axtarışda olan şəxslər və avtomobillər aşkar edildikdə təxirəsalınmaz tədbirlərin görülməsi üçün aidiyyəti xidmətləri məlumatlandırmaq;
- yollarda avtomobillərin hərəkətinə videoñəzarəti, onların hərəkət sürətinin, dövlət qeydiyyat nömrələri üzrə uğurlanmış və ya qaçırlılmış avtomobillərin avtomatik müəyyənləşdirilməsini həyata keçirmək;
- yerlərə göndərilən materialların icrasını nəzarətdə saxlamaq, zərurət yarandıqda müvafiq əlavə məlumatlar təqdim etmək;
- video Görüntülləri arxivləşdirmək, zəruri hallarda müvafiq görüntüləri aidiyyəti qurumlara təqdim etmək;

- müəyyən edilmiş qayda pozuntuları üzrə statistik hesabatlar aparmaq.
- Xidmət rəisinin hüquq və vəzifələri:*
  - xidmətin işini təşkil edir, əməkdaşların fəaliyyətinə ümumi rəhbərliyi həyata keçirir;
  - üzərinə düşən vəzifə və funksiyaların lazımi qaydada yerinə yetirilməsinə, qanunçuluğun, xidməti və icra intizamının vəziyyətinə, şəxsi heyətin peşə hazırlığının səviyyəsinə görə şəxsən məsuliyyət daşıyır;
  - xidmətin əməkdaşları arasında iş yükünün bölgüsünü aparır;
  - xidmətin iş planının yerinə yetirilməsi barədə hesabatlar hazırlayır;
  - səlahiyyətləri çərçivəsində sıravi və kiçik rəis heyəti əməkdaşları barədə intizam və həvəsləndirmə tədbirləri tətbiq edilməsi, habelə mükafatlandırılması barədə təkliflər verir;
  - nazirliyin normativ hüquqi aktları ilə müəyyən olunmuş digər səlahiyyətləri həyata keçirir.

DİN-in Növbətçi Hissələri İdarəetmə Xidmətinə bilavasitə tabe olan 102 xidməti-zəng mərkəzi sistemi haqqında Əsasnaməsi Azərbaycan Respublikası DİN-in 05 oktyabr 2009-cu il tarixli 571 nömrəli əmri ilə təsdiq edilmişdir.

102 xidməti-zəng mərkəzi sistemi – cinayətlər və hadisələr barədə daxil olan məlumatların qəbulu, bu sahədə şəxslərlə polis orqanları arasında operativ rabitənin təşkili üzrə fəaliyyəti həyata keçirən ixtisaslaşdırılmış struktur qurumdur.

Xidmətin təyinatı, onun əhatə dairəsinə daxil olan şəhər və rayonlarda əməliyyat şəraitinə nəzarətin həyata keçirilməsini, cinayət və hadisələr barədə daxil olan məlumatların qəbulunu, qeydiyyatını, onlar üzrə təcili tədbirlərin görülməsini, aidiyyəti üzrə ötürülməsini, habelə bu sahədə polis orqanları ilə operativ rabitəni təmin etməkdən ibarətdir.

Xidmət DİN-in Növbətçi Hissələri İdarəetmə Xidmətinə bilavasitə tabedir.

Xidmət öz fəaliyyətində Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasını, qanunlarını, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin ferman və sərəncamlarını, Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin qərar və sərəncamlarını, Azərbaycan Respublikasının tərəfdar çıxdığı beynəlxalq müqavilələri, DİN-in normativ hüquqi aktlarını, habelə bu Əsasnaməni rəhbər tutur.

Xidmətin strukturu və ştat cədvəli Azərbaycan Respublikasının daxili işlər naziri tərəfindən təsdiq edilir.

Xidmətin rəisi, rəis müavini, böyük, orta, sıravi və kiçik rəis heyətindən olan əməkdaşları, habelə mülki işçiləri DİN-in 13 iyul 2006-cı il tarixli 310 nömrəli əmri ilə müəyyən edilmiş qaydada vəzifəyə təyin edilir, vəzifədən azad olunurlar.

Xidmətin fəaliyyətinin təşkilati əsasını Nazirliyin əsas təşkilati tədbirlər, Növbətçi Hissələri İdarəetmə Xidmətinin və özünün iş planları təşkil edir.

Xidmətdə kargızarlıq işi və məxfilik rejiminin təmin olunması Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi və Nazirliyin normativ hüquqi aktları ilə müəyyən edilmiş qaydalara uyğun aparılır.

Xidmətin əsas funksiyaları:

- əhatə etdiyi şəhər və rayonlarda əməliyyat şəraitinə nəzarəti həyata keçirmək;

- cinayətlər və hadisələr barədə daxil olan məlumatların qəbulunu və qeydiyyatını aparmaq;

- cinayət və hadisələr barədə məlumatlar üzrə təcili tədbirlərin görülməsini, aidiyyəti üzrə ötürülməsini təmin etmək;

- müvafiq sahədə polis orqanları ilə operativ rabitəni təmin etmək.

Xidmətin vəzifələri:

- cinayətlər və hadisələr barədə daxil olan məlumatların fasılısız qəbulunu, qeydiyyatını, işlənilməsini, sənədləşdirilməsini, arxivləşdirilməsini həyata keçirmək;

- cinayətlər və hadisələr barədə daxil olan məlumatı aidiyyəti üzrə ötürmək və müvafiq tədbirlərin gedışatını nəzarətdə saxlamaq;

- təxirəsalınmaz tədbirlər görülməsini tələb edən məlumatlar üzrə hadisə yerinə bilavasitə yaxın olan quvvə və vasitələri yönəldirmək;

- cinayət və hadisələr barədə daxil olan məlumat üzrə aidiyyəti ərazi orqanı tərəfindən həyata keçirilən ilkin və sonrakı tədbirlərin, habelə onların nəticələri barədə məlumat bazasını yaratmaq;

- cinayətlər və hadisələrin uçotunu aparmaq, müvafiq məlumatları ümumiləşdirmək, statistik hesabatlar hazırlamaq;

- videokameralar vasitəsilə ərazi orqanlarının növbətçi hissələrində vətəndaşların müraciətlərinin müəyyən edilmiş qaydada qeydiyyata alınması prosesinə nəzarət etmək, video Görüntüləri arxivləşdirmək;

- rübdə bir dəfədən az olmayaraq daxil olmuş məlumatlarla ərazi polis orqanlarında aparılmış araşdırmların nəticələrinin üzvləşdirilməsini aparmaq;

- inzibati ərazilərdə xidmət aparan avtopatrol naryadlarının müəyyən olunmuş dislokasiya üzrə hərəkətinə nəzarət etmək;

- daxili işlər orqanları əməkdaşlarının qanunazidd hərəkətləri barədə "Qaynar xətt"ə daxil olan məlumatları müəyyən edilmiş qaydada DİN-in rəhbərliyinə məruzə etmək;

- zəng edən şəxsə zəruri hallarda psixoloji dəstək göstərmək.

Xidmət rəisinin hüquq və vəzifələri:

- xidmətin işini təşkil edir, əməkdaşların fəaliyyətinə ümumi rəhbərliyi həyata keçirir;

- üzərinə düşən vəzifə və funksiyaların lazımı qaydada yerinə yetirilməsinə, xidməti və icra intizamının, qanunçuluğun vəziyyətinə, şəxsi heyətin peşə hazırlığının səviyyəsinə görə şəxsən məsuliyyət daşıyır;

- xidmətin əməkdaşları arasında iş yükünün bölgüsünü aparır;

- xidmətin iş planının yerinə yetirilməsinə dair hesabatlar hazırlayıır;

- səlahiyyətləri çərçivəsində sıravi və kiçik rəis heyəti əməkdaşları barədə intizam və həvəsləndirmə tədbirləri tətbiq edir, onların, eləcə də digər əməkdaşların intizam məsuliyyətinə cəlb edilməsi, habelə mükafatlandırılması barədə tabelik üzrə təkliflər verir;

- nazırlırin normativ hüquqi aktları ilə müəyyən olunmuş digər səlahiyyətləri həyata keçirir.

**«102» Xidməti - Zəng mərkəzi sisteminin fəaliyyətinin təşkili haqqında
TƏLİMAT DİN-in 2016-ci il 03 mart tarixli Q1-001-16 nömrəli qərarı
ilə təsdiq olunmuşdur.** Təlimat Azərbaycan Respublikasının Cinayət-Prosessual Məcəlləsinə, «Vətəndaşların müraciətləri haqqında», «Polis haqqında» qanunlarına, Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2015-ci il 25 fevral tarixli 50 nömrəli qərarı ilə təsdiq olunmuş «Dövlət orqanlarında çağrı mərkəzlərinin fəaliyyətinin təşkili Qaydaları»na və digər normativ hüquqi aktlara uyğun hazırlanmışdır və DİN-in Növbətçi Hissələri İdarəetmə Xidmətinə bilavasitə tabe olan «102» Xidməti - Zəng mərkəzi sisteminin (bundan sonra Xidmət) fəaliyyətinin təşkili qaydalarını tənzimləyir.

Xidmət texniki vasitələrdən və sistemli program təminatından istifadə etməklə cinayət və hadisələr, eləcə də Nazirliyin əməkdaşlarının və hərbi qulluqçularının qanunazidd hərəkətləri barədə məlumatların qəbulu, qeydiyyatı, aidiyyəti üzrə ötürülməsi, avtopatrol naryadlarının müəyyən olunmuş dislokasiya üzrə hərəkətinə nəzarət edilməsi, hadisə yerinə polisin bilavasitə yaxın olan qüvvə və vasitələrinin yönləndirilməsi, ərazi polis orqanlarının növbətçi hissələrində vətəndaşların müraciətlərinin qəbulu prosesinin fasılısız və canlı izlənilməsi üzrə fəaliyyəti həyata keçirir.

Xidmət aidiyyəti qanunvericilik aktları və daxili normativ sənədlər, o cümlədən bu Təlimatla müəyyən edilmiş vəzifələrin səmərəli icrası üçün lazımı şəraiti olan və sutkalıq mühafizə edilən binada yerləşir.

Xidmətin inzibati binası məlumatların qəbul olunduğu Operator zalından, nəqliyyat vasitələrinin dislokasiya üzrə hərəkətinə və növbətçi hissələrdə vətəndaşların müraciətlərinin qəbulu prosesinə nəzarətin həyata keçirildiyi Qərargah otağından, sistemin server kompleksinin yerləşdiyi qapalı sahədən və digər funksional otaqlardan ibarətdir.

Bütün iş otaqları lazımi inventar və avadanlıqlar ilə təmin olunur. Operator zalında işçi yerlərinin sayı daxil olan zənglərin intensivliyinə uyğun müəyyən edilir. Hər bir işçi yerində kompüter, zənglərin qəbulu və cavablandırılması üçün xüsusi qulaqcıqlı telefon aparatı yerləşdirilir.

Məlumatların qəbulu və aidiyyəti üzrə ötürülməsi operatorlar tərəfindən xüsusi program təminatlı informasiya texnologiyalarından istifadə edilməklə Xidmətə müraciət etmiş şəxslə birbaşa ünsiyyət rejimində aparılır.

Xidmətdə quraşdırılan texniki sistem - müraciətlərin növləri üzrə programların təklifi, onların emalı, ötürülməsi, hər biri üzrə həyata keçirilən tədbirlərin gedişinə nəzarət prosedurların təmin edir.

Xidmətdə məlumatlar «102» telefon nömrəsi vasitəsilə qəbul olunur. «102» telefon nömrəsinə daxil olan bütün zənglər ödənişsizdir.

Azərbaycan Respublikasının ərazisində bütün sabit və mobil telekommunikasiya şəbəkələrindən «102» Xidmətinə birbaşa yığımlar təmin olunur. Xidmətə zəng edən şəxslərin telefon nömrələri avtomatik təyin edilir.

Sutka ərzində Xidmətə daxil olan məlumatlar əsasında «102» Xidməti - Zəng mərkəzi sisteminə daxil olan cinayət və hadisələr barədə gündəlik məlumat» hazırlanır və Növbətçi Hissələri İdarəetmə Xidmətinə təqdim olunur.

Şəhər, rayon polis orqanlarının növbətçi hissələrinə daxil olan bütün zənglər «102» Xidməti - Zəng mərkəzi sistemində qeydə alınır və arxivləşdirilir.

Xidmətin təşkilinin xüsusiyyətləri

Xidmətin fəaliyyəti sutkalıq təşkil olunur. Bunun üçün baş növbətçi-inspektor, növbətçi köməkçisi, baş operator və operatorlardan ibarət gündəlik naryad yaradılır. Baş növbətçi-inspektor gündəlik naryada rəhbərlik edir və onun işinə şəxsən məsuliyyət daşıyır.

Baş növbətçi-inspektor və inspektorlar 24 saat, baş operator və operatorlar 12 saat müddətində xidmət aparırlar.

Xidmətdə olan əməkdaşlar DİN-in 1-01 nömrəli əmri ilə müəyyən edilmiş qaydada nahar fasiləsinə və istirahətə çıxırlar. Hər bir operator gecə saatlarında növbəlilik əsasında 2 (iki) saat istirahət edir.

Gündəlik naryad xidmətini Operator zalında və Qərargah otağında aparır. Naryad üzvləri yalnız Xidmətin rəhbərliyinin və baş növbətçi-inspektorun göstərişinə əsasən, eləcə də istirahət və nahar fasilələri (iki dəfə) müddətində işçi yerlərini tərk edə bilərlər.

Operator zalına videoqeydiyyat funksiyalarına malik avadanlığın (telefon, videokamera və s.) gətirilməsi qadağandır. Kənar şəxslər yalnız Xidmətin rəisinin icazəsi ilə operator zalına daxil ola bilərlər.

Xidmət zamanı operatorlar mobil telefondan istifadə etməməli, yüksək səslə danışmamalı, digər operatorların işinə mane olmamalı, ehtiyac yaranmadığı təqdirdə zalda gəzməməlidirlər.

Növbəyə yeni başlayan naryad rəhbəri siyahı üzrə xidməti sənədləri qəbul edir, xüsusi avadanlıqların komplektliliyini və sazlığını yoxlayır.

Növbəni təhvil verən baş növbətçi-inspektor yeni naryadın rəhbərinə nəzarətdə olan məsələlər, habelə rəhbərliyin göstərişləri barədə ətraflı məlumat verir.

Xidmət rəisi növbəni təhvil verən gündəlik naryadın işini qiymətləndirir, yeni naryadı təlimatlandırır və növbəni dəyişməyə icazə verir.

Növbənin təhvil-təslimi zamanı aşkar olunmuş bütün nöqsanlar «Növbətçiliyin qəbulu və təhvili kitabı»nda (Təlimata 1 nömrəli əlavə) qeyd olunur və onların aradan qaldırılması üçün zəruri tədbirlər görülür.

Gündəlik naryad xidmətə təhkim edilmiş əmlakdan, o cümlədən xüsusi avadanlıqdan və rabitə vasitələrindən yalnız təyinatı üzrə istifadə edir.

Gündəlik naryadın və hər bir əməkdaşın işi aşağıdakı meyarlar əsasında qiymətləndirilir:

- qanunçuluğa və məxfilik rejiminə riayət olunması;
- fəaliyyəti tənzimləyən qanunvericilik aktları və vəzifə təlimatları üzrə bilik səviyyəsi, onları düzgün tətbiq etmək bacarığı;

□ cinayət və hadisələr barədə məlumatların qəbul edilməsində və aidiyyəti üzrə ötürülməsində sayıqlıq və operativlik, onlar üzrə görülən tədbirlərə nəzarətin tam və hərtərəfli həyata keçirilməsi;

Xidmətə zəng vurmuş şəxslərlə ünsiyyətdə nəzakətlilik, etik davranış qaydalarına, nitq mədəniyyətinə riayət olunması, verilən cavabların qısa və yığcam olması, hüquqi baxımdan əsaslılığı;

□ cinayət və hadisələrlə əlaqədar qüvvə və vasitələri əcəvik yönləndirmə bacarığı;

□ xidməti vəzifələrin icrası zamanı texniki vasitələrdən düzgün istifadə olunması.

Məlumatların qəbulu, işlənməsi və aidiyyəti üzrə ötürülməsi

«102» telefon nömrəsinə daxil olan zənglər operatorlara məxsus telefon xəttinə yönəldikdən sonra 5 saniyə ərzində operator tərəfindən qəbul edilir. Operator rütbəsini və soyadım bildirməklə (məsələn, serjant Məmmədova) «102 polis xidməti, buyurun» standart ifadəsi ilə zəng edən şəxsi salamlayır.

Şəxsin verdiyi məlumat əsasında operator tərəfindən program təminatı vasitəsilə aşağıdakılara riayət edilməklə xüsusi formalı «Hadisə blankı» doldurulur:

□ «Soyadı, adı, atasının adı» hissəsində məlumat verən şəxsin soyadı, adı və atasının adı qeyd edilir;

□ «Hadisə yeri» hissəsində hadisənin baş verdiyi şəhər, rayon, qəsəbə, kənd və küçə barədə məlumatlar qeyd olunur;

□ «Hadisənin növü» hissəsində hadisənin növü seçilir (məsələn yol-nəqliyyat hadisəsi, oğurluq, quzdurluq və s.);

□ «Zərərçəkənlər» hissəsinin «Yaralananlar» və «Ölənlər» alt hissələrində hadisə (cinayət) nəticəsində xəsarət alanların və ölənlərin sayı qeyd edilir;

□ “Raport” hissəsində məlumat verən şəxsin adı, soyadı və atasının adı, əlavə telefon nömrələri və digər dəqiqləşdirici məlumatlar göstərilməklə şikayətin qısa məzmunu qeyd olunur;

□ "Hadisə No" və «Operator» hissəsində hadisənin və sistemə daxil edilən məlumatın nömrələri, «Zəng» hissəsinin «Telefon nömrəsi» bəndində zəng edən şəxsin telefonunun nömrəsi, «Titul» və «Zəng edənin ünvanı» bəndlərində telefon nömrəsinin məxsus olduğu şəxsin adı, soyadı və atasının adı, yaşayış yeri üzrə qeydiyyatda olduğu ünvan program tərəfindən avtomatik təyin edilir.

Məlumatı qəbul edən operator:

□ müraciət edən şəxslə ünsiyyətdə nəzakətli olmalı, «siz» ifadəsini işlətməli, onun sözünü dinləməli, sadə, məntiqli, aydın və ədəbi dilin qrammatik qaydalarına uyğun cümlələr qurməli, söz və rəqəmləri düzgün və səlis tələffüz etməlidir;

□ dialoq zamanı normativ hüquqi aktlara istinad etməli, şəxsi mülahizələrə və sərbəst şərhlərə yol verməməli, müraciət edən şəxslə yalnız onun

şikayəti çərçivəsində danışmalı, vaxt itkisinə səbəb ola biləcək və aidiyiyəti olmayan suallar verməməlidir;

□ məlumat verən şəxslə mübahisə yaradacaq hər hansı danışıldan çəkinməli, onunla mübahisə etməməli, həmin şəxsə sakit tərzdə düzgün izahat verməli, iradlar bildirməməlidir;

□ dialoq zamanı inandırıcı, dəqiq və faktiki vəziyyətə uyğun danışmalı, artıq söz və ifadələr işlətməməlidir;

□ məlumat verən şəxslə pozitiv ünsiyyət qurmali, səs tonunu yüksəltməməli və amiranə tərzdə danışmamalıdır;

□ zəng edən şəxs həyəcanlı yaxud köməksiz vəziyyətdə olduqda onunla danışığı kəsməməli, şəxsə lazımı psixoloji dəstək verməli, bütün mümkün köməkliliyin göstəriləcəyini bildirməklə qarşı tərəfi ruhlandırmalıdır;

□ əsəbi halda olan şəxslə danışarkən ilk növbədə onu sakitləşdirməyə çalışmalı, şəxsin kobudluğu ilə əlaqədar yarana biləcək mümkün münaqişələrdən çəkinməlidir;

□ kobudluq edən şəxsə bu cür rəftarın məsələni həll etməyə və çətinliyin səbəblərini müəyyənləşdirib aradan qaldırmağa mane olduğunu bildirməlidir. Polis orqanına müraciət etdiyini, danışığının qeydə alındığını xatırlatmalı və ilkin xəbərdarlıq etməlidir. Bu cür rəftar davam etdikdə mübahisənin öz səhvindən yaranıb-yaranmadığını bir daha dəqiqləşdirməli, müraciət edən şəxsə xəbərdarlıq etməklə əlaqəni kəsməli və dərhal baş operatora məlumat verməlidir;

□ məlumatın qəbul edilməsinin bildirilməsinə baxmayaraq, müraciət edən şəxs danışığı yekunlaşdırmaq istəmədikdə ona xəbərdarlıq etməklə danışığı başa çatdırmalıdır;

□ məlumat qeydə alındıqdan sonra şikayətçiye məlumatın hansı polis orqanına ötürülməsi və gələcəkdə hansı orqana müraciət edə biləcəyini izah etməlidir.

Xidmətin baş operatoru operatorların vətəndaşlarla ünsiyyətdə nəzakətli davranışlarına, məlumatların dolğun qəbul edilməsinə, elektron blankın düzgün doldurulmasına və aidiyəti üzrə ötürülməsinə nəzarəti həyata keçirir, məlumatın qəbulunda çətinlik yarandıqda operatorla abonent arasındaki danışığa müdaxilə edərək danışığı özünə yönəldir, operatorlar məşğul olduqda və ya xidmət yerində olmadığıda daxil olan zəngləri qəbul edir.

Operator tərəfindən bu Təlimata riayət edilməklə doldurulan “Hadisə blankı” dərhal sistem vasitəsilə hadisənin baş verdiyi ərazinin polis orqanına göndərilir.

Eyni məsələyə dair gün ərzində «102» Xidmətinə daxil olan təkrar müraciət üzrə (məlumat üzrə heç bir tədbir görülməməsi, hadisə yerinə polis əməkdaşlarının gəlməməesi və s.) yeni «Hadisə blankı» tərtib olunmur. Bu zaman əvvəlki «Hadisə blankı»nın «Raport» hissəsinə təkrar şikayətin məzmunu əlavə edilir və operator tərəfindən baş növbətçi-inspektora məruzə olunur.

Araşdırılması Daxili İşlər Nazirliyinin səlahiyyətlərinə aid olmayan hadisələr barədə məlumatı verən şəxsə hansı orqan və ya təşkilata müraciət edə biləcəyi bildirilir.

Hüquqi yardım göstərilməsi, məsləhət alınması, əlavə məlumatların əldə edilməsi ilə bağlı müraciət edən şəxslər DİN-in Baş İstintaq və Təhqiqat, Baş Cinayət Axtarışı, Baş İctimai Təhlükəsizlik və Baş Dövlət Yol Polisi idarələri ilə əlaqələndirilir. Həmin struktur qurumlarda vətəndaşların suallarının növbəlilik əsasında cavablandırılması məqsədilə 3 əməkdaş ayrılır. İş vaxtından sonra daxil olan analoji zənglər müvafiq Baş İdarələrin növbədə olan əməkdaşlarına yönəldilir.

Zəng edənin şəxsiyyəti barədə məlumatları sistem avtomatik təyin etmədikdə (taksofondan, gizli nömrədən və s. zəng etdikdə) yaxud müraciət edən şəxs özünü təqdim etmədikdə onun verdiyi məlumat anonim sayılır və bir qayda olaraq baxılmır. Belə müraciətlərdə yalnız əməliyyat marağı doğuran məlumatlar olduqda sənədləşdirilərək Nazirliyin rəhbərliyinə məruzə edilir.

Məlumat verən şəxs köməksiz vəziyyətdə olduqda yaxud dərin həyəcan keçirdikdə ona psixoloji yardımın göstərilməsi üçün daxil olan zəng Xidmətin psixoloquna yönədilə bilər. Psixoloq, həmçinin əməkdaşlarda psixoloji dayaniqlığın formalaşdırılması və inkişaf etdirilməsi funksiyalarını yerinə yetirir, şəxsi heyətin mənəvi-psixoloji təminatı üzrə tədbirləri həyata keçirir.

«102» Xidməti - Zəng mərkəzi sisteminə qoşulmayan polis orqanlarının xidməti ərazilərində baş vermiş hadisələr barədə daxil olan məlumat bu Təlimatla müəyyən edilmiş qaydada qeydə alındıqdan sonra telefon vasitəsilə aidiyyəti polis orqanının növbətçisinə ötürülür və bu haqda «Hadisə blankı»nda, eləcə də “Baş növbətçi inspektorun qeyd kitabı”nda (Təlimata 2 nömrəli əlavə) qeydiyyat aparılır.

Daxili işlər orqanlarının əməkdaşları və Daxili Qoşunların hərbi qulluqçuları tərəfindən qanunazidd hallara yol verilməsi, o cümlədən «102» Xidməti əməkdaşlarının hərəkətləri (hərəkətsizliyi) barədə şikayətləri qəbul edən operator bu Təlimatın 3.2-ci bəndinə uyğun olaraq «Hadisə blankı»nı doldurur və bu barədə Xidmətin rəhbərliyinə məruzə edir.

Xidmətin rəhbərliyi, məzmunundan asılı olaraq, şikayətin baxılması üçün sistem vasitəsi ilə aidiyyəti üzrə göndərilməsi və ya Nazirliyin rəhbərliyinə məruzə olunması barədə qərar qəbul edir.

Baş növbətçi-inspektor baxılması üçün sistem vasitəsilə aidiyyəti üzrə göndərilmiş şikayətlərə dair gündəlik məlumat hazırlayıır. Həmin məlumat Nazirliyin rəhbərliyinə məruzə olunması üçün Növbətçi Hissələri İdarəetmə Xidmətinə göndərilir.

Nazirlilik tərəfindən araştırılması zəruri olan müraciətlər 24 saat müddətində raportla DİN-in rəhbərliyinə məruzə edilir və icrası müvafiq tapşırıga uyğun təmin olunur. Korrupsiya hüquqpozmaları və belə hüquqpozmalara şərait yaranan hallar barədə, habelə xüsusi əhəmiyyət kəsb edən və təxirəsalınmaz tədbirlərin həyata keçirilməsini tələb edən şikayətlər xidmət rəisi tərəfindən dərhal şifahi formada məruzə edilir, sonradan raportla sənədləşdirilir.

Şikayətlərə baxılmasının nəticələri barədə aidiyyəti orqanlar tərəfindən «102» Xidmətinə yazılı məlumat verilməlidir.

Xidmətə edilən bütün müraciətlər üzrə aparılan danışıqların səsyazması arxivləşdirilir və 6 ay saxlanıldıqdan sonra avtomatik surətdə silinir. Cinayətlərin ibtidai araştırılması və məhkəmə istintaqı ilə əlaqədar ixtisaslaşdırılmış təhqiqat,

istintaq, məhkəmə və prokurorluq orqanlarının, habelə xidməti yoxlama aparılması ilə əlaqədar Nazirliyin səlahiyyətli qurumlarının rəsmi müraciəti əsasında arxivləşdirilmiş səsyazma 5 iş günü müddətində sorğu edən tərəfə verilir. Səs yazısı digər orqanlara və şəxslərə yalnız Azərbaycan Respublikasının daxili işlər nazirinə məruzə olunduqdan sonra məsələyə aidiyiyəti olan kurator nəzir müavininin göstərişi ilə verilir. Məlumat verən şəxsin müraciəti əsasında, o, səs yazısı ilə tanış edilir.

Hadisə yerinə çıxan qüvvə və vasitələrin idarə olunması, avtopatrol naryadlarının dislokasiya üzrə hərəkətinə nəzarətin həyata keçirilməsi

Avtopatrol naryadlarının dislokasiya üzrə hərəkətinə nəzarətin həyata keçirilməsi və hadisə yerinə çıxan qüvvə və vasitələrin idarə olunması məqsədilə yol-patrul və post-patrul xidmətlərinə təhkim edilmiş avtomobilərdə GPS qurğusu quraşdırılır və həmin avadanlıqdan daxil olan siqnal Xidmətin Qərargah otağındaki elektron xəritəyə ötürülür.

Patrol avtomobilərinin hərəkətinin elektron xəritədə izlənilməsi üçün şəhər, rayon polis orqanları və nizami polis hissələri tərəfindən növbəti sutka xidmətə çıxacaq patrol avtomobiləri barədə məlumat (hər növbə üzrə ayrıca göstərilməklə) hər gün saat 18.00-dək Xidmətə təqdim olunmalıdır (Təlimata 3 nömrəli əlavə). Texniki nasazlıqla əlaqədar xidmətə buraxılmayan və ya xidmət zamanı sıradan çıxan nəqliyyat vasitələri barədə Xidmət dərhal yazılı məlumatlandırılmalıdır.

Müəyyən edilmiş dislokasiya üzrə marşrutdan çıxan avtopatrol naryadlarının qeydiyyatı «Şəhər, rayon polis orqanlarının və nizami polis hissələrinin avtopatrol naryadlarının qeydiyyatı kitabı»nda aparılır (Təlimata 4 nömrəli əlavə).

Xidmətin inspektorları tərəfindən təqdim olunmuş siyahılar üzrə elektron xəritədə patrol naryadlarının xidmət aparması gündəlik yoxlanılır, xidmətdən yayınma halları müəyyən edildikdə sənədləşdirilərək rəhbərliyə məruzə olunur.

Cinayətin yaxud hadisənin baş verdiyi yer (ünvan, ərazi) və hadisə yerinə yaxın olan polis naryadı (ƏCPA, DYP, PPX, Növbətçi hissənin patrol avtomobili və s.) xüsusi program təminatı vasitəsilə elektron xəritədə təyin olunur. Təxirəsalınmaz tədbirlərin görülməsi məqsədilə hadisə yerinə ilk növbədə əraziyə ən yaxın olan naryad yönlendirilir.

Radioefir vasitəsi ilə hadisə yerinə göndərilən patrol naryadlarına hadisənin baş verdiyi dəqiq ünvan (yer), hadisənin növü və hansı zəmində baş verməsi (məlumat varsa), polis əməkdaşlarının, eləcə də ərazidə yaşayan insanların həyatına və sağlamlığına yarana biləcək təhlükə barədə məlumat verilir. Hadisənin və cinayətin ağırlıq dərəcəsindən, cinayəti törədən və zərərçəkmiş şəxslərin sayından, silahlı olub-olmamasından və s. asılı olaraq əraziyə bir neçə naryad göndərilə bilər.

Hadisə yerinə yönlendirilən hər bir patrol və ya növbətçi hissənin avtomobilinin hərəkəti elektron xəritədə izlənilir, zərurət yarandıqda istiqamətləndirilir.

Naryad (avtopatrol) hadisə yerinə gedə bilmədikdə və ya ləngidikdə bu haqda növbətçi-inspektor ərazi üzrə növbətçi hissəyə məlumat verməklə digər naryadların göndərilməsi təmin edir.

Dövlət əhəmiyyətli obyektlərin mühafizəsinə və ya tədbirlərə cəlb edilmiş patrul naryadlarının hadisə yerinə göndərilməsi qadağandır.

Növbətçi hissələrdə vətəndaşların müraciətlərinin qəbulu prosesinin fasiləsiz və canlı izlənilməsi, videogörüntülərin təqdim olunması

Vətəndaşların müraciətlərinin qəbulu prosesinin fasiləsiz və canlı izlənilməsi məqsədilə ərazi polis orqanlarının və nizami polis hissələrinin növbətçi hissələrində quraşdırılmış videoekameraiarın görüntüləri Xidmətin Qərargah otağında olan monitora ötürüllür.

Videokameralar vasitəsilə aparılan çəkiliş sistem tərəfindən avtomatik rejimdə arxivləşdirilir. Sistemin işlək vəziyyətdə saxlanılmasına nəzarət, arxivləşmiş görüntülərin yaddaş daşıyıcısı olan qurğulara köçürülməsi DİN-in Baş informasiya Kommunikasiya İdarəsi tərəfindən həyata keçirilir.

Görüntülərin arxiv bazasında saxlanılması və məhv edilməsinin müddəti sistemin texniki imkanlarından asılı olaraq 1 aydır və bu iş avtomatik rejimdə həyata keçirilir.

Videokameraların görüntüləri yalnız Nazirliyin xidməti yoxlama aparan səlahiyyətli qurumunun rəsmi sorğusu əsasında 5 iş günü müddətində verilir. Görüntülər digər orqanlara yalnız Nazirliyin rəhbərliyinin göstərişi ilə təqdim oluna bilər.

Xidmətdən daxil olan məlumatlar üzrə ərazi polis orqanlarında və nizami polis hissələrində işin təşkili

«102» Xidməti - Zəng mərkəzi sistemindən göndərilən məlumat ərazi polis orqanının və nizami polis hissəsinin növbətçi hissəsində quraşdırılmış program təminatında eks olunur. Məsul növbətçi aidiyəti vəzifə təlimatları ilə müəyyən edilmiş qaydada daxil olan məlumatı qeydə aldıqdan və hadisə yerinə istintaq əməliyyat-qrupunu göndərdikdən sonra “Hadisə blankı”nın “Raport” hissəsində məlumatın qeydiyyata alınması və hadisə yerinə əməliyyat qrupunun göndərilməsini qeyd etməklə təsdiqləyir.

Əməliyyat qrupunun hadisə yerindən və ya oradan qayıtdıqdan sonra verdiyi məlumat əsasında məsul növbətçi vətəndaşdan alınan ərizənin məzmununu “Hadisə blankı”nın “Raport” hissəsində göstərir.

Məlumat üzrə aparılan araşdırmanın qanunvericiliklə müəyyən edilmiş müddəti bitdiqdən sonra məsul növbətçi qəbul edilmiş qərarın, o cümlədən başlanılmış cinayət işinin, cinayət işinin başlanılmasının rədd edilməsi barədə qərarın, məlumatın aidiyəti üzrə göndərilməsi barədə məktubun nömrəsini və tarixini “Hadisə blankı”nın “Raport” hissəsində qeyd etməklə təsdiqləyir.

Qeyd: «.102» Xidməti - Zəng mərkəzi sistemindən daxil olan cinayətlər barədə məlumatlar təsdiqlənməsindən asılı olmayaraq ərazi polis orqanlarında

birbaşa 1 nömrəli kitabda qeydə alınır (2 nömrəli kitabda qeydiyyata alınmadan) və prosessual araşdırmağa təqdim edilir.

«102» Xidməti - Zəng mərkəzi sisteminin əməkdaşlarının nümunəvi funksional vəzifələri DİN-in 2016-cı il 03 mart tarixli Q10-001-16 nömrəli qərarı ilə təsdiq olunmuşdur

Xidmətin rəisi:

- Xidmətin işini təşkil edir, əməkdaşların fəaliyyətinə ümumi rəhbərliyi həyata keçirir;
- üzərinə düşən vəzifə və funksiyaların lazımı qaydada yerinə yetirilməsinə, qanunçuluğun, xidməti və icra intizamının vəziyyətinə, şəxsi heyətin peşə hazırlığının səviyyəsinə görə şəxsən məsuliyyət daşıyır;
- xidmətin iş planlarını tərtib edib aidiyyəti üzrə məruzə edir, nəzərdə tutulmuş tədbirlərin icrasına dair hesabatlar hazırlayır, rübdə bir dəfədən az olmayaraq əməliyyat müşavirələri keçirir;
- cinayət və hadisələr, eləcə də şikayətlər barədə Xidmətə daxil olan gündəlik məlumatların dəqiq və dolğun hazırlanmasına nəzarət edir, təxirəsalınmaz tədbirlərin görülməsi zəruri olan məlumatları Nazirliyin rəhbərliyinə məruzə olunmasını təmin edir;
- cinayətlər barədə və əməliyyat marağlı doğuran anonim məlumatların aidiyyəti ərazi polis orqanlarına göndərilməsi işinə gündəlik nəzarəti həyata keçirir;
  - əməkdaşların aylıq xidmət cədvəlini təsdiq edir;
  - növbətçiliyin təhvil-təslimini aparır, növbəni təhvil verən gündəlik naryadın işini qiymətləndirir, yeni naryadı təlimatlandırır və növbəni dəyişməyə icazə verir;
  - xidmətə yeni qəbul olunmuş əməkdaşlara hamı-tərbiyəçilərin təyin olunmasını və hesabatlarının dinlənilməsini təşkil edir;
  - tabelikdəki əməkdaşlar tərəfindən xidməti intizam qaydalarının pozulması faktları üzrə xidməti yoxlamaların aparılmasını təşkil edir;
  - səlahiyyətləri çərçivəsində sıravi və kiçik rəis heyətindən olan əməkdaşlar barəsində intizam və həvəsləndirmə tədbirləri tətbiq edir, onların eləcə də orta və böyük rəis heyətinə aid əməkdaşların intizam məsuliyyətinə cəlb edilməsi, habelə mükafatlandırılması barədə tabelik üzrə təkliflər verir.

Xidmət rəisinin müavini, əməliyyat-idarəetmə və məlumatların işlənməsi mərkəzinin rəisi:

- Əməliyyat-idarəetmə və məlumatların işlənməsi mərkəzinin işini təşkil edir, tabelikdəki əməkdaşların aidiyyəti qanunvericilik aktları və vəzifə təlimatları ilə müəyyən edilmiş vəzifə və funksiyaları yerinə yetirmələrinə nəzarəti həyata keçirir;
- Xidmətin fəaliyyətinin təkmilləşdirilməsi ilə əlaqədar, eləcə də iş planlarında nəzərdə tutulması üçün təkliflər hazırlayıb Xidmətin rəisinə təqdim

edir, görülmüş işlərin təhlilini və ümumiləşdirilməsini aparır, idarəcilik sənədlərinin hazırlanmasında bilavasitə iştirak edir;

- əməliyyat müşavirələrinin protokollarını tərtib edir, qeydiyyatını aparır;
- əməkdaşların aylıq xidmət cədvəlini tərtib edərək təsdiqlənməsi üçün Xidmət rəisinə məruzə edir, icrasına nəzarəti həyata keçirir;
- operatorlar tərəfindən «Hadisə blankı»nın düzgün tərtib olunmasına və aidiyəti üzrə ötürülməsinə gündəlik nəzarət edir, aşkar olunmuş nöqsanların aradan qaldırılması üçün tədbirlər görür;
- şəxslərdən daxil olan mürəkkəb məlumatların qeydiyyata alınmasında, sualların cavablandırılmasında operatorlara metodiki köməklik göstərir;
- Xidmətin ərazi polis orqanları ilə qarşılıqlı fəaliyyətini qurur, cinayət və hadisələr barədə daxil olan məlumatlar üzrə birgə tədbirlərin həyata keçirilməsini təşkil edir;
- cinayət və hadisələr, eləcə də şikayətlər barədə gündəlik məlumatların dəqiqliyi və dolğun hazırlanmasını təmin edir, təxirəsalınmaz tədbirlərin görülməsi zəruri olan məlumatları tərtib edərək Xidmət rəisinə təqdim edir;
- əməkdaşlar tərəfindən xidməti intizam qaydalarının pozulması faktları üzrə xidməti yoxlama aparır, nəticələri üzrə yekun sənədlər hazırlayıb Xidmətin rəisinə məruzə edir;
- şəxsi heyətlə peşə və xidməti hazırlıq sistemi üzrə məşğələlərin keçirilməsini təşkil edir və aparır;
- operatorların fəaliyyətinin qiymətləndirilməsini təşkil edir və nəticələri barədə hesabatları hazırlayaraq Xidmətin rəisinə məruzə edir;
- Xidmətdə olan avadanlıq və qurğuların düzgün istismarına və mühafizəsinə mütəmadi nəzarət edir.

Baş növbətçi-inspektor:

- Xidmətdə gündəlik naryadın rəhbəri olmaqla baş operatorların və operatorların fəaliyyətinə, o cümlədən xidməti intizam qaydalarına riayət etmələrinə, xüsuslu avadanlıqdan düzgün istifadə etmələrinə nəzarəti həyata keçirir;
- xidmətə başlamazdan əvvəl siyahı üzrə sənədləri qəbul edir, xüsuslu və digər avadanlıqların (mebel, kompyuter, videomonitor, videokamera və s.) komplektliliyini və sazlığını yoxlayır, nasazlıqlar barədə aidiyəti xidmətləri məlumatlandırır, çatışmazlıqların aradan qaldırılması üzrə görülən işləri nəzarətdə saxlayır, nəticəsi barədə Xidmətin rəhbərliyinə məruzə edir;
- gündəlik naryadı xidmətə hazırlayır, növbənin qəbulu və təhvili zamanı aşkar olunmuş nöqsanlar, sutka ərzində baş vermiş cinayət və hadisələr, görülmüş tədbirlər və onların nəticələri barədə Xidmətin rəhbərliyini məlumatlandırır;
- yalnız Xidmətin rəhbərliyinin icazəsi ilə xidmət yerini tərk edir;
- operatorlara iş yerlərini tərk etməyə icazə verir, növbə ilə istirahətə çıxmalarını və işçi yerinə qayıtmalarını təmin edir;

□ keçirilməsi nəzərdə tutulan dövlət, ictimai və sair tədbirlər, rəhbərliyin göstərişləri əsasında görüləcək işlər və digər zəruri məsələlər barədə şəxsi heyəti təlimatlandırır;

□ operatorlar tərəfindən doldurulan elektron blankları öyrənir, zəruri hallarda onlarda müvafiq qeydlər aparır, cinayət və hadisələr barədə daxil olan məlumatlar üzrə görülən işləri nəzarətə götürür;

□ cinayət və hadisələr barədə məlumat dolğun olmadıqda məlumat verən şəxslə əlaqə saxlayır, zəruri dəqiqləşdirmələr aparır, müvafiq blanka əlavə və dəyişikliklər edir;

□ ərazi polis orqanının məsul növbətçisi tərəfindən sistemdə hadisə yerinə istintaq-əməliyyat qrupunun göndərilməsi, tərkibi, vətəndaşın yazılı müraciəti, habelə qəbul edilmiş yekun qərarı barədə məlumatların qeydiyyatının aparılmasına nəzarəti həyata keçirir, aşkar olunmuş nöqsan və çatışmazlıqları Xidmətin rəhbərliyinə məruzə edir;

□ daxil olan məlumat əsasında təxirəsalınmaz tədbirlərin keçirilməsinə

□ zərurət yarandıqda, elektron xəritə vasitəsi ilə əraziyə bilavasitə yaxın olan patrul naryadlarını (çevik polis alayı, post-patrul və yol-patrul xidməti)

□ müəyyənləşdirərək hadisə yerinə göndərilməsini təmin edir, qəbul edilmiş qərar barədə müvafiq blankın «raport» hissəsində qeydiyyat aparır;

□ hadisə yerinə çıxmış patrul naryadlarının, əməliyyat-istintaq qruplarının və polisin digər qüvvələrinin izlənməsini və istiqamətləndirilməsini təmin edir, naryad hadisə yerinə gedə bilmədikdə və ya ləngidikdə səbəblərini aydınlaşdırır, yaxınlıqda olan digər naryadın hadisə yerinə göndərilməsini təmin edir;

□ telefonla aşkar surətdə böhtan və təhqir xarakterli məlumat daxil olduqda bu haqda ərazi üzrə polis orqanını məlumatlandırır, faktın araşdırılmasını nəzarətdə saxlayır və bu barədə Xidmətin rəhbərliyinə məruzə edir;

□ «102» Xidməti - Zəng mərkəzi sisteminə qoşulmayan polis orqanlarının xidməti ərazisindən daxil olan məlumatları «Baş növbətçi inspektorun qeyd kitabı»nda əks etdirir və həmin orqanları hadisə barədə məlumatlandırır;

□ xidməti vəzifələrin icrasında kobud nöqsanlara yol verən əməkdaşların xidmətdən kənarlaşdırılması barədə rəhbərlik qarşısında vəsatət qaldırır.

Növbətçi köməkçisi:

□ baş növbətçi inspektor olmadıqda onu əvəz edir, funksiya və vəzifələrini yerinə yetirir;

□ növbənin təhvil-təslimi zamanı xidməti sənədlərin tamlığım, xüsusi və digər avadanlıqların (mebel, kompyuter, videomonitor, videokamera və s.) komplekliliyini və saz vəziyyətdə olmasını yoxlayır və baş növbətçi inspektora məruzə edir;

□ elektron blankların doldurulmasında olan çatışmazlıqlar barədə növbətçi inspektoru məlumatlandırır, onun göstərişi əsasında zəruri qeydlər və ya düzelişlər aparır;

□ ərazi polis orqanları tərəfindən hadisə yerinə istintaq-əməliyyat qrupunun göndərilməsi, tərkibi, vətəndaşdan yazılı müraciətin alınması, habelə qəbul edilmiş yekun qərar barədə məlumatların sistemdə qeydiyyatının aparılmasının vəziyyəti barədə baş növbətçi-inspektoru məlumatlandırır;

- yalnız baş növbətçi-inspektorun icazəsi ilə xidmət yerini tərk edir;
- elektron xəritə vasitəsilə patrul naryadlarının hadisə yerinə göndərilməsində baş növbətçi-inspektora köməklik göstərir.

Baş inspektor:

□ cinayət və hadisələr barədə məlumatlara baxılmasının nəticələrinə dair qəbul edilmiş yekun qərar barədə məlumatların (cinayət işinin, rədd qərarının, materialın aidiyəti üzrə göndərilməsi barədə məktubun nömrəsi və tarixi) sistemə işlənilməsinə nəzarəti həyata keçirir, müvafiq məlumatları orqan və hissələrdən tələb edir;

□ cinayət və hadisə barədə orqan və hissələrə ötürülən məlumatlar üzrə ərazi orqanlarında və nizami polis hissələrində görülən işləri nəzarətdə saxlayır;

□ ərazi polis orqanlarından və nizami polis hissələrindən xidmətə çıxan patrul avtomobiləri barədə məlumatların verilməsinə nəzarəti həyata keçirir, həmin siyahılar üzrə elektron xəritədə patrul naryadlarının xidmət aparmasını gündəlik yoxlayır, xidmətdən yayınma halları müəyyən etdikdə məruzə edir;

□ hesabatların, analitik və digər sənədlərin layihələrini hazırlayıb rəhbərliyə məruzə edir;

□ təkrar araşdırılması zəruri olan məlumatları müəyyənləşdirir, onların yoxlanılması barədə rəhbərlik qarşısında vəsatət qaldırır;

□ DİN-in sisteminə daxil olan qurumlardan, digər dövlət orqanlarından, müəssisə və təşkilatlardan daxil olan sorğuları icra edir.

Baş operator:

□ operatorların bilavasitə rəisi olmaqla onların işini istiqamətləndirir, hər birinə əməli köməklik göstərir;

□ operatorların vətəndaşlarla ünsiyyətdə etik və nəzakətli davranış qaydalarına riayət etmələrinə, məlumatları dolğun qəbul etmələrinə, elektron blankı düzgün doldurmalarına və aidiyəti üzrə ötürmələrinə nəzarəti həyata keçirir;

□ məlumatın qəbulunda çətinlik yarandıqda operatorla abonent arasındaki danişığa müdaxilə edərək danişığı özünə yönəldir;

□ operatorlar məşğul olduqda və ya xidmət yerində olmadıqda zəngləri qəbul edir;

□ operatorların xidməti intizam, o cümlədən geyim formasını daşıma qaydalarına riayət etmələrinə nəzarət edir;

□ növbənin təhvil-təslimi zamanı operatorların istifadəsində olan avadanlığın (kompyuter, telefon və s.) sazlığını yoxlayır, mövcud çatışmazlıqlar barədə baş növbətçi-inspektoru məlumatlandırır;

□ xidməti vəzifəsini yerinə yetirərkən nöqsanlara yol vermiş operatorlar barədə baş növbətçi-inspektoru məlumatlandırır.

Operator:

- qanunçuluğa, xidməti intizam qaydalarına və məxfilik rejiminə riayət edir;
- fəaliyyəti tənzimləyən qanunvericilik aktları və vəzifə təlimatları üzrə bilik səviyyəsini, onları düzgün tətbiq etmək bacarığını mütəmadi artırır;
- cinayət və hadisələr barədə məlumatların qəbul edilməsində və aidiyyəti üzrə ötürülməsində operativlik göstərir;
- xidmətini müəyyən olunmuş işçi yerində aparır, təhkim edilmiş əmlakdan, o cümlədən xüsusi avadanlıqdan və rabitə vasitələrindən yalnız təyinatı üzrə istifadə edir, onların sazlığına, düzgün və səliqəli istifadəsinə görə şəxsən məsuliyyət daşıyır;
- xidmətə başladığda program təminatında özünə aid hissəni işarə etməklə, sistemə daxil olur və qeydiyyat aparır, işçi yerini tərk etdikdə (növbəni bitirdikdə və ya fasiləyə çıxdıqda, rəhbərliyin yanına çağırıldıqda və s.) özünə aid telefonu gözləmə rejiminə keçirir və bu haqda baş operatoru məlumatlandırır;
- məlumat verən şəxsləri rütbəsini və soyadını bildirməklə (məsələn, serjant Məmmədova) «102 polis xidməti, buyurun» standart ifadəsi ilə salamlayıır
- aşağıdakılara riayət etməklə xüsusi formalı «Hadisə blankı»nı doldurur:
  - «Soyadı, adı, atasının adı» hissəsində məlumat verən şəxsin soyadı, adı və atasının adını qeyd edir;
  - «Hadisə yeri» hissəsində hadisənin baş verdiyi şəhər, rayon, qəsəbə, kənd və küçə barədə məlumatları qeyd edir;
    - «Hadisənin növü» hissəsində hadisənin növünü seçir;
    - «Zərərçəkənlər» hissəsinin «Yaralananlar» və «Ölənlər» alt hissələrində hadisə nəticəsində xəsarət alanların və ölünlərin sayını qeyd edir;
    - «Raport» hissəsində məlumat verən şəxsin adını, soyadını və atasının adını, əlavə telefon nömrələrini və digər dəqiqləşdirici məlumatları göstərməklə şikayətin qısa məzmununu qeyd edir;
  - doldurduğu «Hadisə blankı»nı sistem vasitəsilə dərhal hadisənin baş verdiyi ərazinin polis orqanına göndərir.
- məlumatı qeydə aldıqdan sonra şikayətçiye məlumatın hansı polis orqanına ötürülməsi və gələcəkdə hansı orqana müraciət edə biləcəyini izah etməlidir;
- eyni məsələyə dair sutka ərzində «102» Xidmətinə daxil olan təkrar müraciət üzrə (məlumat üzrə heç bir tədbir görülməməsi, hadisə yerinə polis əməkdaşlarının gəlməməsi və s.) əvvəlki «Hadisə blankı»nın «Raport» hissəsinə təkrar şikayətin məzmununu əlavə edir və bu barədə baş növbətçi-inspektoru məlumatlandırır;
- araşdırılması Daxili İşlər Nazirliyinin səlahiyyətlərinə aid olmayan hadisələr barədə məlumatı verən şəxsə hansı orqan və ya təşkilata müraciət edə biləcəyini bildirir;

- «102» Xidməti - Zəng mərkəzi sisteminə qoşulmayan polis orqanlarının xidməti ərazilərində baş vermiş hadisələr barədə daxil olan məlumatı qeydə aldıqdan sonra baş növbətçi-inspektora məruzə edir;
- hüquqi yardım göstərilməsi, məsləhət alınması, habelə əlavə məlumatların əldə edilməsi ilə bağlı müraciət edən şəxsləri DİN-in aidiyyəti xidmətləri ilə əlaqələndirir;
- daxili işlər orqanlarının əməkdaşları və Daxili Qoşunların hərbi qulluqçuları tərəfindən qanunazidd hallara yol verilməsi, o cümlədən «102» Xidmətinin əməkdaşlarının hərəkətləri (hərəkətsizliyi) barədə şikayətlər üzrə «Hadisə blankı»nı doldurur və bu barədə baş növbətçi-inspektoru məlumatlandırır;
- məlumatın qəbulunda çətinlik çəkdikdə zəngi baş operatora yönəldir yaxud zəng edəni gözləmə rejimində saxlayaraq baş operatorla və ya baş növbətçi-inspektorla məsləhətləşdikdən sonra yenidən zəng edənlə danışır;
- məlumatın qəbul edilməsinin bildirilməsinə baxmayaraq, müraciət edən şəxs danışığının yekunlaşdırmaq istəmədikdə müraciət edən şəxsə xəbərdarlıq etməklə danışığının yekunlaşdırılmalıdır;
- zəng edən şəxs həyəcanlı yaxud köməksiz vəziyyətdə olduqda danışığının kəsməməli, ona lazımı psixoloji dəstək verməli və digər mümkün köməkliyi göstərməlidir;
- kobudluq edən şəxsə bu cür rəftarın məsələni həll etməyə və çətinliyin səbəblərini müəyyənləşdirməyə mane olduğunu bildirməli, təhqiramız sözər işlədən şəxslərə polis orqanına müraciət etdiklərini, danışığın qeydə alındığını bir daha xatırlatmalı və ilkin olaraq xəbərdarlıq etməlidir, Bu cür rəftar davam etdikdə mübahisənin öz səhvindən yaranıb-yaranmadığını bir daha dəqiqləşdirməli, müraciət edən şəxsə xəbərdarlıq etməklə əlaqəni kəsməli və dərhal baş operatora məlumat verməlidir;
- xidmət zamanı mobil telefondan istifadə etməməli, yüksək səslə danışmamalı, digər operatorların işinə mane olmamalı, ehtiyac yaranmadığı təqdirdə zalda gəzməməlidir;
- şəxslə telefon əlaqəsi zamanı nəzakətli olmalı, müraciət edən şəxsin sözünü dinləməli, sadə, məntiqli, aydın və ədəbi dilin qrammatik qaydalarına uyğun cümlələr qurmalo, söz və rəqəmləri düzgün və səlis tələffüz etməlidir;
- dialoq zamanı normativ hüquqi aktlara istinad etməli, şəxsi mülahizələrə və sərbəst şərhlərə yol verməməli, müraciət edən şəxslə yalnız onun şikayəti üzrə danışq aparmalı, vaxt itkisinə səbəb ola biləcək və aidiyyəti olmayan suallar verməməlidir;
- məlumat verən şəxslə mübahisə yaradacaq hər hansı danışqlardan çəkinməli, nöqsan müraciət edən şəxs dən olduqda belə, sakit tərzdə düzgün izahat verməli, qarşı tərəfi günahlandırmamalıdır;
- dialoq zamanı inandırıcı, dəqiq və faktiki vəziyyətə uyğun danışmalı, artıq və lüzumsuz sözlərdən, ifadələrdən istifadə etməməlidir;
- məlumat verən şəxslə pozitiv ünsiyyət qurmalo, səs tonunu yüksəltməməli, amiranə tərzdə danışmamalıdır;

□ əsəbi halda olan şəxslə danışarkən müraciətinin səbəbini aydınlaşdırımdan əvvəl onu sakitləşdirməyə çalışmalı, yarana biləcək mümkün münaqişəli vəziyyətlərdən çəkinməlidir.

Psixoloq:

□ Xidmətin şəxsi heyətinin mənəvi-psixoloji durumunu, kollektivdə sosial-psixoloji mühitin vəziyyətini təhlil edib rəhbərliyə məruzə edir, mənəvi-psixoloji təminatın effektivliyinin artırılması üzrə tədbirlər hazırlayıb həyata keçirir;

□ şəxsi heyətdə psixoloji dayanıqlığın formalasdırılması və inkişafi üçün tədbirlər görür;

□ şəxsi heyətlə aparılan ümumi və fərdi tərbiyəvi işdə bilavasitə iştirak edir;

□ gündəlik fəaliyyətdə və ekstremal şəraitdə şəxsi heyətin mənəvi-psixoloji hazırlığının yüksək səviyyədə saxlanılmasını təmin edir;

□ mənəvi-psixoloji təminat tədbirlərinin təşkili və həyata keçirilməsinin nəticələrini ümumiləşdirir;

□ «102» Xidmətinə müraciət etmiş dərin həyəcan keçirən yaxud köməksiz vəziyyətdə olan şəxslərə kəskin stress vəziyyətindən çıxmaları, psixoloji və psixofizioloji vəziyyətlərinin optimal səviyyədə saxlanılması üçün psixoloji yardım göstərir;

□ cinayət və hadisə nəticəsində baş verə biləcək psixi travmaların qarşısının alınması, yaranmış vəziyyətə düzgün reaksiya göstərməsi və davranışının idarə olunması üçün məlumat verən şəxslə psixoloji ünsiyyət qurur.

Beləliklə, **mövzunun birinci sualına** nəticə olaraq qeyd edirik ki, növbətçi hissə-daxili işlər orqanları sistemində müstəqil struktur hissə olub, cinayətkarlığa qarşı mübarizə, ictimai qaydanın qorunması və ictimai təhlükəsizliyin təmin edilməsi sahəsində vəzifələrin səmərəli həll edilməsi məqsədi ilə idarəetmənin müxtəlif xarakterli və funksiyalı xidmət və aparatlarının fəaliyyətinə rəhbərliyi və nəzarəti həyata keçirir.

SUAL 2. “DİO-nun növbətçi hissələrinin işinin təşkili”.

Növbətçi hissənin işinin təşkilini və cari məsələlərin həllini öz vəzifələri və səlahiyyətləri hüdudlarında daxili işlər orqanının rəisi təmin edir və buna görə şəxsən məsuliyyət daşıyır.

Növbətçi hissədə cinayətlər, hüquqpozmalar haqqında müraciətlərin, ərizə və məlumatların qeydiyyatı, şəxslərin polisə gətirilmə əsaslarının araşdırılması, saxlanılanların mühafizəsi DİO-nun fəaliyyətinin əsas istiqamətləri üzrə işin təşkilində mühüm yer tutur. Bu xidmət sahəsinin fəaliyyətinin təşkili və işin nəticələri üzrə şəxsi məsuliyyət daşıyan **DİO-nun rəisi müvafiq əmr və təlimatların tələbləri nəzərə alınmaqla növbətçi hissənin fəaliyyətini aşağıdakı istiqamətlər üzrə təşkil edir:**

- *növbətçi heyətin müəyyən edilmiş qaydada növbəni qəbul edib, təhvil verması;*
- *əməliyyat şəraitinə dair məlumatların fasılısız olaraq gün ərzində toplanılması və sistemləşdirilməsi, müəyyən edilmiş qaydada tabelik üzrə yuxarı polis orqanına və DİN-ə çatdırılması;*
- *əməliyyat şəraiti haqqında informasiyaların vaxtında və tam qeydiyyatdan keçirilməsi, ictimai qaydanın və ictimai təhlükəsizliyin, vətəndaşların hüquq və azadlıqlarının pozulması haqqında məlumatlara dərhal reaksiya verilməsi və adekvat tədbirlərin görülməsi;*
- *rəhbərliyin, şəxsi heyətin, müəyyən edilmiş hallarda isə tabelik üzrə yuxarı instansiyaların, yerli hakimiyyət, özünüidarə və digər hüquq-mühafizə orqanları rəhbərlərinin təxirəsalınmadan xəbərdar olunması;*
- *ictimai qaydanın, ictimai təhlükəsizliyin, vətəndaşların hüquq və azadlıqlarının, mənafələrinin, həyat və sağlamlıqlarının mühafizəsində iştirak edən qüvvə və vasitələrin fasılısız idarə edilməsi, cinayətlərin “isti izlərlə” açılması üçün təxirəsalınmaz tədbirlərin həyata keçirilməsi.*

Bu məqsədlə rəis aşağıda göstərilənləri həyata keçirir:

- *istintaq-əməliyyat, habelə çevik patrul qruplarının, həmin ərazinin polis sahə inspektorlarının, yaxınlıqda xidmət aparan naryadların hadisənin baş verdiyi, cərəyan etdiyi yerə vaxtında göndərilməsini təmin edir. Hadisə yerinin mühafizəsi, əməliyyat-istintaq hərəkətlərinin keçirilməsini təşkil edir, bu yönündə fəaliyyəti tənzimləyən müvafiq əmlətə nəzərdə tutulmuş halarda şəxsən hadisə yerinə gedir;*
- *tutulub saxlanılmış və növbətçi hissəyə gətirilmiş şəxslərin hərəkətlərinin araşdırılmasını və hüquqi qiymət verilməsini təmin edir;*
- *xidməti naryadların hazırlığı, onların işinə nəzarət, tutulmuş və həbs edilmiş şəxslərin saxlanılması, mühafizəsi və müşayiət edilməsi qaydalarına riayət olunması üzrə tədbirlərin həyata keçirilməsini təşkil edir;*
- *silahların və sursatın, xüsusilə vasitələrinin, rabitə, əməliyyat və kriminalistik texnikanın, habelə növbətçi hissənin digər əmlakının qorunub saxlanılması üzrə tədbirlər görülməsini təşkil edir;*
- *orqanın inzibati binasının təhlükəsizliyinə və yanğından mühafizəsinə nəzarəti təmin edir.*

Növbətçi hissənin gündəlik naryadının xidməti 24 saat müddətinə təşkil edilir. Naryadda olan şəxslərin hər birinə xidmət zamanı növbə ilə yemək və qısamüddətli istirahət üçün fasılələr verilir (3 növbəli işdə-6 saat, 4 növbəli işdə-4 saat). İstirahət vaxtı iş vaxtına aid edilmir. Növbədən sonra növbətçi hissənin ştatda olan əməkdaşlarına müvafiq olaraq 48 və ya 72 saat istirahət verilir.

Növbəni təhvil verən məsul növbətçi işə gəlmış naryadı xidməti ərazidəki əməliyyat şəraiti, qeydə alınmış cinayət və hadisələr barədə məlumatlarla tanış edir, daxili işlər orqanı tərəfindən nəzarət tələb edən məsələlər, MSY-nin mühafizəsi, yuxarı daxili işlər orqanının və xidmət etdiyi daxili işlər orqanının rəisiinin göstərişlərinə dair ətraflı məlumat verir. Növbətçi hissələrin gündəlik naryadlarının növbəsi günün birinci yarısında dəyişilir.

Növbəyə gəlmış gündəlik naryadın üzvləri növbəni təhvil verənlərdən aşağıdakılardı qəbul etməlidirlər:

1. Siyahı üzrə xidməti sənədləri, həmçinin normativ hüquqi aktlar;
2. Nömrələri, komplektliliyi və sazlığı siyahı üzrə bir-bir yoxlanılmaqla silah, döyüş sursatını, xüsusi vasitələr, əməliyyat-kriminalistik texnikanı, rabitə və mühafizə vasitələrini, yol hərəkətinə nəzarəti həyata keçirən DYP əməkdaşlarına fərqləndirici döş nişanlarını və s. avadanlığı.

Maddi məsul şəxsin möhürlədiyi şkaf açılmır, onun açarları dəmir futlyarda möhürlənmiş halda növbətçilər tərəfindən qəbul (təhvil-təslim zamanı) olunur. Silah, döyüş sursatı və digər əmlak olan şkaflar və onların saxlanıldığı otaqlar, növbəni qəbul edəndən sonra məsul növbətçinin şəxsi möhürü ilə möhürlənir.

3. İnzibati xətalar törətdiyinə görə saxlanılmış şəxslərdən götürülmüş sənədləri, qiymətli əşyaları, pulları və s.

4. Növbətçi hissədə olan yanğınsöndürmə vasitələri.

DİO-nun növbətçi hissəsində aşağıda göstərilən şəxslər barəsində kartotekalar aparılır:

1. inzibati məsuliyyətə cəlb olunmuşlara;
2. əvvəllər məhkum olunmuşlara;
3. ətrafdakılar üçün təhlükə törədə bilən psixi xəstələrə (səhiyyə orqanlarında xüsusi qeydiyyatda olanlara);
4. yaşayış mənzilini cəmiyyətə zidd subyektlərin yiğilması üçün istifadəyə verənlər;
5. xüsusi komendaturada qeydiyyatda olanlara;
6. digər orqanlar tərəfindən axtarışda olanlara.

Kartoteka üçün ayrılmış otaq olmadıqda, kartoteka şkafları məsul növbətçinin iş otağında yerləşdirilir.

DİO-nun növbətçi hissəsində olan xidməti sənədlərə aiddir:

1. Növbətçiliyin qəbulu və təhvili kitabı.
2. Məsul növbətçinin qeyd kitabı.
3. Şikayət və təkliflər kitabı.
4. Rabitə siqnalizasiya aparatlarının, əməliyyat və kriminalistik texnikanın sazlığının yoxlanılması və zədələnməsinin qeydiyyat kitabı.
5. Şəhər, rayon, xətt polis orqanlarına götirilmiş şəxslərin qeydiyyat kitabı.

- 6. İnzibati xətalara dair materialların qeydiyyat kitabı.*
- 7. Post cədvəlləri kitabı.*
- 8. Daxil olan və göndərilən telegram-telefonogramların qeydiyyat kitabı.*
- 9. Zərflərin qeydiyyat kitabı.*
- 10. Tapılmış, götürülmüş, təhvıl verilmiş və ya mənsubiyəti məlum olmayan əşyaların qeydiyyat kitabı.*
- 11. Növbətçi hissədə yerləşən texniki vasitələrin siyahısı*
- 12. Növbətçi hissədə texniki vasitələrin verilməsi və qəbul edilməsinin qeydiyyat kitabı.*
- 13. Avtonəqliyyatın qaçırlımasının qeydiyyatı kitabı.*
- 14. Silah və sursatların, xüsusi vasitələrin verilib-qəbul edilməsi kitabı.*
- 15. Daxili işlər orqanlarına daxil olmuş cinayətlər haqqında ərizə və məlumatların qeyd kitabı.*
- 16. Daxili işlər orqanlarına telefon, telegraf, mühafizə signalizasiyası qurğuları və digər vasitələrlə hadisələr barədə daxil olmuş məlumatların qeydiyyat kitabı.*

MSY-də ştat üzrə növbətçi olmadıqda növbəni qəbul edən və təhvil verən məsul növbətçilər MSY-nin rəisi ilə birlikdə:

- MSY-nin mühafizə vəziyyətini öyrənməli, kamera və otaqlara baxış keçirməli, avadanlığın, rabitə vasitələrinin, mühafizə və yanğından mühafizə signalizasiyasının saz olmasını yoxlamalıdır.
- Hüquqpozmlaara görə tutulmuş və həbsə alınmış şəxslərin siyahı üzrə yerində olmalarını, onlara dair müvafiq sənədlərin düzgün tərtib olunmasını, MSE-də qanunla müəyyənləşdirilmiş müddətdə saxlanılmalarına riayət edilməsini, eləcə də saxlanma otaqlarının vəziyyətini yoxlamalıdır.
- Gətirilmiş, eləcə də tutulmuş və həbsə alınmış şəxsləri sorğu-sual etməli və onların şəxsi axtarışını aparmalı, üstündə olan şeyləri yoxlamalı, müvafiq sənədləşmə və qeydlər aparmalıdır.
- Kameralarda və saxlama otaqlarında sanitariya qovşağı olmadıqda, dəyişilən və növbəni qəbul edən naryadların mühafizəsi altında, saxlanılmış və həbsə alınmış şəxsləri sanitar qovşağına aparılıb-gətirilməsini təmin etməlidirlər.
- "MSY-ni yoxlayanların qeydiyyat kitabı"nda qeyd aparmalı və aşkar edilmiş nöqsanların aradan qaldırılması barədə MSY-nin rəisinə göstəriş verməli və bu barədə daxili işlər orqanının rəhbərliyinə məruzə etməlidirlər.

Daxili işlər orqanının rəisi növbəni təhvil verən gündəlik naryadın işinə qiymət verməli, əməliyyat şəraitini nəzərə alaraq yeni növbəni təlimatlaşdırmalıdır və növbəni dəyişməyə icazə verməlidir.

Növbəni qəbul etmiş məsul növbətçi dərhal növbəni qəbul etməsi, xidməti ərazidəki əməliyyat şəraitini, gün ərzində gözlənilən kütləvi iğtişaş, ictimai-siyasi kütləvi tədbirlər, idman yarışları və s. barədə yuxarı daxili işlər orqanlarının növbətçi hissəsinə məlumat verməlidir.

Gündəlik naryad daim növbətçi hissənin əməliyyat otağında olmalıdır. Onlarancaq rəhbərliyin yanına çağırıldıqda, həmçinin istirahət, nahar zamanı və qanunvericilikdə nəzərdə tutılmış digər hallarda xidmət yerini tərk edə bilərlər.

Məsul növbətçi daxili işlər orqanı rəisinin (və ya onu əvəz edən şəxsin), gündəlik naryadda olan digər əməkdaşlar isə məsul növbətçinin icazəsi ilə iş yerini tərk edə bilərlər. Növbətçi hissəni naryadın bir əməkdaşının öhdəsinə qoymaq qadağandır.

Məsul növbətçi növbətçi hissəni tərk edərkən, öz yerinə növbətçi köməkçisini saxlamalıdır. Daxili işlər orqanı rəisinin (və ya onu əvəz edən şəxsin) icazəsi olmadan, növbətçi hissələri digər xidmətin əməkdaşlarının öhdəsinə qoymaq qadağandır.

Məsul növbətçi qayıtdıqdan sonra, onu əvəz edən əməkdaşdan olmadığı müddət ərzində baş vermiş dəyişikliklər və meydana çıxmış məsələlər barədə etraflı məruzəni qəbul etməlidir.

Gündəlik naryada daxil olan şəxslər, növbətçi hissəyə təhkim edilmiş avtonəqliyyatı, rabitə vasitələrini və digər əmlakı birbaşa təyinatı üzrə, yalnız xidməti vəzifələrin yerinə yetirilməsi məqsədi ilə istifadə etməlidirlər.

Daxili işlər orqanı rəisi (və ya onu əvəz edən şəxs) xidmət yerinə gəldikdə, məsul növbətçi müəyyən olunmuş qaydada əməliyyat şəraitini barədə ona məruzə etməlidir. Ali dövlət hakimiyyəti, prokurorluq, məhkəmə, yuxarı daxili işlər orqanlarının rəhbərləri, həmçinin yoxlayıcılar növbətçi hissəyə gəldikdə məsul növbətçi özünü təqdim edərək, onların gəlməsi barədə rəhbərliyə məruzə etməli, lazımlı gəldikdə isə onları müşayiət etməlidir.

Prokurorluq, məhkəmə və yuxarı daxili işlər orqanlarının müvafiq səlahiyyətli xidmətlərinin əməkdaşları yoxlama apararkən, məsul növbətçi onların tələbi ilə lazımı xidməti sənədləri verməli, yoxlama ilə əlaqədar digər tapşırıqların yerinə yetirilməsini təmin etməli, yoxlanmanın nəticələrini birbaşa rəisinə məruzə etməlidir.

Növbətçi hissənin gündəlik naryadının və hər bir əməkdaşın işi qiymətləndirilərkən, funksional vəzifələr nəzərə alınmaqla aşağıdakı meyarlar əsas götürülür:

1. Qanunçuluğa, insan hüquq və azadlıqlarına riayət edilməsi.
2. Əməliyyat şəraitinin izlənilməsi, daxili işlər orqanı növbətçi hissələrinin fəaliyyətini tənzimləyən normativ aktların tələblərinin mənimsənilməsi, onlara əməl edilməsi.
3. Cinayətlərin “isti izlərlə” açılması tədbirlərinin təmin edilməsi.
4. İctimai asayışın mühafizəsində iştirak edən qüvvə və vasitələrə operativ rəhbərliyin həyata keçirilməsi.
5. Cinayət və hadisələr barədə ərizə və məlumatların qəbul edilməsi, qeydiyyata alınması, aidiyəti üzrə ötürülməsi və nəticələrinin qeydiyyatının təmin olunması.
6. Tabeçiliyində olan növbətçi hissələrin məsul növbətçilərinin, eləcə də xidməti naryadların fəaliyyəti üzərində nəzarətin səmərəliliyi.
7. Texniki vasitələrdən düzgün və səmərəli istifadə olunması.
8. Vətəndaşlar və daxili işlər orqanları əməkdaşları ilə rəftar və ünsiyyət qaydalarına riayət olunması.

9. Silahın, döyüş sursatının, xüsusi və rabitə vasitələrinin, əməliyyat və kriminalistik texnikanın, mühafizə vasitələrinin qorunub saxlanması, xidməti sənədlərin düzgün və keyfiyyətli tərtib edilməsi.

10. Növbətçi naryadin xarici görkəmi, növbətçi hissəyə təhkim olunmuş xidməti otaqların, avtonəqliyyatın və digər əmlakın saxlanması vəziyyəti.

Növbətçi hissənin işi hər ay daxili işlər orqanı rəisi tərəfindən xidməti müşavirədə yekunlaşdırılmalıdır. Bütün bu göstərilənlər növbətçi hissənin hər bir əməkdaşının təşkilatçılığının və intizamının yüksəldilməsi, şəxsi məsuliyyətinin artırılmasına gətirib çıxarır.

Beləliklə, **mövzunun ikinci sualına** nəticə olaraq göstəririk ki, növbətçi hissənin üzərinə qoyulmuş vəzifələrin uğurla yerinə yetirilməsi bütövlükdə onun fəaliyyətinin təşkilindən asılıdır.

SUAL 3. “Növbətçi hissənin gündəlik naryadının və məsul növbətçinin hüquq və vəzifələri”.

Daxili işlər orqanının məsul növbətçisi, həmin orqanın tabeçiliyində olan hissə və bölmələrin məsul növbətçilərinə, eləcə də digər xidmətlərin növbətçi naryadlarına münasibətdə böyük əməliyyat rəisi hesab olunur.

Məsul növbətçinin aşağıdakı hüquqları vardır:

1. Tabeçilikdə olan hissə və bölmələrin növbətçi hissələrinə, xidməti naryadlara, daxili işlər orqanı rəhbəri olmadıqda isə bütün şəxsi heyətə icrası zəruri olan sərəncamlar vermək.

2. Növbətçi hissəyə təhkim edilmiş avtonəqliyyatın, rabitə, kriminalistik texnika və s. avadanlıqdan təyinatı üzrə istifadə etmək, əməliyyat şəraiti mürəkkəbləşdikdə daxili işlər orqanının qüvvə və vasitələri ilə manevr etmək (qəbul edilmiş qərar barədə daxili işlər orqanı rəisinə məruzə etməklə).

Mühafizə polisinin naryadlarının yerlərinin dəyişdirilməsi, yalnız mühafizə polis orqanının rəisinin razılığı ilə həyata keçirilir:

3. Müəyyən olunmuş qaydada xiüsusi əməliyyat planlarını tətbiq etmək, daxili işlər orqanının, yaxud ayrıca hissənin şəxsi heyətinin həyacan signalı üzrə toplanmasını elan etmək.

4. Daxili işlər orqanının şəxsi heyətindən müəyyən olunmuş qaydalara, intizama, xidməti geyim formasına, yanğından mühafizə və sanitariya qaydalarına əməl olunmasını tələb etmək.

5. Növbətçi hissənin üzərinə qoyulmuş vəzifələrin yerinə yetirilməsi üçün lazımlı məlumatları, daxili işlər orqanı rəhbərlərindən və əməkdaşlarından almaq.

6. Növbətçi hissə tərəfindən verilmiş göstərişlərin vaxtında və tam yerinə yetirilməsinə nəzarət etmək.

7. Əməliyyat şəraiti ağırlaşdıqda yuxarı və qonşu daxili işlər orqanlarının məsul növbətçilərinə müraciət edərək əlavə qüvvə və vasitələr çağırmaq eləcə də lazımı məlumatları almaq.

8. İctimai asayışın mühafizəsində və hüquq qaydalarının pozulması hallarına qarşı mübarizədə fərqlənmiş, eləcə də xidməti vəzifəsini yerinə yetirməyən əməkdaşlar barədə daxili işlər orqanı rəisinə raportla məruzə etmək.

9. Vətəndaşlardan və vəzifəli şəxslərdən ictimai asayışın müəyyən olunmuş qaydalarına riayət edilməsini, eləcə də hüquq qaydalarının pozulmasının qarşısının alınması üçün tədbir görülməsini tələb etmək, həmin tələblər yerinə yetirilmədiyində, qanunvericiliklə müəyyən olunmuş qaydada inzibati xətalar törədilməsi barədə protokol tərtib etmək.

10. İnzibati xəta törətdiyinə görə polisə gətirilmişlərin şəxsiyyətini müəyyənləşdirmək, xəta haqqında protokol tərtib etmək və qanunvericilikdə müəyyən olunmuş müddətdə onları saxlamaq.

İctimai asayış pozmuş hərbiçiləri (hərbi patrullar olmayan halda) hərbi komendaturalara və yaxud da hərbi hissə komandirlərinə təhvil verənədək saxlamaq.

11. İctimai qaydani pozan, cəmiyyətə açıqca hörmətsizlik ifadə edən sərxoş halda olan şəxslərin daxili işlər orqanlarına gətirilməsini və xüsusi otaqlarda (gətirilmiş şəxslər üçün) yerləşdirməsini təmin etmək.

12. Haqqında inzibati həbs cəzası nəzərdə tutulan hüquq pozuntularına yol vermiş şəxsləri Azərbaycan Respublikası İXM-nin 89-cu maddəsində nəzərdə tutulmuş müddətlər ərzində, müvafiq qərar qəbul ediləndək saxlamaq.

13. Aşağıda göstərilən azyaşlı uşaq və yeniyetmələr, yetkinlik yaşına çatmayanlar üçün qəbuledici-bölüşdürücü məntəqələrə göndərilir:

- valideynləri tərəfindən atılmış və ya azmiş uşaqlar;
- valideyn himayəsindən məhrum olmuş, yaxud ailələrini atıb getmiş, dövlət və ictimaiyyətin yardımına ehtiyacı olan 16 yaşına qədər olanlar;
- xüsusi şəraitdə tərbiyə olunmağa, eləcə də uşaq və yeniyetmələr üçün xüsusi ümumtəhsil və ya xüsusi texniki peşə məktəblərində oxumağa ehtiyacı olanlar;
- şəxsiyyətləri müəyyən olunmayan, yardıma və nəzarətə ehtiyacı olan 16 yaşınadək uşaqlar və 16-18 yaşlı yeniyetmələr;
- azyaşlı və yeniyetmələr üçün xüsusi ümumtəhsil və xüsusi texniki peşə məktəblərini, habelə digər uşaq müəssisələrini özbaşına tərk edənlər və xüsusi qaydada tərbiyəyə ehtiyacı olanlar;
- xüsusilə ağır və ağır cinayətlər törətdiyinə görə təcrid olunması zəruri olan 11 (on bir) yaşından 14 (on dörd) yaşına kimi olanlar;

14. Tutulmuş şəxsləri müəyyən olunmuş qaydada qəbuledici-bölüşdürücü məntəqələrə göndərmək, rayon və şəhərlərdə belə məntəqələr olmadiqda, həmin şəxsləri qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş qaydada və müddətə saxlamaq.

15. Cinayət etməkdə şübhəli olan şəxslərin cinayət prosessual qanunvericiliyinə müvafiq olaraq tutulub saxlanılmasını təşkil etmək.

16. Cinayət etməkdə şübhəli olmasına görə tutulmuş, habelə inzibati qaydada həbs edilmişlərin zəruri hallarda fotosəkillərini çəkmək, daktiloskopiya etmək (barmaq izlərini götürmək). Fotoşəkil çəkələrkən və daktiloskopiya edilərkən (barmaq izləri götürülərkən) protokol tərtib olunmalıdır.

17. Tutulmuş və həbs olunmuş şəxslər tərəfindən daxili rejim qaydaları kobud surətdə pozulduqda, onun qarşısını almaq üçün tədbir görək, əgər başqa üsulla bunun qarşısını almaq mümkün deyilsə, müstəsna hal kimi əl-qolu bağlamaq vasitələrini tətbiq etmək, bu barədə sənədləşmə aparmaq;

18. "Polis haqqında" Azərbaycan Respublikasının qanununda nəzərdə tutulmuş hallarda və qaydada fiziki qüvvə, xüsusi vasitələr və odlu silah tətbiq etmək, bu barədə sənədləşmə aparmaq.

Məsul növbətçi müvəqqəti olmadıqda, onu əvəz edən köməkçisi onun hüquqlarından istifadə edir. Gündəlik naryadin üzvlərinin öz səlahiyyətlərini aşması, və ya bu səlahiyyətlərdən sui-istifadə etməsi, eləcə də üzərlərinə qoyulmuş vəzifələri yerinə yetirməməsi və yaxud qeyri-qənaətbəxş yerinə yetirməsi qanunvericiliklə müəyyən edilmiş məsuliyyətə səbəb olur.

Növbətçi hissənin gündəlik naryadının vəzifələri.

Hazırkı dərəcələrinin yerinə yetirilməsinin təminatı üzrə gündəlik naryadın üzvləri həyəcan siqnali üzrə daxili işlər orqanlarının şəxsi heyətinin

vaxtında xəbərdar edilməsini və toplanmasını təşkil etməli, əməkdaşların çağırılması sistemindən istifadə etməyi bacarmalı, çağırış (xəbərdarlıq) texniki sisteminin saz olmasına daim nəzarət etməli, həyəcan siqnalı üzrə şəxsi heyətin toplanma yerini, habelə hakimiyyət orqanları, mülki müdafiə qərargahının rəisi, eləcə də ərazidə yerləşən hərbi hissələrin komandanlığı ilə əlaqə qaydalarını dəqiq bilməlidirlər.

DİN və yaxın daxili işlər orqanlarının növbətçi hissəsindən, aidiyyəti orqanlarını zərfində göstərilmiş hazırlıq dərəcəsinin yerinə yetirilməsi barədə siqnal və parolu aldıqda məsul növbətçi:

1. *signalın və parolun alınmasının dəqiqliğin vaxtını və onları verən şəxsin soyadı, adı, atasının adını "Məsul növbətçinin qeyd kitabı"nda yazmalı, telefon vasitəsi ilə parolu qəbul etməsini təsdiqləməlidir;*

2. *həmin signal üzrə növbətçi hissədə saxlanılan müvafiq zərfi açmalı, zərfin içindəki parolu alınmış parol ilə tutuşdurub yoxlamalıdır;*

3. *alınmış parol zərfdəki parol ilə eyni olduqda, alınmış signal barədə daxili işlər orqanının rəisinə (onu əvəz edən şəxs) dərhal məruzə etməli, onun göstərişi, həmçinin istədiyi daxili işlər orqanı üçün əvvəlcədən hazırlanmış və zərflərdə saxlanılan müvafiq təlimat (göstəriş) əsasında hərəkət etməlidir;*

4. *alınmış parol zərfdəki parol ilə düz gəlmədiyi hallarda isə dərhal parolu aldığı aidiyyəti orqanın məsul növbətçisine məlumat verməli və onun göstərişi ilə hərəkət etməlidir;*

5. *yerli mülki müdafiə qərargahından xəbərdarlıq siqnalı daxil olduqda, məsul növbətçi onu qeydə alaraq, təxirəsalınmadan daxili işlər orqanının rəisinə məruzə etməli, onun göstərişi və daxili işlər orqanının mülki müdafiə qərargahı ilə əvvəlcədən razılışdırılmış planına müvafiq olaraq hərəkət etməlidir.*

Cinayətlər və hadisələr barədə daxil olmuş ərizə və məlumatların qeydiyyatının aparılması və operativ şəkildə baxılmasının təmin edilməsi üzrə məsul növbətçi xidmət zamanı cinayət və hadisələr, hüquq pozuntuları və digər məlumatlar barədə növbətçi hissəyə daxil olan aşağıdakı ərizə və məlumatları qəbul etməli və qeydiyyata almalıdır:

1. *vətəndaşlar, idarə, müəssisə, təhsil ocaqlarından, habelə ictimai təşkilatların vəzifəli şəxslərindən;*

2. *müalicə müəssisələrinin işçilərindən-xəstəxanaya zəhərlənmə və kriminal xarakterli bədən xəsarəti ilə yerləşdirilmiş şəxslər barədə məlumatları;*

3. *mərkəzləşdirilmiş mühafizə məntəqələrinin növbətçilərindən və polis naryadlarından-mühafizə edilən obyektlərdən daxil olmuş "həyəcan" siqnalları barədə məlumatları;*

4. *post-patrul xidməti naryadlarından-küçələrdə və digər yerlərdə baş vermiş hadisələr və cinayətlər barədə məlumatları;*

5. *Dövlət Yol Polisi yol-patrul xidmətinin nizami hissələrinin növbətçilərindən, eləcə də DYP və YPX nizami hissələrinin əməkdaşlarından-yol nəqliyyat hadisələri və onların nəticələri barədə məlumatları;*

6. *polis sahə inspektorları, cinayət-axtarış, pasport, yanğın təhlükəsizliyi, istintaq və digər xidmətlərin əməkdaşlarından-şəxsən müəyyənləşdirikləri və ya*

vətəndaşlardan qəbul etdikləri ərizə və müraciətlərdə göstərilmiş cinayətlər və hadisələr barədə məlumatları;

7. azadlığı məhdudlaşdırılmışlara, şərti məhkum olunmuşlara və cəzadan şərti olaraq vaxtından əvvəl azad edilmişlərə nəzarəti həyata keçirən orqanlardan-bələ şəxslər tərəfindən cinayətlərin törədilməsi və onların nəticələri, bu şəxslərin inzibati rayon ərazisini özbaşına tərk etmələri və onların axtarılıb tapılması üçün tədbirlərin görülməsi barədə məlumatları;

8. cəzaçəkmə yerləri və istintaq təcridxanalarının, eləcə də məcburi müalicə və tərbiyə müəssisələrinin rəhbərdərindən-məhkum olunmuşlar, istintaq altında və müalicədə olanların qaçmaları və digər fövqəladə hadisələr barədə məlumatları;

9. hərbi hissələrin komandanlığından-hərbi qulluqçuların fərariliyi (xidmət yerini özbaşına tərk etmələri) barədə məlumatları.

Törədilməsi yerindən və nəticələrindən asılı olmayaraq, hadisələr və hüquq pozuntuları haqqında vətəndaşlardan, müəssisə, idarə və təşkilatların vəzifəli şəxslərindən, ictimai təşkilatların nümayəndələrindən yazılı və şifahi formada ərizə və məlumatlar daxil olduqda məsul növbətçi:

1. ərizə verəni diqqətlə dinləməli, cinayətlər, digər hüquqpozmaların və hadisələrin baş vermə vaxtını, yerini, üsulunu və digər halları aydınlaşdırmalı, ərizəni (məlumatı) qəbul etməlidir.

Ərizə (məlumat) hüquqpozma barədə deyildirsə, yaxud daxili işlər orqanlarının səlahiyyətlərindən kənar məsələlərə aiddirsə, bu halda ərizə verənin hara müraciət etməli olduğunu ona nəzakətlə izah etməlidir. Telefonla açıq böhtan, yaxud yanlış xarakterli məlumat daxil olduqda telefonun nömrəsini, onun yerləşdiyi yer müəyyən etməli və yaxınlıqdakı xidməti naryadı, polis sahə inspektorunu faktın araştırılması üçün oraya göndərməlidir.

Ərizə və məlumat istintaq aidiyyəti üzrə digər hüquq-mühafizə orqanlarına aid olduqda, məsul növbətçi onu dərhal müvafiq orqanın məsul növbətçisinə çatdırmalı, cinayətin qarşısının alınması və aradan qaldırılması üçün zəruri tədbirlər görməli, onu törətmış şəxsin axtarılması və tutulması üçün təxirəsalınmaz tədbirlərin görülməsini təşkil etməlidir.

2. *Daxil olmuş ərizələrin (məlumatların) düzgün və effektiv şəkildə baxılmasını təmin etmək məqsədilə mümkün tam və dəqiqlik surətdə aşağıdakı məlumatları aydınlaşdırmalıdır:*

- cinayət, hüquqpozma və hadisənin səbəb və şəraitini, vurulmuş zərəri və zərərçəkənlərin vəziyyətini;

- cinayət, hüquqpozma və hadisənin şahidlərini, onları törətmış şəxslərin əlamətlərini, eləcə də oğurlanmış şeylərin nişanələri;

- cəzaçəkmə yerləri və istintaq təcridxanalarında, eləcə də məcburi müalicə və tərbiyə müəssisələrində saxlanılan şəxslər qaçdıqda, şərti məhkum olunmuş və şərti azad olunmuş, nəzarətdə olan şəxslər inzibati rayon ərazisini özbaşına tərk etdikdə-qacaşanların sayını, nişanələrini və qaçışın vaxtını, onlar barədə müəyyənləşdirici məlumatları, əlaələrini, geyimini, silahlarının olmasını, gedə biləcək yerlərini, istifadə edilmiş nəqliyyat vasitələrini, habelə şəkillərini (şifahi portretlərini) və s.;

- fərarilik və ya hərbi qulluqçuların xidmət yerini özbaşına tərk etmələri zamanı-onların getmə vaxtını, gedənlərin sayını, müəyyənləşdirici məlumatları, geyim formalarını, silah və hərbi sursatlarının olmasını (növünü, nömrəsini), istifadə etdikləri nəqliyyat vasitələrini, çağırışdan qabaq özlərinin və qohumlarının yaşadıqları yer və digər əlaqələrini, şifahi porterlərini, habelə qaçanların axtarışı və tutulması üçün hərbi hissə tərəfindən görülmüş tədbirləri;

- yaşayış məntəqələrində, cəzaçəkmə yerlərində, istintaq təcridxanalarında, məcburi müalicə və tərbiyə müəssisələrində ictimai qayda qrup halında pozulduqda və iğtişaş baş verdikdə iştirak edənlərin sayı, təşkilatçıları, fəalları, baş vermə səbəbləri, habelə yerlərdə görülmüş və görülən tədbirlər;

- təbii fəlakətlər baş verdikdə-onların növü və miqyası, insan tələfati, zərərçəkənlərin sayı, şəraitin ağırlığı, əhali üçün yaranan təhlükənin dərəcəsi, hadisə yerində ictimai asayışın mühafizəsi və fəlakətin nəticələrinin aradan qaldırılması üçün görülmüş və görülən tədbirləri;

- epidemiyalar və epizootiyalar zamanı onların növü, miqyası, baş vermə səbəbi, nəticələri və görülmüş tədbirləri;

- əhalinin kütləvi zəhərlənməsi hallarında-zəhərlənmənin səbəbləri, zərərçəkənlərin sayı və onların vəziyyəti, hansı tibb müəssisələrində yerləşdirilməsi və görülmüş tədbirləri;

- zəhərlənmənin qəsdən törədləməsinə dair şübhə olduqda, şübhəli şəxslərin müəyyən olunması və onların axtarışı üzrə aparılan tədbirləri;

- Aviasiya, dəmiryolu, avtomobil və su nəqliyyatı ilə bağlı hadisələr və s. qəzalar baş verdikdə-onların səbəbləri və növləri, nəqliyyat vasitələrinin, həlak olanların, zərərçəkənlərin sayı, dəymiş zərərin ölçüsü, nəticələrinin aradan qaldırılması, zərərçəkənlərə tibbi yardım göstərilməsi, zərərçəkənlərin şəxsiyyətinin müəyyənləşdirilməsi və s.

3. Cinayət, digər hüquqpozma və hadisə barədə ərizə şifahi şəkildə verildikdə onu protokollaşdırılmalı, yalan məlumat verməyə görə məsuliyyətin mövcudluğunu ərizəçiyə izah etməlidir. Bu barədə protokolda qeyd aparılmalı və ərizəçinin imzası olmalıdır.

4. Əgər ərizə şəxsən verilmişsə, ərizəçiyə xəbərdarlıq talonu verməli, vətəndaşların xahişi ilə "Şikayət və təkliflər kitabı"ni onlara təqdim etməlidir.

5. Cinayət və hadisələr barədə ərizə və məlumatların qeydə alınmasına dair qərarı müstəqil olaraq özü qəbul etməlidir. Daxil olmuş ərizə və məlumatların qəbulu və qeydiyyatı "Cinayətlər barədə ərizə və məlumatların daxili işlər orqanlarında qəbulu, qeydə alınib uçota götürülməsi və baxılması qaydaları barədə Təlimatın tələblərinə müvafiq olaraq aparılmalıdır.

6. Qeydə alınmış ərizəni, habelə "Şikayət və təkliflər kitabı"nda yazılmış şikayəti daxili işlər orqanının rəisinə (onun müavininə) məruzə etməli və müvafiq göstərişdən sonra ərizəni imza etdirməklə icraçıya verməlidir.

Növbətçilik vaxtı xidməti ərazidə baş vermiş cinayət və hadislər haqqında aidiyyəti orqanlara verilməsi üçün əməliyyat məlumatlarını hazırlamalı, əcnəbilər və vətəndaşlığı olmayan şəxslər tərəfindən törədilmiş cinayətlər, hüquqpozmalar, habelə onların iştirakı ilə yol-nəqliyyat hadisəlerinin baş verməsi haqqında aidiyyəti orqana məlumat verməlidir.

Hazırlanma və törədilmiş cinayətlər, insan tələfatı və külli miqdarda maddi zərərə səbəb olmuş yol-nəqliyyat hadisələri, eləcə də hadisə yerindən qəçmiş cinayətkarların (sürücülərin) axtarışı barədə növbətçi hissəyə məlumatlar daxil olduqda, məsul növbətçi onlarn tutulması üçün:

1. Təcili olaraq hadisə yerinə əməliyyat-istintaq qrupunun (zəruri hallarda yaxınlıqda xidmət aparan naryadların və digər əməkdaşların) göndərilməsini təşkil etməli, lazımlı gəldikdə qonşu daxili işlər orqanlarının və digər qüvvələrin köməyi ilə cinayətkarların qəçmə yollarını bağlamalı, cinayətin izlərinin mühafizəsini təşkil etməlidir.

2. Hadisə yerinə göndərilmiş polis əməkdaşlarından əməliyyat şəraiti barədə əlavə məlumatlar almalı, görülmüş tədbirlər və onların nəticələrini daxili işlər orqanının rəisinə (onu əvəz edən şəxsə), yuxarı daxili işlər orqanının növbətçi hissəsinə və prokurora çatdırmalıdır.

3. Hadisə yerindən daxili işlər orqanlarına gətirilən nəqliyyat vasitələrinin, onların yüklərinin və digər əmlakın mühafizəsini təşkil etməlidir.

İctimai qaydanın qrup halında pozulması və qrup halında xuliqanlıq, qorunan obyektə silahlı basqın edilməsi, obyektin tutulması, hüquq mühafizə orqanlarının əməkdaşlarına silahlı müqavimət göstərilməsi barədə məlumat alıqdə, məsul növbətçi təcili olaraq daxili işlər orqanının rəisinə (onu əvəz edən şəxsə), yuxarı daxili işlər orqanının növbətçi hissəsinə və prokurora məlumat verməli, alınmış göstərişlər əsasında hərəkət etməlidir.

Məsul növbətçi növbətçi hissəyə çəkilmiş mühafizə siqnalizasiyasının sazlığını mütəmadi olaraq yoxlamalı və bu barədə “Rabitə siqnalizasiya aparatlarının, əməliyyat və kriminalistik texnikanın sazığının yoxlanılması və zədələnməsinin qeydiyyat kiğabı”nda qeydiyyat aparmalıdır.

Mühafizə siqnalizasiyası ilə təchiz olunmuş obyektdən “həyəcan” siqnalı alıqdə, məsul növbətçi siqnalın verilməsi səbəbini müəyyənləşdirmək və cinayətkarların yaxalanması üçün təcili surətdə marşrutda olan xidməti naryadları və yaxud mühafizə xidmətinin digər əməkdaşlarını hadisə yerinə göndərməlidir. Mühafizə siqnalı ilə təchiz olunmuş obyektdən siqnalın verilməsi səbəbinin telefonla və ya digər üsulla yenidən yoxlanılması qəti qadağandır.

Banklara (bankların filiallarına) və digər pul, eləcə də qiymətli əşyalar saxlanılan obyektlərə silahlı basqın edildikdə, məsul növbətçi təcili surətdə daxili işlər orqanının rəisinə (onu əvəz edən şəxsə) məruzə etməli və onların göstərişi ilə, onlara olmadıqdə isə müstəqil olaraq cinayətkarların tutulması üçün müvafiq qaydada silah və xüsusi vasitələrlə təchiz edilmiş əməliyyat-istintaq qrupunu hadisə yerinə göndərməli, müvafiq əməliyyat planını həyata keçirməli, yaranmış vəziyyət və əməliyyat planının həyata keçirilməsi haqqında yuxarı daxili işlər orqanının növbətçi hissəsinə və prokurora məlumat verməlidir.

Qanunvericilikdə müəyyən olunmuş qaydada cəzaçəkmə və digər yerlərdə mühafizə altında saxlanılan şəxslər qəçdiqdə, eləcə də hərbi qulluqçular silahla hərbi hissəni özbaşına tərk etdikdə, məsul növbətçi:

1. Hadisə barədə daxili işlər orqanının rəisinə (onu əvəz edən şəxsə) məruzə etməli və prokurora məlumat verməlidir. Daxili işlər orqanının rəisinin (onu əvəz

edən şəxsin) göstərişinə əsasən, onlar olmadıqda isə şəxsən müvafiq hallar üçün nəzərdə tutulmuş əməliyyat planlarını həyata keçirməlidir.

2. Cinayətkarın (fərərinin) axtarışı və tutulması məqəsədilə daxili işlər orqanının xidməti naryadlarını, yuxarı daxili işlər orqanının növbətçi hissəsini, habelə qonşu daxili işlər orqanlarını məlumatlandırmalı, görülmüş tədbirlərin nəticələri barədə daxili işlər orqanının rəisinə və yuxarı daxili işlər orqanının növbətçi hissəsinə məruzə etməlidir.

Tutulmuş və həbs edilmiş şəxslər mühafizə altından və yaxud MSY-dən qaçıqlıqda məsul növbətçi:

1. Daxili işlər orqanının qüvvə və vasitələrindən istifadə edərək, qaçanların tutulmasını təşkil etməlidir.

2. MSY-nin mühafizəsinin gücləndirilməsi üçün tədbirlər görməlidir.

3. Hadisənin daxili işlər orqanının rəisinə (onu əvəz edən şəxsə), yuxarı daxili işlər orqanının növbətçi hissəsinə məruzə etməli, qonşu daxili işlər orqanına və prokurora məlumat verməlidir.

4. Daxili işlər orqanı rəisinin (onu əvəz edən şəxsin) göstərişinə əsasən, onlar olmadıqda isə şəxsən müvafiq əməliyyat planını həyata keçirməli, xidməti naryadların, lazımlı gəldikdə qonşu daxili işlər orqanlarının qüvvə və vasitələrini qaçanların axtarışına və tutulmasına yönəltməlidir.

5. Axtarışın aparılmasına nəzarət etməli, onun nəticələri barədə daxili işlər orqanının rəhbərinə, yuxarı daxili işlər orqanının növbətçi hissəsinə məruzə etməlidir.

İnzibati qaydada həbs edilmiş şəxsin saxlanıldığı yerdən qaçması barədə məsul növbətçi daxili işlər orqanının rəisinə (onu əvəz edən şəxsə) məruzə etməli, polis sahə müvəkkilini və digər xidmətin əməkdaşlarını həmin şəxsin tutulması üçün istiqamətləndirməlidir.

Şəxsiyyəti müəyyən edilməmiş meyit tapılması barədə ərizə (məlumat) daxil olduqda, məsul növbətçi:

1. Ərizəni (məlumatı) növbətçi hissədə müvafiq qaydada qeydə alıb, daxili işlər orqanının rəhbərinə, yuxarı daxili işlər orqanının növbətçi hissəsinə məruzə etməli, axtarış funksiyasını yerinə yetirən əməliyyat müvəkkilini və prokuroru məlumatlandırmalıdır.

2. Daxili işlər orqanı rəhbərinin və yuxarı daxili işlər orqanının növbətçi hissəsinin verdikləri göstərişləri yerinə yetirməli, daxili işlər orqanının rəhbəri olmadıqda şəxsiyyəti müəyyən edilməmiş meyitin tapıldığı yerə əməliyyat-istintaq qrupunun, məhkəmə-tibb ekspertinin göndərilməsini, hadisə yerinin mühafizəsinə təşkil etməlidir.

3. Meyitin şəxsiyyətini müəyyənləşdirməyə köməklik göstərə biləcək əlavə məlumat almaq üçün hadisə yerində olan əməliyyat-istintaq qrupunun rəhbərləri (əməkdaşları) ilə əlaqə saxlamalı, nəticələri barədə daxili işlər orqanının rəhbərinə, yuxarı daxili işlər orqanının növbətçi hissəsinə məruzə etməli, prokurora məlumat verməlidir.

Səhhətlərinə və yaşlarına görə izləri haqqında məlumat verə bilməyən xəstələrin və uşaqların tapılması barədə ərizə və məlumatlar daxil olduqda, məsul növbətçi məlumatı müvafiq qaydada qeyd aldıqdan sonra onların olduqları yerə

əməliyyat işçisi ilə birlikdə mütəxəssis, həkim göndərməli, daxili işlər orqanının rəhbərliyinə, axtarış funksiyasını yerinə yetirən əməliyyaat müvəkkilinə və yuxarı daxili işlər orqanının növbətçi hissəsinə məruzə etməli, prokuroru məlumatlandırmalı və belə halları tənzimləyən müvafiq Təlimatın tələblərinə uyğun hərəkət etməlidir.

Başqa daxili işlər orqanının inzibati ərazisində baş vermiş cinayətlər, hadisələr barədə ərizə və məlumatlar daxil olduqda, məsul növbətçi:

1. ərizə və məlumatları müəyyən olunmuş qaydada qeydə almalı, baş vermiş cinayət və hadisələr barədə ərazi və aidiyyəti üzrə daxili işlər orqanının növbətçi hissəsinə və yuxarı daxili işlər orqanının növbətçi hissəsinə məlumat verməlidir;

2. ərizə və ya məlumatlar yazılı surətdə daxil olduqda, bu barədə daxili işlər orqanının rəhbərinə məruzə etməli, sonra onları müvafiq tədbir görülməsi üçün aidiyyəti üzrə göndərməlidir;

3. cinayətin baş verdiyi yer ərazi aidiyyəti baxımından aid olduğu daxili işlər orqanına nisbatən, barəsində məlumat verildiyi daxili işlər orqanına daha yaxın olduğu halda, cinayətin qarşısının alınması, cinayətkarın tutulması və zərərçəkənlərə kömək göstərilməsi, eləcə də hadisə yerinin qorunub saxlanılması üçün əməliyyat qrupunu və digər xidmətlərin əməkdaşlarını hadisə yerinə göndərməli və bu barədə daxili işlər orqanının rəhbərinə məruzə etməlidir.

Başqa DİO-nun inzibati ərazisində baş vermiş hadisə barədə ərizə və məlumatlar daxil olan hallarda toplanmış materiallar, eləcə də cinayət etməkdə şübhəli şəxs kimi saxlanılmış şəxslər müvafiq kitablarda qeydə alındıqdan sonra aidiyyəti daxili işlər orqanının möhürü ilə təsdiqlənmiş qəbzlə və kitablarda imza etdirilməklə həmin orqanın əməkdaşlarına təhvil verilməlidir. Qəbz daxili işlər orqanının dəftərxanasında qeydə alınmalıdır və bu barədə müvafiq kitablarda qeydlər edilməlidir.

Daxili işlər orqanının növbətçi hissəsinə ictimai təhlükəsizliyin təmin olunması ilə əlaqədar hüquq pozuntuları barədə məlumatlar daxil olduqda, məsul növbətçi məlumatı “Daxili işlər orqanlarına daxil olmuş cinayətlər haqqında ərizə və məlumatların qeyd kitabı”nda (telefon vasitəsi ilə verildikdə isə “Daxili işlər orqanlarına telefon, teleqraf, mühafizə siqnalizasiya qurğuları və digər vasitələrlə hadisələr barədə daxili olmuş məlumatların qeydiyyat kitabı”nda qeydə almalı və bu məlumatın məzmunundan asılı olaraq, onun yoxlanılmasını əməliyyat-istintaq qrupuna, polis sahə inspektoruna, cinayət axtarış xidmətinin əməkdaşına, post-patrul xidməti naryadına və s. həvalə etməli, bu barədə daxili işlər oqanlarının rəisinə məruzə etməli və müvafiq xidmətin rəhbərliyinə məlumat verməlidir.

Qəza, partlayış, təbii fəlakət, böyük yanğınlar barədə məlumat aldıqda, məsul növbətçi hadisə barədə daxili işlər orqanının rəhbərinə, yuxarı daxili işlər orqanlarına məruzə etməli və onların göstərişinə əsasən, onlar olmadıqda isə şəxsən:

- hadisə yerinə yaxındakı xidməti naryadları, yanğın təhlükəsizliyi dəstələrini (kənd yerlərində-müxtəlif təsərrüfatların könüllü yanğınsöndürən dəstələrini) göndərməlidir;

- lazımı qəza xidmətlərini və təcili tibbi yardımı çağırmalıdır;

- hadisə və görülmüş tədbirlər barədə yuxarı daxili işlər orqanının operativ növbətçi hissəsinə məruzə etməli, yerli hakimiyyət, prokurorluq və milli təhlükəsizlik orqanlarına, eləcə də əlaqədar idarə, müəssisə və təşkilat rəhbərlərinə məlumat verməlidir;

- daxili işlər orqanlarının şəxsi heyətini (şəxsi heyətin bir hissəsini) həyəcan sxemi üzrə toplamalı və ictimai asayışın mühafizəsi, insanların xilas edilməsi və evakuasiyası, dövlət, ictimai və şəxsi əmlakin qorunması üçün hadisə yerinə göndərməlidir. Zəruri hallarda ərazidə yerləşən hərbi hissənin komandanlığından hərbiçilərin köməyə gönərilməsini xahiş etməlidir;

- daxili işlər orqanı göstərilən hadisələrin təsir zonasında olduqda, məsul növbətçi tutulmuş, həbsə alınmış şəxslərin, sənədlərin, silahın və döyüş sursatının, eləcə də digər əmlakin xilas edilməsi və mühafizəsi üçün tədbir görməlidir;

- əməliyyat şəraitini daim nəzarətdə saxlamalı, onun dəyişməsi barədə daxili işlər orqanının rəhbərlərinə, yuxarı daxili işlər orqanının növbətçi hissəsinə, hakimiyyət orqanlarına və digər aidiyəti təşkilatlara məruzə edərək, alınmış göstərişlərə müvafiq hərəkət etməlidir.

Daxili işlər orqanının növbətçi hissəsinə gətirilmiş şəxslər barədə araştırma orqan rəisi, onun müavini və ya onlar tərəfindən təyin edilmiş əməkdaş, yaxud məsul növbətçi tərəfindən aparılmalıdır.

Növbətçi hissələrə gətirilmiş şəxslər barədə araştırma apararkən məsul növbətçi:

1. gətirmənin əsasını, motivini, qanuniliyini, zərərçəkənləri və şahidləri müəyyənləşdirməli;

2. gətirilmiş şəxsin fiziki vəziyyətini (sərxoşluq, anlaqlıq, zədələnmə və s.) və onun şəxsiyyətini müəyyən etməli;

3. həmin şəxsi daxili işlər orqanı əməkdaşı gətirdikdə ondan yazılı raportu, vətəndaş gətirdikdə isə bu vətəndaşdan ərizəni qəbul etməlidir;

4. belə şəxslərin gətirilməsi faktını “Şəhər, rayon orqanlarına gətirilmiş şəxslərin qeydiyyat kitabı”nda qeydə almalıdır.

Şəxsin əsassız gətirilməsini müəyyən etdikdə, məsul növbətçi həmin şəxsi polis orqanına gətirmiş əməkdaşın və ya vətəndaşın bu şəxsədən üzr istəməsini tələb etməli və onu təcili olaraq azad etməlidir. Bu barədə “Şəhər, rayon, xətt polis orqanlarına gətirilmiş şəxslərin qeydiyyat kitabı”nda lazımı qeydlər aparmalı, faktla əlaqədar daxili işlər orqanının rəisinə məruzə etməlidir.

Qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş hallar istisna edilməklə, aşağıda göstərilmiş şəxsləri tutmaq və daxili işlər orqanına gətirmək yolverilməzdır:

1. Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin deputatlarını və Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin üzvlərini.

2. Hakimləri, məhkəmə sədrlərini və üzvlərini, prokurorluğun işçilərini (prokurorlar, müstəntiqlər, stajorlar).

Məsul növbətçi yuxarıda göstərilən şəxslərin növbətçi hissəyə gətirilməsini müəyyən edən kimi təcili surətdə onları azad etməlidir. Sonra o, bu barədə daxili işlər orqanının rəisinə (onu əvəz edən şəxsə), yuxarı daxili işlər orqanı növbətçi hissəsinə məruzə etməli, prokurora məlumat verməlidir.

Növbətçi hissəyə hüquq pozuntularına görə hərbçilər, daxili işlər orqanlarının sıravi və rəis heyətindən olan şəxslər gətirildikdə, məsul növbətçi bu şəxslərin gətirilməsinin əsaslığını, qanuniliyini, habelə şəxsiyyətini və xidmət etdiyi yeri müəyyənləşdirməli, sonra isə bu haqda həmin hissənin komandirini (hərbi komendantı), orqan rəisini məlumatlandırmaqla onların hissəyə (orqana) aparılmaları üçün komandirinin, hərbi komendantın, orqan rəisinin sərəncamı ilə naryad çağırtdırmalıdır. Həmin şəxsləri və onların barəsində olan materialları “Şəhər, rayon, xətt polis orqanlarına gətirilmiş şəxslərin qeydiyyat kitabı”nda imza etdirməklə naryada təhvil verməli, prokuroru məlumatlaşdırmalıdır.

Belə şəxslərin inzibati xətalarına inzibati qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş qaydada baxılır.

Növbətçi hissəyə hüquq pozuntularına görə əcnəbilər gətirildikdə məsul növbətçi:

1. Diplomatik toxunulmazlığı və imtiyazı olan əcnəbiləri təxirəsalmadan azad etməlidir. Diplomatik toxunulmazlıq və imtiyazlar Azərbaycan Respublikası Xarici İşlər Nazirliyinin protokol şöbəsi tərəfindən verilmiş müvafiq sənədlərlə təsdiq olunmalıdır.

2. Əcnəbinin və vətəndaşlığı olmayan şəxsin gətirilməsi barədə daxili işlər orqanı rəisinə (onu əvəz edən şəxsə) məruzə etməli, yuxarı daxili işlər orqanının növbətçi hissəsinə, milli təhlükəsizlik orqanına və prokurora məlumat verməlidir.

3. Diplomatik toxunulmazlığı və imtiyazı olmayan əcnəbilərə aid işlərin araşdırılması ümumi əsaslara görə aparılır.

Gətirilmiş vətəndaşda bədən xəsarəti, səhhətinin pozulması müşahidə olunduqda və ya bu vətəndaş özünə xəsarət yetirdikdə, eləcə də onun özünə qəsd edəcəyi barədə əsaslı məlumat olduqda, məsul növbətçi-təcili tibbi yardım çağırımlı, belə şəxsi daim müşahidə altında saxlamalı və daxili işlər orqanının rəhbərinə bu barədə məruzə etməlidir. Hüquq qaydalarının pozulmasına yol vermiş şəxsin saxlanması barədə qərar, həkim müayinəsinin nəticəsindən və daxili işlər orqanı rəhbərinin göstərişindən asılı olaraq qəbul edilməlidir.

Növbətçi hissəyə gətirilmiş şəxs qəflətən öldükdə və ya intihar etdikdə, məsul növbətçi-təxirəsalınmadan təcili tibbi yardım yardım çağırımlı, daxili işlər orqanının rəisinə və yuxarı daxili işlər orqanının növbətçi hissəsinə məruzə etməli, prokurora məlumat verməli və bu hadisənin istintaqı tapşırılmış əməkdaş gələnə qədər hadisə yerinin qorunması üçün lazımı tədbir görməlidir.

Növbətçi hissəyə cinayət etməkdə şübhəli olan şəxs gətirildikdə məsul növbətçi gətirilmiş şəxs barədə daxili işlər orqanının rəisinə məruzə etməli, gətirilmənin səbəb və əsaslarını araşdırmalı və həmin şəxsin hüquq və vəzifələrini (o cümlədən tutulmasından şikayət vermək hüququnu) ona izah edərək, bu hüquqların həyata keçirilməsini təşkil etməlidir.

Məsul növbətçi daxili işlər orqanı rəisinin (onu əvəz edən şəxsin) göstərişinə əsasən gətirilmiş şəxsin üstündə axtarış aparmalı, onun fotosəklini çəkməli və onu daktiloskopiya etməlidir (barmaq izlərini götürməlidir).

Şəxsi axtarış eyni cinsdən olan şəxs tərəfindən, iki nəfər həmin cinsdən olan şəxslərin iştirakı ilə aparılmalıdır. Axtarış zamanı tapılmış maddi sübutlar, habelə sənədlər, pullar, dəyərli əşyalar, qiymətli kağızlar və s. həmçinin MST-də

saxlanması qadağan edilmiş əşyalar (silah, döyüş sursatı, narkotik, güclü təsir edən və zəhərli maddələr, ülgüc, biçaq, alışqan, üzük, sırga, qolbaq, mobil telefon və digər metal predmetlər, şüşə qab, spirtli içki, tütün məlumatı, kibrit, oyun kartları, bel qayışı, rezin bağlayıcılar, qalstuk, ayaqqabı bağları, şərflər, 50 santimetrdən uzun olan dəsmallar və başqa şeylər) götürülməlidir.

Şəxsi axtarışın aparılması, axtarışda texniki vasitələrin tətbiqi və maddi sübutların, sənədlərin, qiymətli əşyaların, pulların və başqa şeylərin götürülməsi, cinayət etməkdə şübhəli şəxsin fotosəklinin çəkilməsi və daktiloskopiyanın edilməsi (barmaq izlərinin götürülməsi) barədə protokollar tərtib olunmalıdır. Protokol, onu tərtib edən şəxs tərəfindən oxunmalı və bu hərəkətlərin icrasında iştirak edənlərin hamısı tərəfindən imzalanmalıdır.

Növbətçi hissəyə inzibati xətalara törətmüş şəxs gətirildikdə məsul növbətçi:

- *inzibati xətalara dair protokol tərtib etməli, onu imzalamalı, inzibati xəta törətmüş şəxs protokolun məzmunu ilə tanış edib, protokolu imzalamasını və hərəkəti barədə izaha verməsini təklif etməlidir.*

Həmin şəxs protokolu imzalamaqdən imtina etdiğdə, bu barədə protokolda qeydiyyat aparmalıdır. Gətirilənin protokolun məzmunu üzrə izahat vermək, protokolda əlavə qeydlər etmək, habelə protokolu nə üçün imzalamadığının səbəbini şərh etməe hüququ vardır.

Haqqında protokol tərtib edilən şəxs onun hüquq və vəzifələrinin izah edilməsi barədə protokolda müvafiq qeydiyyat aparılmalıdır.

Protokolun tərtib edilməsi barədə “İnzibati xətalara dair materialların qeydiyyatı kitabı”nda qeyd aparılmalıdır.

Toplanmış materialları daxili işlər orqanı rəisinə (onu əvəz edən şəxsə) məruzə etməli və onların göstərişlərini həyata keçirməlidir.

Barələrində polisin nəzarəti altına vermə və ev dustaqlığı qətimkan tədbiri tətbiq edilmişlər, şərti məhkum olunmuşlar, habelə cəzadan şərti olaraq vaxtından əvvəl azad olunmuşlar üzərlərinə qoyulmuş məhdudiyyətləri pozduqlarına görə növbətçi hissəyə gətirildikdə, məsul növbətçi onları ünvanlar bürosu və DİN-in Əməliyyat Statistik İformasiya İdarəsinin, eləcə də nəzarətdə olduqları orqanların uçotları üzrə yoxlamalıdır. Toplanmış materialları daxili işlər orqanı rəisinə (onu əvəz edən şəxsə) məruzə etməli və onun göstərişinə əsasən araşdırmanı davam etdirmək üçün təyin olunmuş əməkdaşa qəbzələ təhvil verməlidir.

Şəxsin saxlanması barədə hakim tərəfindən sanksiyalaşmış qərar mövcud olduqda, həmin şəxsi qəbulədici-bölüşdürücü məntəqəyə (bu olmayan yerlərdə MSY-yə) göndərməlidir.

Növbətçi hissəyə hüquq qaydalarını pozmuş yetkinlik yaşına çatmayanlar gətirildikdə araştırma üçün lazım olan tələbləri yerinə yetirdikdən sonra məsul növbətçi onu azyaşlıların işləri üzrə əməkdaşa təhvil verməlidir.

Yetkinlik yaşına çatmayanların işi üzrə əməkdaş yerində olmadıqda, məsul növbətçi daxili işlər orqanı rəhbərinin göstərişinə əsasən, hüquq qaydalarını pozmuş 16 yaşından 18 yaşına kimi olanların işini tam həcmidə araşdırmalı,

görülmüş işlər barədə yetkinlik yaşına çatmayanların işi üzrə əməkdaşı məlumat-landırmalıdır.

Sərxoş vəziyyətdə olan yetkinlik yaşına çatmayanlar aşağıda göstərilən vəzifəli şəxslərə və ya orqanlara təhvil verilirlər:

1. valideynlərinə və ya onları əvəz edən şəxslərə;
2. uşaq evlərinin, internat məktəblərinin, xüsuslu təlim-tərbiyə müəssisələrinin nümayəndələrinə, habelə yetkinlik yaşına çatmayanların saxlanması və tərbiyə olunmasına cavabdeh olan digər vəzifəli şəxslərə;
3. əgər azyaşlı 14 yaşına çatmayıbsa, yaxud onun bədənində xəsarət varsa və ya onu yuxarıda göstərilən şəxslərə təhvil vermək qeyri-mümkündürsə-səhiyyə orqanlarının, müalicə müəssisələrinin nümayəndələrinə.

Yetkinlik yaşına çatmayanların təhvil verilməsi inzibati xəta haqqında protokolda qeyd edilməli və “Şəhər, rayon, xətt polis orqanlarına gətirilmiş şəxslərin qeydiyyat kitabı”na yazılmalıdır.

Azmış və atılmış uşaqlar növbətçi hissəyə gətirilərkən, müəyyən olunmuş qaydada iki nüsxədən ibarət (atılmış uşaq haqqında isə üç nüsxədən ibarət) akt tərtib edilməli, məsul növbətçi və uşağı gətirən şəxs tərəfindən imzalanmalıdır. Eyni zamanda, tanınma fotoçəkilişi qaydasında uşağın fotosəkil çəkilməlidir.

Azmış, atılmış və valideyn himayəsindən yayılmış digər uşaqları və yeniyetmələri 8 saatdan çox olmayan müddət ərzində məsul növbətçi (azyaslıların işi üzrə əməkdaş olmadıqda) aşağıda göstərilən yerlərə göndərməlidir:

1. uşaq evinə (üç yaşına kimi);
2. daxili işlər orqanlarının azyaslılar üçün qəbulədici-bölüşdürücü məntəqələrinə;
3. mənsubiyətindən asılı olmayaraq yaxınlıqdakı tibb müəssisəsinə (xəstələnmənin əlamətləri mövcud olduqda).

İnzibati qaydada tutma, şəxsin üstünə və əşyalarına baxış keçirmə və tutulmuş şəxslərin davranışına müşahidə üzrə inzibati xəta törətdiklərinə görə tutulmuş və növbətçi hissəyə gətirilmiş şəxsin işini araşdırarkən, məsul növbətçi işin vaxtında və düzgün baxılmasını, həmçinin bu işlər üzrə qərarların icrasını təmin etmək üçün şəxsin inzibati qaydada tutulmasını, onun üstünə və əşyalarına baxılması, eləcə də sənədlərinin götürülməsini tətbiq edə bilər. Bu tədbirlər eyni vaxtda və ya seçmə yolu ilə qanunvericilik aktlarında göstərilmiş zəruri hallarda tətbiq edilə bilər.

Daxili işlər orqanı rəhbərinin və ya məsul növbətçinin göstərişi ilə göstərilən tədbirləri daxili işlər orqanının digər əməkdaşı da həyata keçirə bilər.

Məsul növbətçi yuxarıda göstərilmiş məqsədlə, aşağıda qeyd edilmiş inzibati xətalara yol vermiş şəxslərin inzibati saxlanması təmin edə bilər:

1. şəxs xırda xuliqanlıq etdikdə;
2. şəxs polis əməkdaşının, habelə hərbi qulluqçulun qəunni sərəncamına və ya tələbinə qəsdən təbe olmadıqda;

3. şəxs ictimai yerlərdə sərxoş vəziyyətdə olub müstəqil hərəkət etmək qabiliyyətini itirdikdə, eləcə də özünə və ətrafdakılara zərər vurmaq təhlükəsi yaratdıqda;

4. yol hərəkəti, ovçuluq, baliqçılıq qaydalarını, baliq ehtiyatı mühafizəsini, canlı aləmin istifadəsi və mühafizəsi barədə qanunvericiliyi pozduqda.

İnzibati qaydada tutma, Respublikanın qanunvericiliyində bilavasitə göstərilmiş digər halarda da tətbiq edilə bilər.

İnzibati qaydada tutma zamanı məsul növbətçi:

- inzibati qaydada tutma barədə protokol tərtib edib onu imzalamalı, hüquq qaydaların pozmuş şəxsə və hal şahidlərinə protokolu imzalaması təklif etməlidir. Həmin şəxs protokola imza etməkdən imtina etdiykdə, bu barədə həmin protokolda qeydiyyat aparmalı və protokolu inzibati hüquq qaydalarının pozulmasına aid olan işə əlavə etməlidir;

- zəruri hallarda, hüquq qaydalarını pozmuş şəxsin üstünə və əşyalarına baxış keçirməlidir.

Zəruri hallarda məsul növbətçi saxlanma otaqlarına aşağıdakı şəxsləri yerləşdirə bilər:

1. Daxili işlər orqanına xırda xuliqanlığa və ya polis işçisinin qanuni tələbinə tabe olmadığı üçün gətirilmişləri (orqanın yerləşdiyi yerdə MST olmadıqda), eləcə də ictimai qaydani kobud surətdə pozan və cəmiyyətə açıqca hörmətsizlik ifadə edən sərxoş halda ictimai yerlərdə olan şəxsləri.

2. İnzibati qaydada həbs olunmuş şəxsləri.

3. Hüquq qaydalarını pozmuş və özləri haqda heç bir məlumat verməyən, yaxud yalan məlumat verən şəxsləri.

4. Tutulan şəxsləri.

5. Şübhəli şəxs qismində tutulmuş və həbsə alınmış şəxsləri.

Məsul növbətçi həmin şəxslərin saxlanma otaqlarında yerləşdirilməsi barədə “Şəhər, rayon, xətt polis orqanlarına gətirilmiş şəxslərin qeydiyyat kitabı”nda saxlanma vaxtını göstərməklə qeydiyyat aparmalıdır.

Növbətçi hissəyə gətirilmiş şəxsləri saxlama otağına yerləşdirməzdən əvvəl, məsul növbətçi müəyyən olunmuş qaydada şəxsi baxış, əşyaların baxışın keçirməli, saxlanması qadağan olan əşyaların götürülməsini təşkil etməlidir.

Məsul növbətçi, dava salan, polis əməkdaşlarına müqavimət göstərən və yaxud digər zoraki hərəkətlərə yol verən tutulmuş şəxslərə qarşı, müstəsna hallarda daxili işlər orqanı rəhbərinin göstərişi, o olmadıqda isə öz təşəbbüsü ilə müəyyən olunmuş qaydada əl qandalı və ya əl-qolu bağlayan vasitələri tətbiq edə bilər.

Əl qandalının (bağlayıcı vasitələrin) tətbiq olunması barədə “Şəhər, rayon, xətt polis orqanlarına gətirilmiş şəxslərin qeydiyyat kitabı”nda qeydiyyat aparılmalı və hal şahidlərinin iştirakı ilə protokol tərtib edilməlidir. Məsul növbətçi, əl qandalı (bağlayıcı vasitələr) tətbiq olunmuş tutulan şəxsin davranışına fasiləsiz olaraq müşahidəni təmin etməlidir.

Əl qandalının (bağlayıcı vasitələrin) tətbiqinin səbəbi aradan qaldırıldıqda, həmçinin onların tətbiqi üçün qanunvericilikdə müəyyən olunmuş müddət keçdiykdə məsul növbətçi əl qandalının (bağlayıcı vasitələrin) istifadəsini

dayandırmalıdır. Göstərilmiş tədbirin dayandırılması barədə vaxtı göstərilməklə “Şəhər, rayon, xətt polis orqanlarına götirilmiş şəxslərin qeydiyyat kitabı”nda və əl qandalının (bağlayıcı vasitələrin) tətbiqi barədə protokolda qeyd aparılmalı və bu məsul növbətçinin və hal şahidlərinin imzası ilə təsdiq edilməlidir. Protokol, inzibati hüquq qaydalarının pozulması barədə işə əlavə olunur.

Saxlama otağında aşağıdakı hadisələr baş verdikdə məsul növbətçi:

Elektrik işığının, istilik sisteminin nasazlığı, yanğın, subasma hallarında-təcili surətdə müvafiq qəza xidmətlərinin işçilərini çağırtdırıb, ilkin zəruri tədbirləri görməlidir. Əgər baş vermiş hadisə saxlama otağında saxlanılan şəxslərin həyat və səhhətləri üçün təhlükə yaradırsa, onları təcili olaraq otaqdan çıxarmalı, daxili işlər orqanının başqa otağında onların mühafizə olunmalarını təşkil etməlidir. Qəza xidmətinin işçiləri gələnə kimi nasazlığın (texniki təhlükəsizliyi gözləməklə) aradan qaldırılması üçün tədbirləri davam etdirməli, hadisə və görülmüş tədbirlər barədə daxili işlər orqanının rəisinə (onu əvəz edən şəxsə) məruzə etməlidir.

Saxlama otaqlarında baş vermiş ciddi hadisələr (ölüm, subasma, ölümə cəhd və s.) və görülmüş tədbirlər barədə daxili işlər orqanının rəisinə və yuxarı daxili işlər orqanının növbətçi hissəsinə məruzə etməli, prokurora məlumat verməlidir.

Hüquq qaydalarını pozmuş şəxs azad edildikdə, hüquqpozma obyekti və ya aləti olan, mülki dövriyyəsi qadağan edilmiş predmetlər istisna olmaqla, ondan götürülmüş bütün şeylər özünə qaytarılır. Həmin şəxs, ona qaytarılan şeyləri geri götürməsi barədə protokolda imza etməlidir. Gətirilən (tutulan) şəxslərin xahişinə görə, onlara tutulmalarının səbəbi və vaxtı göstərilməklə müvafiq arayış verilməlidir.

Məsul növbətçi qanunvericilikdə göstərilmiş hallarda zərurət yarandıqda, hüquq qaydalarının pozulmasına yol vermiş vətəndaşı inzibati qaydada saxlamadan da onun üstünə və əşyalarına baxış keçirə bilər. Bu zaman şəxsi baxışın tətbiqi müəyyən olunmuş qaydada aparılmalıdır.

Xidməti naryadlarının hazırlanması və onların əməli idarə olunması üzrə.

Naryada daxil olan əməkdaşlar xidmətə gəldikdə, məsul növbətçi:

1. Naryada daxil olan əməkdaşları “Polis cədvəlləri kitabı”nda qeydiyyata almalı, onlara müəyyən olunmuş qaydada silah, sursat, rabitə vasitələrini və xidməti sənədləri verməlidir.

2. Naryad heyətinə xidməti postları və marşrutları elan etməli, baş vermiş cinayətlər, axtarışda olan şəxslərin və ogurlanmış əmlakin nişanələri barədə məlumat verməlidir.

3. Naryadı sıraya düzüb, hər bir polis nəfərində silah, sursat və digər zəruri predmetlərin olmasını yoxlamalı, səhhətləri ilə maraqlanmalı, çatışmazlıqlar aşkar olunduqda onların aradan qaldırılması üçün tədbir görməli, şəxsi heyətin xidmətə hazır olmasını təlimatlaşdırmaını aparan şəxsə məruzə etməlidir.

Daxili işlər orqanı rəisinin (onu əvəz edən şəxsin) göstərişlərini, nizamnamə əmr və təlimatların tələblərini rəhbər tutaraq, məsul növbətçi güq ərzində naryad tərəfindən xidmətin aparılmasına nəzarəti təmin etməlidir.

Naryadın xidmət apardığı müddətdə məsul növbətçi onlarla əlaqə saxlamalı, şərait barədə məlumatları qəbul etməli, baş vermiş cinayətlər, oğurlanmış əmlak, axtarılan cinayətkarlar, onların nişanələri, gizlənmələri ehtimal olunan yerlər barədə naryadı məlumatlandırmalı, qarşıya qoyulan vəzifələri dəqiqləşdirməli, daxili işlər orqanı rəhbərinin göstərişinə əsasən, o yerində olmadığı vaxt isə müstəqil olaraq əməliyyat şəraitinin vəziyyətinə görə naryadların yerini dəyişdirməlidir.

Naryad xidməti qurtardıqdan sonra məsul növbətçi:

1. Naryadin başçısından xidmətin yerinə yetirilməsi barədə raportu qəbul etməli, onu daxili işlər orqanının rəisinə (onu əvəz edən şəxsə) məruzə etməlidir.

Əməliyyat marağı doğuran və konkret nəticələr əldə olunan hallarda raportlar yazılı surətdə təqdim edilməlidir.

2. Naryad xidmətə çıxdığı zaman verilmiş silah, sursat, xidməti sənədlər, rabitə vasitələri və digər zəruri predmetləri geri almalı, onların komplektliyini və sazlığını yoxlamalıdır. Çatışmazlıqlar müəyyən olunduqda, onların aradan qaldırılması üçün təxirəsalınmz tədbir görməli, bu barədə daxili işlər orqanının rəisinə (onu əvəz edən şəxsə) məruzə etməli və onun göstərişinə əsasən hərəkət etməlidir.

Naryad xidməti qurtardıqdan sonra daxili işlər orqanının növbətçi hissəsinə qayıtmadıqda, məsul növbətçi dərhal bu barədə daxili işlər orqanının rəhbərliyinə məruzə etməli və alınmış göstərişlərə müvafiq olaraq hərəkət etməlidir. Rəhbərlik yerində olmadığıda, naryadın xidmət apardığı rayona naryadın qayıtmamasının səbəbin aydınlaşdırmaq və axtarış aparılmasını təşkil etmək üçün əməkdaş göndərməli, onunla daim əlaqə saxalmalıdır. Lazım gəldikdə, dəyişilən naryadın şəxsi heyətindən təşkil edilmiş ehtiyat qüvvəni axtarışa göndərməlidir. Hadisə, görülmüş tədbirlər və onların nəticələri barədə məsul növbətçi daxili işlər orqanının rəhbərlərinə və yuxarı daxili işlər orqanının növbətçisi hissəsinə məruzə etməlidir.

Tutulan və həbsə alınan şəxslərin MSY-yə yerləşdirilməsi (azad edilməsi), onların müşayəti zamanı mühafizəsinin təmin edilməsi üzrə MSY-də ştat üzrə növbətçi müəyyən olunmuş qaydada tutulmuş, həbsə alınmış və inzibati həbsə cəlb olunmuş şəxsləri xüsusi qəbuledici məntəqəyə, daxili işlər orqanlarının yerləşdiyi yerdə inzibati həbsə cəlb olunmuş şəxslərin saxlanması üçün belə məntəqə olmadığıda, onları MST-yə yerləşdirməlidir (azad etməlidir).

Tutulmuş və həbsə alınmış şəxslərin müşayiəti üzrə xidməti naryada əməli rəhbərliyin təmin edilməsi üçün məsul növbətçi daxili işlər orqanı rəisinin (onu əvəz edən şəxsin) göstərişinə əsasən tutulmuş və həbs olunmuşları müşayiət naryadına təhvil verməli, onların xüsusi avtomashınlarla yola salınmasını təşkil etməlidir.

Əməliyyat şəraiti, mövcud vəziyyət və baş vermiş dəyişikliklər barədə məlumatların toplanılması, işlənilməsi, daxili işlər orqanı rəisinə (onu əvəz edən şəxsə) məruzə edilməsi və aidiyəti ünvanlara çatdırılması üzrə məsul növbətçi xidmət etdiyi daxili işlər orqanının ərazisindəki əməliyyat şaritini bilməli, baş vermiş cinayət və hadisələrə dair məlumatları toplamalı, dəqiqləşdirməli və fasiləsiz olaraq həmin orqanın rəisinə (onu əvəz edən şəxsə), yuxarı daxili işlər

orqanının növbətçi hissəsinə məruzə etməli, aidiyəti orqan və xidmətlərə məlumat verməlidir.

Məsul növbətçidə aşağıdakı məlumatlar olmalıdır:

- baş vermiş cinayətlər, digər hüquqpozmalar və hadisələr, axtarışda olan cinayətkarlar, azadlığı məhdudlaşdırılmış və şərti məhkum olunmuşlar, itkin düşmüsəllər, oğurlanmış əmlak və s. barədə;
- müvafiq yaşayış məntəqəsi hüdudlarında daimi yaşayış yerini və ya müvəqqəti olduğu yeri icazəsiz dəyişmək hüquqları olmayan və habelə polisin nəzarəti altına verilmiş şübhəli və ya təqsirləndirilən şəxslər haqqında;
- ictimai asayıñ mühafizəsinə, müxtəlif obyektlərin qorunmasına, yol hərəkətinin tənzimlənməsinə cəlb edilmiş qüvvə və vasitələr, habelə xidməti naryadların iş rejimi barədə;
- MSY, qəbulədici-bölüşdürücü xüsusi qəbulədici məntəqələrə göndərilmiş və orada saxlanılan şəxslərin sayı barədə;
- seçkilərə hazırlıq və onların keçirilməsi günlərində seçki məntəqələrinin yerləşdiyi ünvanlar və bu mərasimlərlə əlaqədar nəzərdə tutulmuş tədbirlər barədə;
- yanğından mühafizə dəstələrinin növbətçiliyi, yaşayış məntəqələrində, təsərrüfat obyektlərində və məşələrdə yanın şərait, həmçinin mövcud yanğınsöndürmə texnikası barədə;
- əməliyyat şəraitinə təsir edə biləcək yürüşlər, nümayişlər, o cümlədən ictimai-siyasi və digər kütləvi tədbirlər, idman yarışları, böyük məhkəmə prosesləri, dini mərasimlər və s. bu kimi faktorlar barədə.

“Cinayət və hadisələr haqqında əməliyyat məlumatlarının toplanması, hazırlanması və Azərbaycan Respublikası DİN-ə təqdim edilməsi qaydalarına dair” Təlimatda göstərilmiş cinayətlərin və ya fövqəladə hadisələrin baş verməsi barədə məsul növbətçi təcili surətdə yuxarı daxili işlər orqanının növbətçi hissəsinə məruzə etməli, zəruri hallarda yazılı məlumat hazırlamalı, onu imzalamaqdan ötrü daxili işlər orqanı rəisinə (onu əvəz edən şəxsə) təqdim etməli və müəyyən olunmuş qaydada yuxarı daxili işlər orqanının növbətçi hissəsinə göndərməlidir (təqdim etməlidir).

Növbətçi hissəyə teleqram, telefonoqram daxil olduqda məsul növbətçi daxil olmuş teleqramı, telefonoqramı “Daxil olan və göndərilən teleqram-telefonoqramların qeydiyyat kitabı”nda qeydiyyata almalıdır.

Məsul növbətçi teleqram və telefonoqramları növbətçi hissənin rabitə kanalları ilə ötürmək üçün alındıqda onların “Daxil olan və göndərilən teleqram-telefonoqramların qeydiyyat kitabı”nda qeyd edilməsini və təcili ötürülməsini təmin etməlidir. Teleqramın və telefonoqramın əslində (əsas nüsxəsində) onun göndərilməsi və ünvana çatması barədə qeydiyyat aparmalıdır. Cinayət xarakterli hadisələr barədə məlumat daşımayan teleqram (telefonoqram) ötürüldükdən sonra göstərilən kitabda imza etdirməklə dəftərxana işçisinə təqdim edilməlidir.

İstiqamətləndirici məlumatlar daxili işlər orqanının növbətçi hissəsində xüsusi qovluqda saxlanılmalıdır.

Daxili işlər orqanının növbətçi hissəsinə daxil olmuş bütün xidməti məlumatlar (cinayət və hadisələr barədə ərizə və məlumatlardan başqa), onlar

üzrə məsul növbətçi tərəfindən müəyyən hərəkətin yerinə yetirilməsi tələb olunduğu hallarda, "Məsul növbətçinin qeyd kitabı" na yazılmalıdır.

Növbətçi hissəyə gecə vaxtı məktublar gətirildikdə, məsul növbətçi onları müəyyən olunmuş qaydada qəbul etməli və sonradan katibliyə (dəftərxanaya) verməlidir.

Məsul növbətçi və onun köməkçisi daxili işlər orqanının və onlara tabe olan hissələrin strukturunu, dislokasiyasını, eləcə də onlarla əlaqə üsullarını, habelə müvafiq xidmətlərin vəzifələrini, növbətçi hissədə və digər xidmətlərlə olan sorğu məlumatlarını, onların əldə edilməsi və verilməsi qaydalarını bilməlidir.

Vəzifəli şəxsin, vətəndaşın şəxsən müraciətinə və ya telefon sorğusuna məsul növbətçi tərəfindən aşağıdakı məlumatlar verilməlidir:

1. Daxili işlər orqanları əməkdaşlarına onların funksional vəzifələri həddində, hüquq mühafizə orqanlarının rəhbərlərinə, hakimə və prokurora-növbətçi hissəyə daxil olmuş ərizə və şikayətlər, hadisələr, inzibati xəta törətmış, tutulmuş və həbs olunmuş şəxslər, axtarılan avtonəqliyyat vasitələri və sair barədə.

2. Vəzifəli şəxslərə, yaxud vətəndaşlara-daxili işlər orqanı, onun tabeçiliyində olan ərazi polis orqanının, eləcə də yuxarı daxili işlər orqanı növbətçi hissələrinin ünvanlarını, telefon nömrələrini.

Ali dövlət hakimiyyəti, icra, milli təhlükəsizlik, daxili işlər (polis sahə inspektorlarından başqa), prokurorluq, məhkəmə orqanları əməkdaşlarının və onların ailə üzvlərinin yaşayış yerləri və telefon nömrələri barədə, habelə peşə və dövlət sərrindən ibarət məlumatların vətəndaşalara və vəzifəli şəxslərə verilməsi qadağandır.

Daxili işlər orqanı binasının mühafizəsinin təmin edilməsi məqsədi ilə məsul növbətçi:

1. *daxili işlər orqanının inzibati binasının mühafizəsi və müdafiəsi, əmlakın köçürülməsi sxemini, buraxılış rejim qaydalarını bilməlidir;*

2. *gecə vaxtı binanın bütün giriş və çıxış yollarını bağlamalıdır;*

3. *binanın mühafizəsi üzrə naryadin (əgər o təyin olunmuşdursa) xidmətinin gecə vaxtı aparılmasını iki dəfədən az olmayaraq yoxlamalı, signalizasiyanın, rabitə vasitələrinin sazlığına nəzarət etməli, xidmət qaydasının aparılması pozulduqda, onların aradan qaldırılması üçün tədbir görməlidir;*

4. *rejimli otaqlara, daxili işlər orqanının inzibati binasına müəyyən olunmuş qaydaları pozmaqla daxil olmağa cəhd göstərildikdə və ya şübhə doğuran şəxs daxil olduqda, onların tutulmasını təşkil etməli, şəxsiyyətlərini müəyyənləşdirməli, hadisə və onun aydınlaşdırılmasının nəticələri barədə daxili işlər orqanı rəisinə (onu əvəz edən şəxsə), yuxarı daxili işlər orqanının növbətçi hissəsinə məruzə etməlidir;*

5. *silahlı basqın edildikdə, binanın mühafizə və müdafiəsi planına müvafiq olaraq, binanın mühafizəsi üzrə naryadı, əməliyyat-istintaq qrupunu və gündəlik naryadı tabel silahı, xüsusi və müdafiə vasitələri ilə təmin edərək, basqının dəf edilməsini və cinayətkarların tutulmasını təşkil etməlidir. Basqını bu qüvvə ilə dəf etmək mümkün deyildirsə, həyəcanlı şəxsi heyəti toplamalıdır. Şərait,*

görülmüş tədbirlər və onların nəticələri barədə daxili işlər orqanı rəisinə (onu əvəz edən şəxsə), yuxarı daxili işlər orqanının növbətçi hissəsinə məruzə etməli, onların göstərişi əsasında hərəkət etməlidir. Bu barədə yerli icra hakimiyyəti orqanına, prokurora və milli təhlükəsizlik orqanına məlumat verməlidir.

Saxlanılmış və həbsə alınmış şəxslərin MSY-də etibarlı mühafizəsini təmin etmək məqsədilə məsul növbətçi MSY-nin mühafizəsi və müdafiəsi planını, postların yerləşdirilməsini və həmin postlarda xidmət edən əməkdaşların vəzifələrini bilməli, MSY üzrə ştatlı növbətçilər olmadıqda postda olanların dəyişdirilməsini aparmalıdır.

Məsul növbətçi növbətçi hissədə olan normativ aktların, əməliyyat planlarının, xidməti sənədlərin, silahın, döyüş sursatının, xüsusi vasitələrin, əməliyyat və kriminalistik texnikanın, rabitə və digər əmlakın qorunmasını təmin etməli, o cümlədən növbətçi hissəyə təhkim edilmiş avtomasını təyinənti üzrə istifadə etməlidir.

Məsul növbətçi daxili işlər orqanı əməkdaşlarına təhkim olunmuş silahi, döyüş sursatını, rabitə, müdafiə və xüsusi vasitələri, əməliyyat və kriminalistik texnikanı, həmçinin DYP əməkdaşlarına döş nişanlarını verməli, növbətçi hissədən verilən bütün əmlak barədə müvafiq kitablarda qeyd aparmalı, əmlakin alınması barədə əməkdaşa imza etməlidir. Əmlak qaytarılarkən onun nömrələrini, sayını və sazlığını yoxlamalı və imza edərək geri götürməlidir. Əməkdaşlara silah verərkən, əlavə olaraq onlardan “əvəzedici kartoçka”nı almalı, silah geriyə alarkən isə əvəzedici kartoçka”nı qaytarmalıdır.

Məsul növbətçi daxili işlər orqanının əməkdaşları tərəfindən silahın, döyüş sursatının, rabitə və müdafiə vasitələrinin, əməliyyat və kriminalistik texnikanın, xüsusi vasitələrin və digər predmetlərin itirilməsi, vaxtında qaytarılmaması, sımması və nasaz vəziyyətə salınması faktları haqqında müvafiq kitabda qeydiyyat aparmalı, yazılı raportla daxili işlər orqanı rəisinə (onu əvəz edən şəxsə) məruzə etməli və onun göstərişi ilə hərəkət etməlidir. Nasaz əmlak, saz əmlaklardan ayrı saxlanılmalıdır.

Məsul növbətçi xidməti iş ardınca gedərkən nahar, yaxud istirahət zamanı, möhürlənmiş şkafların, otaqların qıfillarının açarlarını məsul növbətçi köməkçisinə verməli, qayıtdıqda isə möhürlərin bütövlüyünü yoxlayaraq açarları qəbul etməlidir. Getmə (qayıtma) vaxtı, möhürlənmiş otaqların və şkafların açarlarının verilməsi (qəbulu) haqqında “Məsul növbətçinin qeyd kitabı”nda qeydiyyat aparmalıdır. Məsələn, “Mən, polis polkovniki M.S.Babayev, 2016-ci ilin mart ayının 5-də saat 04.30-da möhürlənmiş silah saxlanılan otağın və 2 dəmir şkafın açarlarını (cəmi 3 açar) polis mayoru C.N.Cəfərova verdim. Təhvil verdi: (imza), qəbul etdi (imza)”. Qayıdarkən: “Mən, polis polkovniki M.S.Babayev 2016-ci ilin mart ayının 5-də saat 05.00-da möhürlənmiş silah saxlanılan otağın və 2 dəmir şkafın açarlarını (cəmi 3 açar) polis mayoru C.N.Cəfərovdan aldım. Qəbul etdi: (imza), Təhvil verdi: (imza)”.

Məsul növbətçi qanunla müəyyən olunmuş qaydada silah saxlayan və gəzdirilən vəzifəli şəxslərdən silah və döyüş sursatını növbətçi hissədə müvəqqəti saxlamaq üçün qəbul etməlidir. Bu zaman, onlardan təhvil alarkən və geri qaytararkən, vəzifəli şəxslərin şəxsiyyətini müəyyən edən sənədlərin və

ezamiyət vəsiqəsini, verilən silahın saxlanması və daşınması üçün icazəni yoxlamalı, bu barədə “Silah və sursatların, xüsusi vasitələrin verilib qəbul edilməsi kitabı”nda müvafiq qeydiyyat aparmalıdır.

Məsul növbətçi olmadığı zaman silah, döyüş sursatları, rabitə, müdafiə vasitələri, əməliyyat və kriminalistik texnika və digər xüsusi vasitələrin təcili verilməsi zərurəti yarandıqda, məsul növbətçinin köməkçisi daxili işlər orqanının üç nəfər əməkdaşından ibarət komissiyanın iştirakı ilə otaq və şkafları açmalı, silahı, döyüş sursatını və yuxarıda adları çəkilən vasitələri müəyyən olunmuş qaydada verməlidir.

Bundan sonra məsul növbətçinin köməkçisi otağı və şkafları bağlamalı, öz möhürü və komissiya üzvlərindən birinin möhürü ilə möhürləməlidir.

“Məsul növbətçinin qeyd kitabı”nda otaqların və şkafların açılması, kimlərə və hansı silah, eləcə də digər vasitələrin verilməsi, onların sayı və nömrələrini göstərməklə və komissiya üzvlərinin imzaları ilə təsdiq olunmaqla qeydiyyat aparmalıdır.

Beləliklə, suala nəticə olaraq göstəririk ki, növbətçi hissədə əsas vəzifə və funksiyaları yerinə yetirən gündəlik naryad və məsul növbətçi qanunvericiliyə riayət etməli, növbətçi hissə tərəfindən verilmiş göstərişləri vaxtında və tam yerinə yetirilməsinə nəzarət etməlidirlər.

SUAL 4. “Növbətçi hissələri idarəetmə xidməti-DİN-nun növbətçi hissələrinin fəaliyyətinə rəhbərliyi həyata keçirən DİN-in müstəqil struktur hissəsi kimi”.

Növbətçi Hissələri İdarəetmə Xidməti - ictimai qaydanın qorunması, ictimai təhlükəsizliyin təmin edilməsi, cinayətlərin qarşısının alınması və açılması sahəsində daxili işlər orqanlarının qüvvə və vasitələrinin fəaliyyətinin əlaqələndirilməsi, növbətçi hissələrinin idarə edilməsi və işinin təkmilləşdirilməsi, respublikada kriminogen durumla bağlı məlumatların fasiləsiz toplanılması və ümumiləşdirilməsi üzrə qanunla və daxili normative sənədlərlə müəyyən edilmiş vəzifələri yerinə yetirən Azərbaycan Respublikası Daxili İşlər Nazirliyinin (bundan sonra - Nazirliyin) aparatının müstəqil struktur hissəsidir.

Xidmət öz fəaliyyətində Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasım və qanunlarım, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fərman və sərəncamlarını, Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin qərar və sərəncamlarını, Azərbaycan Respublikasının tərəfdar çıxdığı beynəlxalq müqavilələri, Nazirliyin normativ hüquqi aktlarını və **DİN-in 2016-cı il 28.06 tarixli Q37-001-16 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmişdir Azərbaycan Respublikası DİN-in Növbətçi Hissələri İdarəetmə Xidməti haqqında Əsasnaməni rəhbər tutur.**

Xidmətin strukturu və ştat cödvəli Azərbaycan Respublikasının daxili işlər naziri tərəfindən təsdiq olunur.

Xidmətin strukturuna Növbətçi Hissə, Növbətçi hissələrlə iş və informasiya təminatı bölməsi və Katiblik daxildir. “102” xidməti - zəng mərkəzi sistemi (şöbə səlahiyyətli) və “Təhlükəsiz şəhər” xidməti (şöbə səlahiyyətli) Xidmətə bilavasitə tabe olan struktur hissələrdir.

Xidmətin fəaliyyəti qanunçuluq, humanistlik, operativlik, tapşırılan sahəyə görə əməkdaşların şəxsi məsuliyyətinin müəyyən olunması prinsipləri əsasında qurulur. Xidmətin fəaliyyətinin təşkilati əsasım Nazirliyin və Xidmətin iş planları, digər məqsədli planlar və programlar təşkil edir.

Xidmət, həvalə edilmiş vəzifələrin icrasını Nazirliyin strukturuna daxil olan qurumlar, digər dövlət orqanlarının müvafiq strukturları ilə qarşılıqlı əlaqədə həyata keçirir.

Xidmətdə kargızlıq işi və məxfilik rejiminin təmin edilməsi Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi və Nazirliyin normativ hüquqi aktları ilə müəyyən edilmiş qaydada apanılır.

Xidmət üzərində Azərbaycan Respublikası Dövlət gerbinin təsviri və öz adı həkk olunmuş möhürü və müvafiq ştamplara malikdir.

2. Xidmətin funksiyaları

2.1. Xidmət aşağıdakı funksiyaları həyata keçirir:

2.1.1. respublikada baş vermiş cinayət və hadisələr barədə gündəlik əməliyyat

məlumatlarının toplanılması, ümumiləşdirilməsi, təhlili və Nazirliyin rəhbərliyinə

məruzə edilməsi;

2.1.2. ağır cinayətlər, kütləvi iğtişaşlar, təbii fəlakətlər və digər fövqəladə hadisələr, xüsusi əməliyyat planının tətbiqi zamanı, habelə baş vermiş cinayət və hadisələrin nəticələrinin aradan qaldırılması üçün Nazirliyin aparatının müvafiq qurumları, ərazi orqanları, nizami polis hissələri və digər strukturları arasında qarşılıqlı əlaqələrin təmin olunması;

2.1.3. daxili işlər orqanlarının növbətçi hissələrinin fəaliyyətinə ümumi rəhbərliyin həyata keçirilməsi, oniarş metodiki və əməli köməklik göstərilməsi, növbətçi hissələrin idarə olunması sahəsində qabaqcıl iş təcrübəsinin öyrənilməsivət tətbiq edilməsi;

2.1.4. cinayət və hadisələr barədə gündəlik əməliyyat məlumatlarının daxili işlər orqanları tərəfindən hazırlanıb təqdim edilməsi qaydalarına riayət edilməsinə, təqdim olunan məlumatların tamlığına və keyfiyyətinə nəzarətin həyata keçirilməsi;

2.1.5. daxili işlər orqanlarının növbətçi hissələri tərəfindən cinayət və hadisələr barədə məlumatların və müraciətlərin qəbulu və qeydiyyatı qaydalarına riayət olunpiasının təmin edilməsi;

2.1.6. ərazi polis orqanlarına gətirilmiş şəxslərin hüquq və azadlıqlarının təmin edilməsinə nəzarət olunması;

2.1.7. Nazirliyin aparatının əməkdaşlarına təhkim olunmuş xidməti silahın, ehtiyat silah-sursatın, xüsusi və müdafiə vasitələrinin saxlanılmasının təmin edilməsi, habelə yerlərdə bu işə nəzarətin həyata keçirilməsi;

2.1.8. “102” xidməti - zəng mərkəzi və “Təhlükəsiz şəhər” sistemlərinin fəaliyyətinin təşkil edilməsi.

3. Xidmətin vəzifələri

3.1. Xidmət aşağıdakı vəzifələri yerinə yetirir:

3.1.1. cinayət və hadisələr barədə yerlərdə gündəlik əməliyyat məlumatlarının hazırlanıb təqdim edilməsinə mərkəzləşdirilmiş nəzarəti həyata keçirir;

3.1.2. cinayət və hadisələr barədə məlumatların müəyyən edilmiş tələblərə uyğun hazırlanmasını yoxlayır, natamam məlumatlar daxil olduqda aidiyyəti növbətçi hissələrdən əlavə məlumatlar tələb edir;

3.1.3. cinayətin və hadisələrin nəticələrinin aradan qaldırılması, cinayətin açılması, cinayət törədərək qaçıb gizlənmiş şəxslərin axtarılması və tutulması üzrə yerlərdəki növbətçi hissələr tərəfindən görülən tədbirlərin səmərəliliyini qiymətləndirir, qüvvə və vasitələrin idarə olunması, o cümlədən əlavə qüvvə və vasitələrin cəlb olunmasının zəruriliyi ilə bağlı Nazirliyin rəhbərliyinə təkliflər verir;

3.1.4. böyük ictimai rezonans doğuran cinayət və hadisələr barədə məlumatı dərhal Nazirliyin rəhbərliyinə məruzə edir, həmçinin Naziriyyin aidiyyəti xidmətlərinin rəislərini məlumatlandırır;

3.1.5. cinayət və hadisələrlə əlaqədar Nazirliyin rəhbərliyinin göstərişlərini

Naxçıvan MR-ıñ daxili işlər nazirinə, Nazirliyin aparatının struktur qurumlarının, şəhər, rayon, nəqliyyatda polis orqanlarının rəislərinə, əlahiddə nizami polis hissələrinin komandirlərinə çatdırır;

3.1.6. daxil olmuş gündəlik məlumatlar əsasında respublika daxili işlər orqanları üzrə gündəlik əməliyyat məlumatı, eləcə də aidiyyəti dövlət qurumlarına göndərilməsi üçün xüsusi məlumat hazırlayır, gündəlik əməliyyat məlumatının nazir müavinlərinə və Nazirliyin aparatının struktur qurumlarına təqdim olunmasını təmin edir;

3.1.7. gündəlik əməliyyat məlumatlarının elektron bazasını yaradır;

3.1.8. xüsusi əməliyyat planlarının tətbiqi zamanı polisin qüvvə və vasitələrinin hazırlığının təmin edilməsi, mövcud postların gücləndirilməsi üçün tədbirlər görür, ağır cinayətlər və ya hadisələr baş verdikdə Nazirliyin rəhbərliyinin göstərişinə əsasən müxtəlif məqsədli əməliyyat planlarının tətbiqini təşkil edir. Müvafiq toplaş sxemləri əsasında şəxsi heyəti xəbərdar edir. Tədbirlərə cəlb olunmuş qüvvə və vasitələrin, aidiyyəti xidmətlərin və orqanların fəaliyyətini əlaqələndirir,'

3.1.9. Nazirliyin rəhbərliyinin göstərişinə əsasən, orqanların növbətçi hissələrinin fəaliyyətinin, onlar tərəfindən cinayət və hadisələr barədə məlumatların və müraciətlərin qəbulu, qeydiyyatı, ərazi polis orqanlarına gətirilmiş şəxslərin hüquq və azadlıqlarının təmin olunması işinin təşkili sahəsində vəziyyəti öyrənir, mövcud nöqsanlann aradan qaldırılması üçün növbətçi hissələrə metodiki və əməli köməklik göstərir;

3.1.10. Nazirliyin rəhbərliyinin göstərişinə əsasən, gündəlik əməliyyat məlumatlarının təqdim edilməməsi və ya vaxtında təqdim olunmaması, habelə müəyyən edilmiş tələblərə cavab verməməsi ilə əlaqədar aşkarlanmış faktlar üzrə xidməti yoxlamalar aparır;

3.1.11. Nazirliyin rəhbərliyinin göstərişinə əsasən, aparatın əməkdaşlarına təhkim olunmuş xidməti silahı, xüsusi vasitələri zəruri hallarda əməkdaşlara verir və onlardan geri götürür;

3.1.12. “102” xidməti - zəng mərkəzi və “Təhlükəsiz şəhər” sistemlərinin fəaliyyətini təmin edir və onların işinə nəzarəti həyata keçirir.

4. Xidmət rəisinin hüquq və vəzifələri

4.1. Xidmət rəisinin hüquq və vəzifələri aşağıdakılardır:

4.1.1. Xidmətin fəaliyyətinə ümumi rəhbərliyi həyata keçirir, həvalə edilmiş Vəzifə və funksiyaların yerinə yetirilməsinə, işin təşkiline, xidməti və icra intizamının vəziyyətinə, şəxsi heyətin peşə hazırlığının seviyyesine görə şəxsən məsuliyyət daşıyır;

4.1.2. müavinləri arasında vəzifə bölgüsü aparır, əməkdaşların funksional vəzifələrini təsdiq edir, işin vəziyyətinə və nəticəsinə görə onların məsuliyyət dərəcəsini müəyyən edir, şəxsi heyət tərəfindən qanunçuluğa, xidməti ve icra intizamına riayət olunmasına nəzarəti həyata keçirir;

4.1.3. şəxsi heyətin, o cümlədən gənc əməkdaşiarın peşə hazırlığının və ixtisasının artırılması üçün zəruri tədbirlər görür;

- 4.1.4. səlahiyyətləri daxilində əmr və göstərişlər verir, onların yerinə yetirilməsinə nəzarət edir;
- 4.1.5. Xidmətin üzərinə düşən vəzifələrin icrası ilə əlaqədar Nazirliyin struktur qurublarından zəruri məlumatları alır;
- 4.1.6. Nazirliyin strukturuna daxil olan qurumlar, habelə səlahiyyətlərinə aid edilmiş məsələlər üzrə digər dövlət orqanları ilə xidməti və işgüzar əlaqələr yaradır;
- 4.1.7. Xidmətin fəaliyyətinin, ştat və strukturunun təkmilləşdirilməsinə dair Nazirliyin rəhbərliyinə təkliflər verir;
- 4.1.8. əməkdaşların vəzifəyə təyin olunması, vəzifədən azad edilməsi, onlara xüsusi rütbələrin verilməsi barədə Nazirliyin rəhbərliyi qarşısında vəsatət qaldırır;
- 4.1.9. “Azərbaycan Respublikası daxili işlər orqanlarının İntizam Nizamnaməsi” ilə müəyyən olunmuş səlahiyyətləri daxilində əməkdaşlar barəsində həvəsləndirmə və intizam tənbehi tədbirləri tətbiq edir, ayrılmış fond həcmində onlara maddi yardım göstərir;
- 4.1.10. müəyyən olunmuş qaydada əməkdaşların məzuniyyətə çıxmalarına icazə verir, onların attestasiyasını keçirir, xidməti ezamiyyətə göndərilməsi ilə bağlı Nazirliyin rəhbərliyi qarşısında vəsatət qaldırır;
- 4.1.11. Xidmətə aid məsələlər üzrə xidməti yoxlamaların aparılmasını təşkil edir, nəticələri üzrə müvafiq tədbirlərin görülməsini təmin edir.

Beləliklə, suala yekun olaraq göstəririk ki, Növbətçi Hissələri İdarəetmə Xidməti qarşısında qoyulmuş vəzifə və funksiyaları yerinə yetirən DİN-in idarə səlahiyyətli müstəqil struktur hissəsi olaraq DİO-nun növbətçi hissələrinin fəaliyyətinə əməli rəhbərliyi həyata keçirir.

NƏTİCƏ

Respublikamızda həyata keçirilən hüquqi islahatlar DİO sistemində yeni normativ-hüquqi aktları qəbul edilməsinə səbəb olmuşdur.

Daxili işlər orqanlarının qarşısında qoyulmuş əsas vəzifələrin yerinə yetirilməsində DİO-nun növbətçi hissələrinin əhəmiyyəti böyükdür. Bu məqsədlə DİN bu sahənin fəaliyyətini tənzimləyən yeni normalar qəbul etmişdir.

Gələcəyin hüquqşunası və polis zabiti kimi bu mövzunun əhəmiyyətini nəzərə alıb mövzuda dörd sualın açıqlanması öz əksini tapmışdır.

Mövzunun birinci sualında DİO qarşısında qoyulmuş vəzifələrin tam, effektli və vaxtında yerinə yetirilməsi məqsədi ilə digər xidmət sahələrinin fəaliyyətinə idarəciliyi və rəhbərliyi həyata keçirən müstəqil struktur bölmə olan növbətçi hissənin sistemini, vəzifə və funksiyalarını qeyd etdik.

Mövzunun ikinci sualında qeyd etdik ki, növbətçi hissənin işinin təşkilini və cari məsələlərin həllini öz vəzifə və səlahiyyətləri hüdudlarında daxili işlər orqanının rəisi təmin edir və buna görə şəxsən məsuliyyət daşıyır. Bu sualda həmçinin DİO-nun növbətçi hissəsində hansı kartotekaların aparılmasını, hansı xidməti sənədlərin olmasını da göstərdik.

Mövzunun üçüncü sualında növbətçi hissəsinin gündəlik naryadının və məsul növbətçinin hüquq və vəzifələri öz əksini tapdı. Burada DİO-nun məsul növbətçisinin həmin orqanın tabeçiliyində olan hissə və bölmələrin məsul növbətçilərinə, eləcə də digər xidmətlərin növbətçi naryadlarına münasibətdə böyük əməliyyat rəisi olduğu da qeyd olundu.

Nəhayət mövzunun dördüncü sualında DİN-in idarə səlahiyyətli müstəqil struktur hissəsi olan DİO-nun növbətçi hissələrinin fəaliyyətinə əməli rəhbərliyi həyata keçirən növbətçi hissələri idarəetmə xidmətinin strukturu, vəzifələri və funksiyaları haqqında qeyd etdik. Burada bu xidmətin tərkibində olan ştatlar, o cümlədən xidmətin rəisinin hüquqları öz əksini tapdı.

Beləliklə, bir daha qeyd edirik ki, növbətçi hissənin fəaliyyəti haqqında əldə etdiyiniz hüquqi biliklər gələcək təcrübə fəaliyyətinizdə öz əhəmiyyətini göstərəcək.